

Hæstaréttardómar 1951 - Registor

Útgáfa 3.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Hæstaréttar. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af dómum Hæstaréttar án endurgjalds. Hæstiréttur Íslands stendur ekki fyrir útgáfu þessa skjals né komið að henni með öðrum hætti en lýst er hér að neðan.

Sérstakar þakkir fær Bókasafn Hafnarfjarðar fyrir að gefa flest bindanna til skönnunar og Óli Gneisti Sóleyjarson fyrir sín framlög til verkefnisins. Fjárhagslegir styrktaraðilar fá einnig þakkir fyrir fjárframlög sín.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga. Skrifstofa Hæstaréttar hefur tjáð höfundi skjalsins að Hæstiréttur hyggst ekki gera neinar athugasemdir vegna birtingar þessara rafrænu eintakanna í heilu lagi, en hefur hins vegar ekki útilokað að annað efni en dómar gæti notið verndar höfundalaga. Ef ætlunin er að nýta aðra hluta skjalsins en dómana sjálfa er mælt með því að viðkomandi hafi samband við Hæstarétt eftir því sem við á.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Í útg. 3.1 var textinn gerður beinni og OCR endurunnið.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

II. Nafnaskrá.

A. Einkamál.

	Bls.
Agnar Lúðvíksson	377, 379
Agnar Samúelsson	230
Akureyrarkaupstaður	424, 440
Alliance h/f	464
Almennar tryggingar h/f	207
Andrés Davíðsson	197
Ari Guðmundsson	120
Arnalds, Einar	204
Arnulf e/s, B8B, frá Bergen, eigendur og vátryggjendur	152
Ágúst Steingrímsson	167
Árnason, Pálsson & Co. h/f	256, 257, 308
Árni Egilsson	418
Árni Jónsson	55
Árni Ólafsson	111
Árni Þorbjörnsson	355
Ársæll Sveinsson	440
Áslaug Mariasdóttir	383
Ásmundur Einarsson, dánarbú	194
Ásta Ólafsson	111
Baldvin Kristinsson	468
Bergmann, Grétar	515
Berndsen, Sigurður	373
Bjarnarson, Pétur M., dánarbú	288
Bjarnarson, Sophy, dánarbú	288
Bjarnarson, Vilhjálmur Pétursson	288
Björgvin Þorsteinsson	105
Björn Benediktsson	520
Björn L. Gestsson	494
Borgardómarinn í Reykjavík	204, 538
Brandur Brynjólfsson	120, 136
Brynjólfur Guðlaugsson, dánarbú	263
Brynjólfur Guðmundsson	119, 167
Brynjólfur Magnússon	129
Búkolla h/f	299
Byggingarsamvinnufélagið Garður	116, 542

	Bls.
Böðvar Jónsson	211
Clausen, Herluf	308
Cleveland v/s, eigendur	534
Dagbjartur Geir Guðmundsson	375
Daníel Þorsteinsson & Co. h/f	523
Davíð Jóhannesson, dánarbú	236
Dráttarbraut Akureyrar	440
Eggerz, Guðmundur	424
Eimskipafélag Reykjavíkur h/f	109
Einar Ágústsson	20
Einar Bjarnason	302
Einar Guðmundsson	230
Elias Guðmundsson	381
Emil Hjartarson	187
Engihlíðarbrautarfélagið	441
Engilberts, Jón	531
Erlendur Erlendsson	32
Eyjólfur Jónsson	230
Félag íslenzkra myndlistarmanna	531
Finnur Árnason	527
Finnur Þorsteinsson	384
Fiskiveiðahlutafélagið Njáll	464
Fiskur & Ís h/f	90
Fjölsvinnsútgáfan	505
Friðrik Gunnlaugsson	105
Fulton e/s, eigendur	183
Gaston Ásmundsson	542
Gísli Gíslason	230
Gísli Halldórsson	229, 278, 383, 409, 484
Guðbjörg Þorkelsdóttir	52
Guðjón Hallgrímsson	391
Guðlaug Vilhjálmsdóttir	50
Guðmundur Hjartarson	187
Guðmundur Jóseppson	105
Guðmundur Kristjánsson	246
Guðmundur Magnússon	105
Guðmundur Pálsson	56
Guðmundur Salómonsson	105
Guðmundur Sveinbjörnsson	105
Guðmundur Tómasson	542
Guðmundur Þórðarson	54, 125
Guðni Guðnason	558
Guðni Halldórsson	515
Guðriður Guðlaugsdóttir	515
Guðrún Gestsdóttir	299

	Bls.
Guðrún Pétursdóttir	81
Guðrún Þorsteinsdóttir	105
Gunnar Ólafsson	129
Hafsteinn Hannesson	53
Halldór Kristjánsson	440
Hallfreður Guðmundsson	527
Haraldur Guðmundsson	538
Haraldur Stefánsson	383
Helgi Benediktsson	74, 263, 383, 487
Helgi Emil Eysteinnsson	190
Hinrik Ragnarsson	214
Hjálmar Helgason	56
Hjalti Friðfinnsson	139
Huginn, R.E. 83, eigendur	53, 54, 55, 56
Hvannberg, Jónas	236
Hvolhreppur	216
Höjgaard & Schultz A/S	90
Hörður Ólafsson	373
Ida Pétursdóttir	288
Ingólfur Halldórsson	53
Ingólfur Jónsson	505
Ingvi Ólafsson	223
Innkaupadeild Landssambands íslenzkra útvegsmanna	17
Ísberg, Guðbrandur	391
Íslenzka brennisteinsvinnslan h/f	476
Jahre, Jörgen	23
Jakob Þorsteinsson	52
Jens Þórðarson	55
Jóhann Bjarnason	383
Jóhann Kristjánsson	211
Jóhann Ólafsson & Co.	32
Jóhann Steinason	256, 257
Jóhanna Magnúsdóttir	129
Jóhannes Jósefsson	558
Jón Þ. Arason	167
Jón St. Arnórsson	273
Jón Beck Ágústsson	494
Jón Bjarnason	204
Jón Erlendsson	32
Jón Gíslason	119, 416
Jón Guðmundsson	292
Jón Hallgrímsson	53
Jón Jónsson	105
Jón Jónsson, Hofi	293
Jón Kjartansson	105

	Bls.
Jón Kristjánsson	487
Jón Sveinsson	116
Jónas Magnússon	120
Jónatan Davíðsson	139
Kampmann, Sören R.	268
Kaupfélag Austur-Skagfirðinga	293
Kirkjusandur h/f	232
Kirkjustræti 4 h/f	162
Kjartan Jónsson	20, 125
Korkiðjan h/f	17
Kristinn Guðbrandsson	54
Kristinn Guðjónsson	55
Kristinn Ólafsson	494
Kristín Egilsdóttir	418
Kristín Ingvarsdóttir	282
Kristján Runólfsson	558
Landsbanki Íslands	74, 147
Landssamband íslenzkra útvegsmanna	147
Leifur Erlendsson	32
Leó Sigurðsson	43
Lithoprent	86
Lindal, Theodór B.	23
Lúðvíg Eggertsson	120, 136
Lúter Hróbjartsson	105
Lýður Guðmundsson	292
Löve, Þorsteinn	302
Magni Guðmundsson	167, 549
Magnús Ásmundsson	194
Magnús Gunnlaugsson	105
Magnús Jósefsson	384
Magnús Vigfússon	207
Margrét Lúðvíksdóttir	187
Matstofa Austurbæjar	96, 432
Matthías V. Gunnlaugsson	52
Már Egilsson	418
Náttúrulækningafélag Íslands	46, 441
Nielsen, Herle	162
Offsetprent h/f	86
Oliufélagið h/f	300
Ólafur Davíð Davíðsson	236
Ólína Steindórsdóttir	282
Óskar Sveinsson	558
Páll Friðfinnsson	139
Páll Nikulásen	216
Paulsen, Olaf M. A.	52

	Bls.
Pétur Jakobsson	246
Pétur Ketilsson	81
Portland, verzlun	379, 381
Rafmagnseftirlit ríkisins	232
Ragnars, Guðrún E.	188, 515
Randrup, Emil	190
Randrup, Magnús	190
Randrup, Ögn	190
Reynolds, Jony Frederick	299
Reykjavíkurbær	46, 109, 440
Ríkissjóður	23, 29, 96, 105, 273, 372, 432, 468
Sandholt, Sólveig Pétursdóttir	288
Scheving, Hannes	167, 549
Sigríður Einarsdóttir	229, 278, 383, 409, 484
Sigríður Jónsdóttir	105
Sigurður Benediktsson	105
Sigurður L. Ólafsson	214
Sigurður Sigurðsson	120, 136
Sigurður Sigurðsson sýslumaður	355
Sigurgeir Sigurjónsson	231, 232
Sigurjón Gíslason	56
Sigurjón Alfreð Kristinsson	375
Sigurjón Þórðarson	125
Sigurlaug Kristjánsdóttir	538
Síldarútvegsnefnd	520
Síldarverksmiðjur ríkisins	197
Skafti Davíðsson	236, 414, 422
Skeiðahreppur	292
Skipasmiðastöðin Dröfn h/f	119
Skipaútgerð ríkisins	152, 183, 300, 534
Skipverjar á v/b Súlunni, E.A. 300	43
Skutull h/f	119, 167
Slysavarnafélag Íslands	523
Stangaveiðifélag Akraness	372
Steingrímur Þórðarson	81
Steinunn Loftsdóttir	223
Stofnlánadeild sjávarútvegsins	74
Strandgata 34 h/f	268
Sumarliði Betúelsson	441
Súlan, E.A. 300	43
Svavar Tryggvason	231, 232
Sveinn Sveinsson	355
Sveinn Þórarinnsson	531
Sölusamband íslenzkra fiskframleiðenda	147, 534
Teuton, John	476

	Bls.
Thorarensen, Eiður	245
Thorberg, Magnús	20, 125
Thorlacius, Magnús	20, 204
Tryggvi Einarsson	418
Tryggvi Jónsson	299
Útgerðarfélag Grindavíkur h/f	43
Útvegsbanki Íslands h/f, Akureyri	188, 515
Valur Jónsson	54
Vesta h/f	377
Vestmannaeyjakaupstaður	440
Vigfús Kristjánsson	538
Vilhjálmur Ketilsson	105
Vinnufatagerð Íslands h/f	50
Waage, Sigurður	278
Þorleifur Sigurbjörnsson	29
Þormóður Eyjólfsson h/f	416
Þorsteinn Kristinsson	105
Þorsteinn Sigurðsson	441
Þórdís Davíðsdóttir	414, 422
Þórir Halldórsson	245
Örvaroddur h/f	52

B. Opinber mál.

Aðalgeir Jónsson	11
Arnoddur Gunnlaugsson	1
Axel Konráðsson	428
Árni Björnsson	411
Ásmundur Pálsson	36
Brown, William N.	400
Guðmundur Arngrímsson	57
Guðmundur Breiðfjörð Pétursson	512
Guðrún Ólafsdóttir	310
Guðvarður Vilmundarson	478
Gunnar Ágúst Ingvarsson	200
Halldór Pálsson	36
Haraldur Sigurðsson	159
Helgi Þorláksson	507
Ingibjörn Eggertsson	555
Ísleifur Jónsson	6
Jones, Albert Stanley Victor	385
Jón Árnason	11
Jón Pálmi Karlsson	168

Jón Grétar Sigurðsson	123,	248
Jónas Sveinsson		310
Júlíus Breiðfjörð Björnsson		240
Magnús Jónsson		387
Magnús Kjartansson		14
Ólafur Oddgeir Guðmundsson		445
Paulson, Jens Pauli		121
Petersen, Gunnar		398
Ragnar Frimann Kristjánsson		356
Sigurður Kristinsson		259
Sigurður Jóhann Pétur Þorsteinsson		39
Sveinbjörn Guðlaugsson		179
Sveinn Halldórsson		310
Thompson, George W.		404
Thorarensen, Grímur		310
Tomlinson, John Geffry		516
Þorsteinn Eyvindsson		501
Örn Hauksteinn Matthíasson		496

III. SKRÁ

um lög, reglugerðir, samþykktir o. fl., sem til er vitnað í XXII. bindi hæstaréttardóma.

- 1687, 15. apríl. *Norsku Lög Kristjáns V.*
5 — 4 — 3, 287.
- 1850, 25. sept. *Tilskipun um nokkrar breytingar á erfðalögnum á Íslandi.*
25. gr. — 283, 285.
- 1855, 9. maí. *Tilskipun, sem lögleiðir á Íslandi með nokkrum breytingum
lög 3. janúar 1851 um prentfrelsi.*
— 88.
- 1878, nr. 3, 12. apríl. *Lög um skipti á dánarbúum og félagsbúum.*
64. gr. — 484.
65. gr. — 281.
- 1893, nr. 28 26. okt. *Lög um skaðabætur fyrir gæzluvarðhald að ósekju o. fl.*
8. gr. — 317.
- 1903, nr. 42 13. nóv. *Lög um verzlunarskrár, firmu og prókúruumboð.*
— 212, 203.
6. gr. — 87, 89.
10. gr. — 87, 88, 89.
13. gr. — 201, 204.
14. gr. — 201.
17. gr. — 201.
- 1903, nr. 43, 13. nóv. *Lög um vörumerki.*
— 202, 203, 204.
13. gr. — 204.
- 1905, nr. 46, 10. nóv. *Lög um hefð.*
— 425.
- 1914, nr. 56, 30. nóv. *Siglingalög.*
236. gr. — 467.
- 1917, nr. 2, 18. janúar. *Lög um bann við sölu og leigu skipa úr landi.*
— 27, 28.
- 1917, nr. 61, 14. nóv. *Lög um framkvæmd eignarnáms.*
6. gr. — 298.

1917, nr. 75, 14. nóv. Lög um útmælingar lóða í kaupstöðum, löggiltum kauptúnum o. fl.

— 296, 297.

2. gr. — 294, 297, 298.

1920, nr. 5, 18. maí. Lög um bann gegn botnvörpuveiðum.

— 2, 40, 385, 389, 390, 402, 405, 479, 502, 517.

1. gr. — 6, 42, 386, 388, 403, 408, 483, 504, 513, 514, 519.

2. gr. — 386.

3. gr. — 6, 42, 386, 388, 390, 403, 408, 483, 504, 513, 514, 519.

5. gr. — 6.

1921, nr. 46, 27. júní. Lög um afstöðu foreldra til óskilgetinna barna.

— 291.

44. gr. — 291.

1921, nr. 77, 27. júní. Lög um hlutafélög.

— 446.

2. gr. — 463.

3. gr. — 463.

4. gr. — 463.

6. gr. — 463.

10. gr. — 463.

32. gr. — 463.

44. gr. — 463.

53. gr. — 463.

54. gr. — 463.

1922, nr. 33, 19. júní. Lög um rétt til fiskveiða í landhelgi.

— 122.

1. gr. — 122.

1923, nr. 20, 20. júní. Lög um réttindi og skyldur hjóna.

V. kafli — 287.

30. gr. — 283.

33. gr. — 283.

38. gr. — 283.

47. gr. — 484.

59. gr. — 486.

69. gr. — 291.

1924, nr. 1, 26. marz. Lög um brunatryggingar í Reykjavík.

— 208.

1. gr. — 207.

2. gr. — 207, 208, 210.

1924, nr. 4, 11. apríl. Lög um að miða við gullkrónur sektir fyrir landhelgisbrot.

— 2, 6, 40, 42, 122, 385, 386, 390, 402, 403, 406, 408, 479, 483, 502, 504, 517, 519.

1. gr. — 513, 514.

- 1925, nr. 52, 27. júní. Lög um verzlunaratvinnu.
— 98, 103, 433, 438.
1. gr. — 103, 438.
2. gr. — 103, 438.
3. gr. — 103, 438.
- 1926, nr. 21, 15. júní. Lög um veitingasölu, gistihúsaðild o. fl.
— 99, 434.
- 1926, nr. 36, 15. júní. Lög um viðauka við lög nr. 5, 18. maí 1920 um bann gegn botnvörpuveiðum.
— 386.
- 1926, nr. 43, 31. des. Auglýsing um skilyrði fyrir leyfi til verzlunarrekstrar samkvæmt 3. gr. laga nr. 52, 27. júní 1925.
— 99.
- 1927, nr. 12, 31. maí. Sveitarstjórnarlög.
15. gr. — 221, 222.
38. gr. — 221, 222.
- 1927, nr. 18, 31. maí. Lög um iðju og iðnað.
— 37, 38.
27. gr. — 38.
28. gr. — 38.
- 1929, nr. 25, 14. júní. Lög um gjaldprotaskipti.
— 446.
1. gr. 463.
8. gr. — 463.
39. gr. — 463.
- 1930, nr. 2, 7. janúar. Lögreglusamþykkt fyrir Reykjavík.
— 180, 399, 429.
xl. kafli — 99, 434.
28. gr. — 400.
31. gr. — 182, 431.
37. gr. — 431.
96. gr. — 182, 400, 431.
- 1930, nr. 41, 19. maí. Sjómannalög.
1. gr. — 266.
2. gr. — 266.
4. gr. — 263, 264, 266.
- 1931, nr. 58, 8. sept. Lög um einkasölu ríkisins á tóbaki.
— 496, 497.
- 1932, nr. 47, 23. júní. Lög um lækningaleyfi, um réttindi og skyldur lækna og annarra, er lækningaleyfi hafa, og um skottulækningar.
— 310, 317, 319.
6. gr. — 317, 352.
18. gr. — 317, 352, 353.

- 1933, nr. 84, 19. júní. *Lög um varnir gegn óréttmætum verzlunarháttum.*
9. gr. — 87, 88, 201.
14. gr. — 201.
- 1933, nr. 85, 19. júní. *Lög um breyting á lögum nr. 18 31. maí 1927 um iðju og iðnað.*
— 37.
- 1933, nr. 87, 19. júní. *Ábúðarlög.*
36. gr. — 298.
- 1933, nr. 99, 19. júní. *Lög um veitingaskatt.*
— 100, 436.
1. gr. — 98, 434.
- 1934, nr. 9, 11. janúar. *Lögreglusamþykkt fyrir Akureyrarkaupstað.*
— 169.
33. gr. — 178.
48. gr. — 178.
97. gr. — 168, 178.
- 1934, nr. 74, 29. des. *Lög um síldarútvegsnefnd, útflutning á síld, hagnýtingu markaða o. fl.*
2. gr. — 522.
- 1935, nr. 33, 9. janúar. *Áfengislög.*
— 12, 169, 179, 180, 261, 412, 508.
5. gr. — 413.
15. gr. — 262.
21. gr. — 13, 182, 511.
33. gr. — 262, 413.
39. gr. — 13, 182, 511.
- 1935, nr. 112, 18. maí. *Lög um Hæstarétt.*
38. gr. — 137, 214.
- 1936, nr. 85, 23. júní. *Lög um meðferð einkamála.*
— 420.
5. gr. — 109.
36. gr. — 356, 488, 528.
37. gr. — 355, 488, 494, 528.
43. gr. — 206.
46. gr. — 248.
52. gr. — 506.
71. gr. — 24, 91, 96, 97.
105. gr. — 215, 246, 375, 377, 379, 381, 523.
106. gr. — 523.
108. gr. — 246.
109. gr. — 523.
114. gr. — 523.
115. gr. — 523.
116. gr. — 108, 215.
117. gr. — 187.

- 118. gr. — 420.
- 120. gr. — 126.
- 127. gr. 32, 191, 193.
- 139. gr. — 423.
- 143. gr. — 300, 422.
- 175. gr. 294.
- 186. gr. — 302.
- 188. gr. — 205, 206, 374, 378, 379, 381.
- 189. gr. — 204.
- 190. gr. — 372, 376.
- 193. gr. — 87, 372, 376, 550.
- 198. gr. — 245, 278, 372, 476.
- 199. gr. — 384.
- 200. gr. — 140, 523, 543.
- 213. gr. — 224, 228.
- 223. gr. — 494.
- 1936, nr. 105, 23. júní. *Lög um breyting á lögum nr. 18 31. maí 1927 um iðju og iðnað og lögum nr. 85. 19. júní 1933 um breyting á þeim lögum.*
— 37, 87.
- 2. gr. — 38.
- 1938, nr. 62, 11. júní. *Lög um bókhald.*
— 446.
- 2. gr. — 463.
- 4. gr. — 463.
- 5. gr. — 463.
- 6. gr. — 463.
- 7. gr. — 463.
- 8. gr. — 463.
- 10. gr. — 463.
- 11. gr. — 463.
- 12. gr. — 463.
- 13. gr. — 463.
- 14. gr. — 459, 463.
- 18. gr. — 463.
- 19. gr. — 463.
- 20. gr. — 463.
- 1938, nr. 100, 11. júní. *Lög um iðnaðarnám.*
— 87.
- 1. gr. — 213.
- 2. gr. — 491.
- 19. gr. — 489, 490, 491, 492.
- 1940, nr. 19, 12. febrúar. *Almenn hegningarlög.*
— 496.
- III. kafli — 319, 556.
- VI. kafli — 353.

- VII. kafli — 319.
XII. kafli — 15.
XIV. kafli — 59.
XV. kafli — 310, 316, 317, 319.
XVII. kafli — 445, 446.
XXIII. kafli — 251, 310, 316, 319, 429.
XXVI. kafli — 359, 446, 556.
XXVII. kafli — 446.
2. gr. — 179, 388.
16. gr. — 367, 368.
20. gr. — 365, 555, 557.
22. gr. — 352, 353.
29. gr. — 392.
40. gr. — 358.
41. gr. — 358.
62. gr. — 367, 368, 369.
68. gr. — 353, 368, 463, 500, 557.
69. gr. — 7.
76. gr. — 353, 500.
77. gr. — 159, 168, 182, 240, 244, 367, 431, 463, 499.
78. gr. — 244.
108. gr. — 14, 16.
131. gr. — 58, 73.
138. gr. — 496.
139. gr. — 497, 499.
143. gr. — 317.
147. gr. — 352, 353.
162. gr. — 489.
216. gr. — 316, 352.
219. gr. — 428, 431.
234. gr. — 397.
235. gr. — 392, 396, 397, 530.
239. gr. — 530.
240. gr. — 130, 135.
241. gr. — 136, 392, 397.
244. gr. — 365, 555, 557.
247. gr. — 463, 496, 497, 499.
248. gr. — 463.
254. gr. — 365.
255. gr. — 555.
261. gr. — 446, 463.
262. gr. — 463.
*1940, nr. 43, 12. febrúar. Lög um viðauka við og breytingu á lögum nr. 100
11. júní 1938 um iðnaðarnám.
— 213.*

1941, nr. 20, 28. maí. Lög um breyting á lögum nr. 32 14. júní 1929 um loftferðir.

— 107.

1941, nr. 23, 16. júní. Bifreiðalög.

— 12, 160, 169, 179, 180, 251, 429, 508.

5. gr. — 168, 177, 255.

7. gr. — 172.

9. gr. — 177.

23. gr. — 13, 177, 182, 431, 511.

24. gr. — 168.

26. gr. — 172, 178, 431.

27. gr. — 159, 161, 172, 178, 179, 255, 431.

29. gr. — 179, 431.

38. gr. — 13, 159, 161, 168, 178, 182, 255, 431, 511.

39. gr. — 13, 182, 431.

1941, nr. 24, 16. júní. Umferðarlög.

— 12, 160, 169, 179, 180, 251, 399, 429.

2. gr. — 159, 161, 172, 178, 255.

4. gr. — 13, 159, 161, 172, 178, 255.

5. gr. — 400.

6. gr. — 178, 182.

7. gr. — 431.

9. gr. — 172, 182, 431.

14. gr. — 159, 161, 168, 178, 182, 255, 400, 431.

1941, nr. 38, 29. marz. Reglugerð um iðnaðarnám.

1. gr. — 38.

13. gr. — 2. tl. K. — 38.

1941, nr. 112, 9. okt. Lög um lax- og silungsveiði.

4. gr. — 373.

1942, nr. 14, 15. maí. Lög um Læknaaráð.

4. gr. — 346.

1942, nr. 21, 20. maí. Lög um stríðsgróðaskatt.

4. gr. — 110, 111.

1942, nr. 41, 18. maí. Auglýsing frá ríkisstjórninni, birt í 23. tbl. Lögbirtingablaðsins 1942, um takmörkuð umferðarleyfi á Reykjanesi vegna hernaðaraðgerða ameríska hersins.

— 106.

1942, nr. 61, 4. júlí. Lög um málflytjendur.

5. gr. — 21.

7. gr. — 22.

14. gr. — 20, 21.

17. gr. — 22.

21. gr. — 22.

1943, nr. 16, 26. febr. Lög um orlof.

4. gr. — 417.

1943, nr. 87, 16. des. Lög um breyting á lögum nr. 1 26. marz 1924 um brunatryggingar í Reykjavík.

— 207, 208, 210.

1. gr. — 210.

1943, nr. 157, 6. júlí. Fjallskilareglugerð fyrir Rangárvallasýslu.

14. gr. — 217, 218, 220, 221.

24. gr. — 217, 218, 219, 220, 221.

1943, nr. 205, 6. nóv. Reglugerð um breytingar á reglugerð 29. marz 1941 um iðnaðarnám og reglugerð 3. júlí 1942 um breyting á sömu reglugerð.

3. gr. — 87.

1944, nr. 33, 17. júní. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands.

67. gr. — 270, 271, 272.

1945, nr. 62, 12. marz. Lög um veltuskatt.

— 101, 102, 437.

3. gr. — 102, 103, 437, 439.

1945, nr. 66, 12. apríl. Lög um útsvör.

6. gr. A II, 2, C — 47, 48, 49.

1946, nr. 41, 29. apríl. Lög um Stofnlánadeild sjávarútvegsins við Landsbanka Íslands.

— 74, 75, 76.

1. gr. — 78.

2. gr. — 78.

3. gr. — 75, 78, 79, 80.

4. gr. — 78, 80.

8. gr. — 79, 80.

9. gr. — 74, 76, 80.

1946, nr. 44, 7. maí. Lög um opinbera aðstoð við byggingar íbúðarhúsa í kaupstöðum og kaптúnum.

16. gr. — 117.

1946, nr. 50, 7. maí. Lög um almannatryggingar.

1. gr. — 51.

64. gr. — 51.

107. gr. — 493.

108. gr. — 493.

127. gr. — 493.

1946, nr. 91, 5. júní. Reglugerð um Stofnlánadeild sjávarútvegsins við Landsbanka Íslands.

— 75, 76.

3. gr. — 78.

1947, nr. 25, 14. nóv. Tilkynning verðlagsstjóra.

— 243.

1947, nr. 34, 22. apríl. Vegalög.

40. gr. — 239.

42. gr. — 470.

1947, nr. 37, 31. des. Tilkynning verðlagsstjóra.

— 8.

1947, nr. 70, 5. júní. Lög um Fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlags-
eftirlit.

— 8, 101, 241, 243, 271.

5. gr. — 240, 242.

13. gr. — 268.

15. gr. — 10, 244.

16. gr. — 10.

22. gr. — 7, 10, 240, 242.

1947, nr. 82, 31. júlí. Reglugerð um Fjárhagsráð, innflutningsverzlun, gjald-
eyrismeðferð og verðlagseftirlit.

— 241, 243, 271.

7. gr. — 240.

8. gr. — 240.

11. gr. — 240, 242.

17. gr. — 244.

25. gr. — 271.

39. gr. — 240, 242.

1947, nr. 87, 5. júní. Lög um afstöðu foreldra til óskilgetinna barna.

— 291.

20. gr. — 291.

1947, nr. 128, 29. des. Lög um dýrtíðarráðstafanir.

— 99, 101, 102, 103, 275, 437.

VII. kafli — 437, 439.

41. gr. — 276, 277.

42. gr. — 277, 437, 439.

1948, nr. 2, 16. janúar. Bráðabirgðalög um breytingu á lögum nr. 128/1947
um dýrtíðarráðstafanir.

— 275, 277.

1948, nr. 14, 8. marz. Lög um ákvörðun féseкта.

— 396, 397.

1. gr. — 38, 262.

1948, nr. 31, 1. apríl. Lög um breytingu á lögum nr. 33 19. júní 1922 um rétt
til fiskveiða í landhelgi.

— 122.

1. gr. — 122.

1948, nr. 100, 29. des. Lög um dýrtíðarráðstafanir vegna atvinnuveganna.

— 99, 101, 102, 103, 273, 275, 434, 438.

20. gr. — 437, 439.

21. gr. — 273, 274, 275, 276, 277, 439.

22. gr. — 98, 99, 100, 102, 103, 104, 273, 274, 275, 277, 433, 434, 435, 436,
438, 439.

23. gr. — 98, 101, 102, 103, 104, 433, 436, 437, 438, 439.

24. gr. — 437, 439.

25. gr. — 437, 439.

26. gr. — 437, 439.

27. gr. — 437, 439.

31. gr. — 29, 31.

1949, nr. 13, 12. janúar. Auglýsing um söluskatt af innfluttum vörum.

— 102, 104, 437.

1949, nr. 42, 23. maí. Erfðalög.

— 290, 291.

2. gr. — 291.

20. gr. — 290.

22. gr. — 290.

32. gr. — 283, 285.

34. gr. — 290, 291.

35. gr. — 291.

1949, nr. 46, 25. maí. Lög um iðnfræðslu.

— 87.

1950, nr. 11, 20. janúar. Heilbrigðissamþykkt fyrir Reykjavík.

XIII. kafli — 99, 434.

XV. kafli — 99, 434.

1950, nr. 22, 19. marz. Lög um gengisskráningu, launabreytingar, stóreignaskatt, framleiðslugjöld o. fl.

— 269.

1. gr. — 272.

8. gr. — 268, 269, 270, 271, 272.

1950, nr. 35, 27. apríl. Lög um verðlag, verðlagseftirlit og verðlagsdóm.

— 243.

4. gr. — 244.

1950, nr. 146, 13. júlí. Reglugerð um söluskatt.

— 102, 104, 437.

3. gr. — 102, 437.

6. gr. — 102, 437.

1951, nr. 5, 29. janúar. Lög um breyting á lögum nr. 5 18. maí 1920 um bann gegn botnvörpuveiðum.

— 388, 401, 405, 479, 483, 501, 517.

1. gr. 513, 514.

1951, nr. 6, 29. janúar. Lög um breytingu á bifreiðalögum nr. 23 16. jan. 1941.

2. gr. — 179, 511.

1951, nr. 27, 5. marz. Lög um meðferð opinberra mála.

118. gr. — 496.

IV. EFNISKRÁ

A. Atriðisorð efnisskrár.

Aðför. Sjá fógetagerðir, kyrrsetning, lögbann, útburðargerðir.

Aðgerðarleysisverkanir. Sjá tóm-lætisverkanir.

Aðild.

Aðiljar. *Aðiljaskýrslur.*

Aðstoð. Sjá björgun.

Afréttur. Sjá fjallskil.

Analógia. Sjá lög, lögjöfnun, lög-skýring.

Arfur. Sjá erfðir, erfðaréttur.

Atvinnuréttindi. Sjá bifreiðalagabrot og iðnréttindi.

Ábúð.

Ábyrgð.

Áfengislagabrot. Sjá einnig bifreiðar.

Áfrýjun. Sjá einnig kæra.

Ágreiningur. Sjá sératkvæði.

Ákæra.

Álitsgerðir. Sjá mat og skoðun.

Ásetningur. Sjá refsingar.

Áskriftasöfnun.

Ávisun.

Barnsfaðernismál.

Bifreiðar. *Bifreiðalagabrot.* Sbr. iðja og iðnaður.

Björgun.

Blóðrannsókn. Sjá barnsfaðernismál, bifreiðalagabrot.

Botnvörpuveiðabrot. Sjá fiskveiðabrot.

Borgararéttindi.

Bókhald.

Bóksala. Sjá áskriftasöfnun.

Brunabætur. Sjá váttrygging.

Brýr. Sjá stjórnsýsluréttur.

Byggingarsamvinnufélög. Sjá félög.

Börn. Sjá óskilgetin börn, barnsfaðernismál.

Dagsektir.

Dánarbú.

Dánargjafir. Sjá hjúskapur.

Dómar.

Dómarar.

Dráttaraðstoð. Sjá björgun.

Drengskaparheit. Sjá vitni.

Eftirgreunslan brota.

Eiður. Sjá einnig vitni.

Eignarnámsmat. Sjá mat og skoðun.

Eignarréttur.

Eignarupptaka. Sjá refsingar.

Einkamál. Sjá réttarfar.

Einkaréttindi. Sjá firma.

Embættismenn. Sjá opinberir starfsmenn.

Endurheimta.

Erfðir.

Farmsamningar.

Fasteignir. Sjá eignarréttur.

Félög, félagaréttur. Sbr. hlutafélög.

Firma.

Fiskveiðar.

Fiskveiðibrot.

Fjallskil.

Fjárdráttur. Sjá einnig fjársvik.

Fjárfesting. Sbr. verðlagslöggjöf.

Fjárhagsráð. Sjá fjárfesting, verðlagsbrot.

Fjársvik. Sjá einnig fjárdráttur.

Fébótaábyrgð ríkisins. Sjá stjórn-sýsluréttur.

Fógetagerðir.

Fóstureyðing.

Framburður. Sjá rangur fram-burður fyrir dómi.

Framkvæmdastjórn. Sjá stjórn-sýsluréttur.

Frávísun.

Fréttir.

Fyrning.

Gáleysi. Sjá bifreiðalagabrot, refs-ingar.

Geðveiki, geðveila.

Gengi.

Gerðardómur.

Gjafsókn, gjafvörn.

Gjaldþagi.

Gjaldþyrsmál. Sjá eignarréttur, fjárfesting, gengi, verðlagsbrot.

Gjaldþrotaskipti.

Greiðsla.

Grunnleiga. Sjá leiga.

Handtaka.

Hefð.

Heimvísun. Sjá ómerking.

Heiti. Sjá firma.

Hjúskapur.

Hlutafélög.

Hlutdeild.

Húsaleiga.

Iðja og iðnaður, iðnnám.

Ítrekun.

Kaup og sala.

Kaupkröfur. Sjá vinnusamningar, iðnnám.

Kaupmáli hjóna. Sjá hjúskapur.

Kröfuréttindi. Sbr. ábyrgð, ávísun, gengi, greiðsla, kaup og sala, samningar, skaðabætur, tómlætis-verkanir.

Kvörtun. Sjá viðskiptakvörtun.

Kyrrsetning.

Kæra.

Landhelgisbrot. Sjá fiskveiðabrot.

Laun. Sjá vinnusamningar.

Lax- og silungsveiði.

Lán.

Lán til eignar. Sjá stjórnsýslu-réttur.

Leiga.

Líkamsmeiðing.

Líkur. Sjá sönnun.

Lóðir. Sjá eignarréttur.

Læknar. Sjá fóstureyðing.

Lækna ráð.

Lög, lögskýring.

Lögbann.

Löggjöfnun. Sbr. lögskýring.

Lögregla, lögreglumenn.

Lögtak. Sjá fógetamál.

Mat og skoðun.

Málasamsteypa.

Málflutningur.

Málflytjendur.

Málshöfðun.

Málkostnaður.

Málsmæðferð. Sjá réttarfar.

Meiðyrði. Sjá ærumeiðingar.

Myndlistarmenn. Sjá félög.

Nafnréttur. Sjá firma.

Námssamningur. Sjá iðnnám.

Opinber mál. Sbr. refsingar.

Opinberir starfsmenn. Sjá einnig stjórnsýsluréttur.

Orlofsfé.

Ómaksbætur.

Ómerking. Sbr. réttarfar.

Óskilgetin börn.

Rangur framburður fyrir dómi.

Refsing, refsiréttur. Sjá einnig áfengislagabrot, bifreiðar, fiskveiðabrot, fóstureyðing, rangur framburður, verðlagsbrot, ærumeiðingar.

Reikningsskil.

Reklamation. Sjá viðskiptakvörtun.

Réttarfar.

Sakhæfi. Sjá geðveiki.

Saknæmi.

Samdómendur. Sjá dómarar.

Sameign. Sjá og eignarréttur.

Samningar.

Sáttir.

Sératkvæði.

Sifjaréttur. Sjá börn, hjúskapur, óskilgetin börn.

Sjómenn.

Sjóveð.

Skaðabætur.

Skattar og gjöld.

Skipting sakarefnis. Sjá réttarfar.

Stjórnarframkvæmdarréttur. Sjá stjórnsýsluréttur.

Stjórnaðsskrá. Sjá eignarréttur.

Stjórnsýsluréttur.

Stofnlánadeild. Sjá stjórnsýsluréttur.

Söluskattur. Sjá skattar og gjöld.

Sönnun.

Tilraun.

Tómlætisverkanir. Sjá einnig viðskiptakvörtun.

Umboðssala. Sjá umsýslusala.

Umsýslusala.

Umferð, umferðarlög. Sjá bifreiðar.

Uppboð.

Útburðargærðir.

Útgáfa bóka. Sjá áskriftasöfnun.

Útgerðarlán. Sjá stjórnsýsluréttur.

Útivist aðilja.

Valdstjórn. Sjá lögregla, stjórn-sýsla.

Vangeymsla. Sjá tómlætisverkanir.

Vátrygging.

Vegur. Sjá einnig stjórnsýsluréttur.

Veiði. Sjá lax- og silungsveiði.

Veiðarfæri. Sjá fiskveiðar.

Verðlagslöggjöf. Verðlagsbrot.

Verksamningar. Sbr. vinnusamningar.

Verzlunarhættir.

Vextir.

Viðskiptahættir. Sjá firma, verzlunarhættir.

Viðskiptakvörtun. Sjá einnig tómlætisverkanir.

Viðskipti. Sjá verzlunarhættir, samningar.

Vinnusamningar. Sbr. verksamningar.

Vitni. Sjá einnig rangur framburður fyrir dómi.

Víxilmál.

Vætti. Sjá vitni, rangur framburður fyrir dómi.

Vörumerki.

Þjóðvegir. Sjá stjórnsýsluréttur.

Þjófnaður.

Ærumeiðingar.

Öryggisgæzla. Sjá geðveiki, geðveila.

B. Efnisskrá.

Aðför. Sjá fógetagerðir, kyrrsetning, lögbann, útburðargerðir.

Aðgerðaleysisverkanir. Sjá tómlætisverkanir.

Aðild.

Prófdómendur höfðu samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942 kveðið svo á, að cand. jur. E væri heimilt að flytja til prófs fyrir héraðsdómi mál, sem annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru. Hrl. M, sem flutti málið fyrir gagnaðiljann, mótmælti þessari ákvörðun, en héraðsdómari hratt mótmælum M. Hann kærði úrskurð dóm-
arans. Talið var, að M hefði með aðgerðum sínum verið að gæta
hagsmuna lögmanna stéttarinnar og honum því verið heimilt að
kæra 20

Aðiljar. Aðiljaskýrslur.*a) Einkamál.*

Umboðsmenn aðilja höfðu í máli fyrir héraðsdómi lýst því, að gagna-
söfnun væri lokið. Siðar voru af hendi stefndu lagðar fram skýrslur,
sem mótmælt var af hendi stefnenda. Einnig var mótmælt stað-
festingu þeirra fyrir dómi, þar sem gagnasöfnun væri lokið. Hæsti-
réttur taldi aðilja að vísu bundna við yfirlýsingar sínar um lok
gagnasöfnunar, en með því að skýrslurnar og vættisburður um
þær virtist skipta máli um úrlausn sakarefnis, þótti rétt að veita
aðiljum kost á því að láta vitnaleiðsluna fara fram samkvæmt lög-
jöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936 125

b) Opinber mál, sbr. rangur framburður.

B, sem sakaður var um akstur bíls með áfengisáhrifum, játaði, að
hann hefði neytt áfengis 3—4 klukkustundum áður 11
Tveir menn, sem reru til fiskjar á Húnaflóa, komu að vélbát, er var
að togveiðum, að því er þeir ætluðu, innan landhelgi. Þeir tóku
mið, og samkvæmt þeim var vélbáturinn innan landhelgi. Skip-
stjórinn á vélbátnum viðurkenndi, að hann hefði verið að togveið-
um á Húnaflóa á nefndum tíma, en taldi sig hafa verið utan land-
helgi 39
Skipstjóri á fiskiskipi játar fiskveiðar í landhelgi 121, 385
Með játningu stúlkunnar G var það sannað, að hún fór tvisvar til
læknisins J og bað hann að eyða fóstri, sem hún taldi sig ganga
með. Kvað G lækninn hafa farið með verkfæri inn í leg hennar,
að því er hún ætlaði, til þess að eyða fóstroinu. Ekki sannaðist, að
G hefði þá gengið með lifandi fóstur. En ónothæf tilraun kven-
manns til að eyða fóstro sínu er refsílaus samkvæmt 216. gr. laga

- nr. 19/1940. Var G því sýknuð af ákæru fyrir brot á XXIII. kafla hegningarlaganna 310
- J kvaðst einungis hafa framkvæmt rannsókn á því, hvort G væri þunguð. Hann játaði hins vegar, að hann hefði ekki sóttthreinsað hendur sínar né verkfæri, áður en hann framkvæmdi rannsóknina. Var þetta talið brot á 6. sbr. 18. gr. laga nr. 47/1932 og var honum gerð 3000 króna sekt til ríkissjóðs, er afplánast skyldi 15 daga varðhaldi, ef hún greiddist ekki innan 2 vikna frá birtingu dómsins 310
- Varðskip tók togara nálægt Drangey að veiðum, og viðurkenndi skipstjórinn, að hann hefði farið aðeins inn fyrir togdufl, er þar var. Duflið reyndist samkvæmt miðunum varðskipsforingja 0,4 sjómílur innan landhelgislínu. Skipstjórinn var dæmdur til refsingar 404

Aðstoð. Sjá björgun.

Afréttur. Sjá fjallskil.

Analógia. Sjá lög, lögskýring, lögjöfnun.

Arfur. Sjá erfðir, erfðaréttur.

Atvinnuréttindi. Sjá bifreiðalagabrot og iðnréttindi.

Ábúð.

- A seldi B háflendu jarðar sinnar frá 1. janúar 1945 að telja. Talið var, að jörðin hefði verið í óskiptri sameign A og B um tímabilið frá 1. janúar 1945 til 27. júlí 1949, enda hafði A ekki sannað staðhæfingu sína um, að jörðinni hefði verið skipt fyrir en þá. A hafði haft nefnt tímabil landsnytjar af allri jörðinni, enda þótt hann gæti ekki sannað, að hann hefði haft ábúðarrétt á henni. A var dæmdur samkvæmt kröfu B til þess innan tiltekins tíma og að viðlögðum dagsektum að standa B reikningsskil af arði af jörðinni, þ. á m. leigum eftir ræktunarlönd og sumarbústaði og leigum eftir veiðiréttindi og steinnám. Undan var skilinn arður, sem A hafði staðið skil á 418

Ábyrgð.

- L seldi E salt til útgerðar hans árið 1946 fyrir tæpar 30.000 kr. Í apríl 1947 fékk E í greiðsluskyni L í hendur ávísun, gefna út á hendur S, sem hafði á hendi sölu á fiski E, og skyldi ávísunin greidd af andvirði fisks, sem seldur var 1946. L sendi ávísunina til S, en greiðsla fékkst ekki. S kvaðst hafa lofað að greiða ávísunina, ef veðskuldir hvíldu ekki á fiskinum til Landsbankans eða bankinn

gerði að öðru leyti ekki kröfu til peninganna. L sneri sér þá til bankans, en hann vildi enga viðurkenningu veita um forrétt L. Hinn 9. febrúar 1948 greiddi S Landsbankanum svonefnda „verðuppbót“ á fisk frá 1946, rúmar 128.000 kr., og lét ávísunina fylgja. Veð til bankans hvíldi þá ekki á fiskandvirði þessu. Ávísun E var samkvæmt aðdraganda sínum og öðrum atvikum málsins ráðstöfun á fiskandvirði E hjá S, og var S bundinn við þá ráðstöfun, svo fremi aðrir kröfuhafar færðu ekki sönnur á betri rétt til fiskandvirðisins. Með því að forráðamönnum Landsbankans var kunnugt um ráðstöfun E á áðurnefndum hluta af andvirði fisksins og bankinn hafði ekki hinn 9. febrúar 1948 veð eða annan forrétt til andvirðis þessa, var bankanum óheimilt að ráðstafa andvirði fisksins í bága við ráðstöfun E samkvæmt ávísuninni og var því dæmt skylt að greiða L ávísunarfjárhæðina með 6% ársvöxtum. S var einnig dæmdur til að greiða L ávísunarfjárhæðina in solidum með Landsbankanum, þar sem S hafði greitt bankanum hana í heimildarleysi

147

Áfengislagabrot. Sjá einnig bifreiðar.

Tvö vitni kváðust hafa snúið sér á tiltekinni stundu til bifreiðarstjórans á R 482, er setið hafi undir stýri bifreiðarinnar fyrir utan hlið skemmtigarðsins í Tívoli í Rvík, og keypt af honum eina flösku af brennivíni, sem hann hafi tekið úr afturgeymslu bifreiðarinnar og selt fyrir kr. 85.00. Er vitnin voru samspurð með S, sem ók nefndri bifreið, treystu þau sér ekki til að fullyrða, að hann væri sami maður og seldi þeim áfengið, þar sem myrkt var, er salan fór fram, en S neitaði og kvað nafngreindan mann, sem ekki var spurður fyrir dómi, hafa stundum fengið bifreiðina að láni. Sök þótti ekki sönnuð á hendur S

259

Vitnin U og S báru það fyrir dómi hinn 16. marz 1948, að þau hefðu hinn 15. janúar s. á. keypt áfengisflösku af bifreiðarstjóranum á R 646, sem þá hafi verið á bifreiðastöðinni L. Á var þá bifreiðarstjóri á R 646, og kvað hann engan annan hafa á þeim tíma verið með bifreiðina, en neitaði hins vegar, að hann hefði selt þeim U og S áfengi. U kvaðst fyrir dóminum þekkja Á fyrir sama mann, sem áfengið seldi, en S kvaðst halda, að Á væri áfengissalinn. Viðurhlutamikið þótti að telja Á sannan að sök, enda hafði ekki verið reynt, hvort vitnin þekktu Á úr hópi manna, og liðið höfðu tveir mánuðir frá atburðinum og til dómprófunar, og gat dráttur þessi valdið því, að Á væri ekki unnt að koma fram vörnum m. a. um það, hvar hann var staddur, er áfengis kaupin höfðu átt að hafa gerzt

411

Áfrýjun. Sjá einnig kæra.

S höfðaði víxilmál á hendur B og L. Þeir létu sækja dómþing, en hreyfðu ekki andmælum og voru dæmdir samkvæmt kröfum S. Lét hann síðan framkvæma fjárnám hjá L. B og L tóku út áfrýjunarstefnu. S áfrýjaði dómnum svo og fjárnámsgerðinni til staðfestingar. Voru dómsathafnir þessar staðfestar. Sagt, að S hafi haft ástæðu til að áfrýja af sinni hálfu, þar sem B og L höfðu tekið út áfrýjunarstefnu, og var S því dæmdur málskostnaður fyrir Hæstarétti	136
Mál flutt skriflega fyrir Hæstarétti	136, 214
Áfrýjunarleyfi . . . 86, 90, 136, 152, 183, 194, 211, 391, 424, 468, 505, 520, 523, 534	
Skipstjóri varð að heimta vangreitt kaup sitt með málssókn. Sagt í dómi Hæstaréttar, að málflytjendur verjanda í héraði og fyrir Hæstarétti hefðu ekki flutt fram nein gögn fyrir varnarástæðum umbjóðanda þeirra og hefði því áfrýjun málsins verið tilefnislaus. Samkvæmt því og málavöxtum að öðru leyti var umbjóðandinn dæmdur til að greiða 1500 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti . .	263
Sagt í dómi Hæstaréttar með skírskotun til 4. tl. 198. gr. laga nr. 85/1936, að úrskurður fógeta um það, hvort fógétagerð skuli yfir höfuð fara fram eða ekki, sæti ekki kæru, heldur áfrýjun eftir almennum reglum	476

Ágreiningur. Sjá sératkvæði.**Ákæra.**

A var dæmdur til refsingar samkvæmt 14. gr. laga nr. 43/1903 svo og samkvæmt 9. gr. laga 84/1933, þótt hinna síðarnefndu laga væri ekki sérstaklega getið í kæru, þar sem ákærði gekk þess ekki dulinn, að honum var gefin að sök villandi notkun á verzlunarmerki kæranda	200
Ó var m. a. ákærður af Dómsmálaráðuneytinu fyrir brot á XV. kafla hegningarlaganna. Héraðsdómari lét undir höfuð leggjast að dæma um þau ákæruatriði, sem samkvæmt því komu til greina. Í bréfi Dómsmálaráðuneytisins, sem lagt var fram í Hæstarétti, var því lýst, að horfið væri frá ákæru samkvæmt nefndum kafla hegningarlaganna, og var héraðsdómurinn því ekki ómerktur	445
Ó, sem var innheimtumaður og gjaldkeri ríkisverzlunar, dró sér fé úr sjóði verzlunarinnar, var dæmdur samkvæmt 1. mgr. 247. gr. og 138. gr. laga nr. 19/1940, enda þótt síðarnefndu greinarinnar væri ekki getið í ákæruskjali, sbr. niðurlagsákvæði 118. gr. laga nr. 27/1951	496

Álitsgerðir. Sjá mat og skoðun.

Ásetningur. Sjá refsingar.**Áskriftasöfnun.**

A tókst á hendur á öndverðu ári 1945 að safna áskrifendum að rit-safni, sem ætlað var að koma út í 12 bindum, og átti útgáfan að hefjast 1945. A skyldi fá 10% af útsöluverði þeirra eintaka, sem hann safnaði áskrifendum að. Þriðjung launanna fékk hann, er hann skilaði áskriftarlistum, en afganginn skyldi greiða, er ritið kæmi út og áskrifendur greiddu fyrir það. Síðla árs 1948 var enn ekkert komið út af ritinu, og krafðist A þá eftirstöðvanna af laun-um sínum. Er litið var til þess, hversu langur dráttur hafði orðið á útgáfu ritsins, var talið, að launin fyrir áskriftasöfnunina væru í gjalddaga fallin, enda var ekki sannað, að starf A hefði verið þannig af hendi leyst, að valda hefði átt lækkun eða niðurfærslu kröfu hans 505

Ávísun.

L seldi E salt til útgerðar hans árið 1946 fyrir tæpar 30.000 krónur. Í apríl 1947 fékk E í greiðsluskyni L í hendur ávísun, gefna út á hendur S, sem hafði á hendi sölu á fiski E, og skyldi ávísunin greidd af andvirði fisks, er seldur var 1946. L sendi ávísunina til S, en greiðsla fékkst ekki. S kvaðst hafa lofað að greiða ávísunina, ef ekki hvíldu veðskuldir á fiskinum til Landsbankans eða bankinn gerði ekki að öðru leyti kröfu til peninganna. L lét þá bankann vita um ávísunina, en bankinn vildi enga viðurkenningu veita um forrétt L. Hinn 9. febrúar 1948 greiddi S Landsbankanum svonefnda „verðuppbót“ á fisk E frá 1946, rúmar 128.000 krónur, og lét ávísunina fylgja greiðslunni. Ekkert veð til bankans hvíldi þá á fiskandvirði þessu. Ávísun E var samkvæmt aðdraganda sínum og öðrum atvikum ráðstöfun á fiskandvirði E hjá S, og var S bundinn við þá ráðstöfun, svo fremi aðrir kröfuhafar færðu ekki sönnur á betri rétt til fiskandvirðisins. Með því að forráðamönnum Landsbankans var kunnugt um ráðstöfun E á áður nefndum hluta af andvirði fisksins og bankinn hafði ekki hinn 9. febrúar 1948 veð eða annan forrétt til andvirðis þessa, var bankanum óheimilt að ráðstafa andvirði fisksins í bága við ráðstöfun E samkvæmt ávís-uninni, og var því dæmt skylt að greiða L ávísunarfjárhæðina með 6% ársvöxtum. S var einnig stefnt til greiðslu á ávísunarfjárhæð-inni. Var hann dæmdur til að greiða hana in solidum með Lands-bankanum, þar sem hann hafði greitt bankanum hana í heim-ildarleysi 147

A gaf út fjölda tékkávísana, sem engin innstæða var fyrir sumum þeirra eða A hafði eytt innstæðunni með útgáfu annarra ávísana, áður en til framvísunar kom. Í þeim tilvikum, er A tók við verð-

mætum fyrir ávísanir samtímis því, að hann gaf þær út, varðaði þetta athæfi hans við 248. gr. hegningarlaga nr. 19/1940, en í þeim tilvikum, er hann greiddi eldri skuldir með útgáfu ávísananna, vann hann til refsingar samkvæmt 261. gr. laga nr. 19/1940 445

Barnsfaðernismál.

K ól hinn 25. okt. 1948 fullburða, óskilgetið sveinbarn. Hún lét í barnsburðarhúsinu skrá barnið son A, en með honum hafði hún búið um nokkur ár, og höfðu þau áður átt barn saman. Nú hafði A verið á sjúkrahúsi frá 9. des. 1947 og til 17. apríl 1948, mjög þungt haldinn fyrstu mánuðina. A gat ekki samkvæmt blóðrannsókn verið faðir barns þess, er K ól 1948. K kenndi M barnið. Blóðrannsókn afsannaði ekki, að M væri faðirinn. Játtað var af M, að hann hefði verið kunningi A og K og ekið K oft í bíl sínum, meðan A var á sjúkrahúsinu. Eitt vitni kvaðst hafa farið á dansleik með þeim K og M í janúar 1948 og séð M láta vel að K, áður en lagt var af stað á dansleikinn. Telpa, 11 ára, sem svaf hjá K, meðan A var á sjúkrahúsinu, kvaðst tvívegis að nóttu hafa vaknað og heyrt þá, að M var þar í öðru herbergi og K hjá honum. Úrslit málsins voru látin velta á eiði K 223

Bifreiðar. Bifreiðalagabrot. Sbr. iðja og iðnaður.

Héraðsdómari í Ólafsfirði fór að kveldlagi inn í hús, þar sem bifreiðarstjóri (B) og umráðamaður bifreiðar (E) höfðust við. Þar sem dómara virtust þeir báðir vera með áfengisáhrifum og B kvaðst þá hafa ekið bifreiðinni, fór dómari með B til lækni, er taldi hann ölvadan. Dómari bannaði nú B frekari akstur, en B ók samt nokkru seinna bifreið E og síðar það kvöld annarri bifreið. B og E viðurkenndu daginn eftir, að þeir hefðu neytt áfengis um kl. 3 daginn áður. Talið, að B hefði í öll þrjú skiptin ekið með áhrifum áfengis. Brot B var talið varða við 21. gr. laga nr. 33/1935, sbr. 39. gr. þeirra laga, 23. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, sbr. 38. gr. þeirra laga, svo og 4. gr. laga nr. 24/1941. Var honum dæmt 12 daga varðhald og hann sviptur ökuleyfi í 6 mánuði. E, sem heimilaði B akstur bifreiðar sinnar, þótt E vissi um vinneyzlu og áfengisáhrif á B, var dæmd 500 króna sekt samkvæmt 38. gr. laga nr. 23/1941 11

G framseldi Þ leyfi til innflutnings á bifreið, án samþykkis gjaldeyrisyfirvalda. Þ tók við bifreiðinni úr hendi innflytjanda og greiddi hana. Bifreiðin var metin á kr. 60.000.00, og var Þ krafinn um 20% söluskatt í ríkissjóð af þeirri fjárhæð, eða kr. 12.000.00, með skirskotun til 31. gr. laga nr. 100/1948. Talið var, að samkvæmt ástæðum nefndra laga yrði um skattskyldu að jafna afhendingu innflutningsleyfisins til sölu bifreiðarinnar innanlands. Var því lagt

- fyrir fógeta að framkvæma lögtak hjá Þ fyrir söluskattinum 29
- H ók bifreið sinni tvisvar með stuttu millibili aftan á bifreið, sem ók á undan honum niður Laugaveg í Rvík. Virtist H ekki gera það, sem í hans valdi stóð, til að afstýra árekstri. Brot H var talið varða við 1. mgr. 27. gr. laga nr. 23/1941 og 2. og 3. mgr. 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941. Var refsing H ákveðin samkvæmt 38. gr. laga nr. 23/1941, 14. gr. laga nr. 24/1941, sbr. 77. gr. laga nr. 19/1940 300 króna sekt til ríkissjóðs, er afplánist 4 daga varðhaldi, ef hún greiddist ekki innan 2 vikna frá dómsbirtingu 159
- P ók fólksflutningsbifreið sinni aftan á vörubifreið, sem stóð á hægri vegarbrún á götu á Akureyri. Hægri hjólhlífín á bíl P lenti á vinstra afturhjólí vörubifreiðarinnar. Bifreið P skemmdist nokkuð. Ýta varð bifreiðunum í sundur. Tveir menn, sem verið höfðu í bíl P fyrir slysið, báru, að þeir hefðu ekki séð, að hann væri með áhrifum áfengis. Sama efnis var vætti Þ, sem hjálpaði til að ýta bifreiðunum sundur, svo og vætti V, er ók P eftir áreksturinn. Vitnin J og S, sem komu á árekstrarstað, töldu hins vegar, að P hefði verið með áhrifum áfengis. Gegn neitun P var þetta ekki talið sannað. P var hins vegar með ógætilegum akstri talinn hafa brotið 24. gr., 1. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. laga nr. 23/1941, 7. gr. sömu laga og 2. gr. og 4. gr., 3. mgr. laga nr. 24/1941 með því að aka með ófullnægjandi ljós um götur bæjarins, svo og 9. gr. 2. mgr. laga nr. 24/1941. Í annað skipti ók P um götur Akureyrar og um Eyjafjörð með S og tvær þýzkar stúlkur. Stúlkurnar báru, að P hefði verið kenndur við aksturinn og að þær hefði séð hann neyta áfengis hvað eftir annað. S, sem var ölvaður, og tvö vitni, er hittu P eftir aksturinn, kváðust ekki hafa séð áfengisáhrif á honum. Ekki var talið sannað, að P hefði ekið bíl ölvaður, en hins vegar var talið sannað með vætti stúlkunnanna, að P hefði neytt áfengis við bifreiðarakstur og gerzt með því brotlegur við 1. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941. Er P hafði ekið nefndum stúlkum, ók hann aftan á vörubifreið á götu á Akureyri, þannig að bifreið P lenti með hægri hliðina á vinstra afturhorninu á vörupalli hinnar bifreiðarinnar. Skemmdist bifreið P mikið. Götuhlutinn, sem P gat ekið eftir fram hjá vörubifreiðinni, var þó 5.20 m að breidd. Þetta gáleysi P í akstri varðaði hann við 26. gr., 1. mgr., og 27. gr., 1. mgr., laga nr. 23/1941, 2. gr. og 4. gr., 3. mgr. laga nr. 24/1941 og 48. gr. lögreglusamþykktar Akureyrar. Þá hafði P einnig gerzt brotlegur við 5. gr. laga nr. 23/1941 með því að hafa hemla bifreiðar sinnar í ólagi. Refsing P var samkvæmt 38. gr. laga nr. 23/1941, 14. gr. laga nr. 24/1941 og 97. gr. lögreglusamþykktar Akureyrar, sbr. 77. gr. laga nr. 19/1940, ákveðin 1500 króna sekt, en til vara 10 daga varðhald 168
- Bifreið var ekið á bifreiðina R 4—, þar sem hún stóð á eystri vegarbrún við Austurbæjarbíó. Kastaðist R 4— á bifreiðina R 5—, sem

stóð á bílastæði milli akbrauta. Þetta gerðist milli kl. 19.00 og 20.00. Fjögur vitni báru, að bifreiðinni R 151 hefði verið ekið á R 4—. Vitnið S sá stjórnanda R 151 við stýri og kveðst með sjálfum sér vera öruggur um, að það hafi verið A. Vitnið P segist hafa séð stjórnanda R 151 greinilega og hafi ekki verið um að villast, að það hafi verið A. Vitnið V benti á A í hópi fleiri manna og fannst hann vera sá, sem stýrði bifreiðinni. Vitnin S og P fundu R 151 við Gasstöðvarportið milli kl. 20 og 21, og var kveikjúláskyllinn þá ekki í henni. A kvaðst hafa skilið bifreiðina eftir með lyklinum í henni á bílastæði við Snorrabraut og verið síðan hjá B við vinneyzlu í húsi við þá götu frá því kl. 18.50 til kl. að ganga 22, en þá farið að leita bifreiðarinnar, er hafi verið horfin, og fundið hana með lyklinum í við Gasstöðvarportið og tekið þá lykilinn. Hafi kl. þá verið yfir 22. Lögreglumaður kom að bifreiðinni kl. rúmlega 21, og var lykillinn þá ekki í henni. Vitnin P og S sögðust hafa komið að bifreiðinni milli kl. 20 og 21 og lykillinn þá ekki verið í henni. B, sem A heimsótti, taldi A hafa komið laust fyrir kl. 19 og dvalizt hjá sér þar til kl. rúmlega 21, en B sagði síðar, að ekki væri útilokað, að A hefði farið út um kl. 19.30. G taldi A hafa verið hjá B, er G kom þar um kl. 20.30. Sannað þótti með vætti þriggja vitna, að A hefði stjórnað R 151, er henni var ekið á R 4—. Talið var og sannað, að A hefði verið þá með áhrifum áfengis. Brot A voru heimfærð undir 21. sbr. 39. gr. laga nr. 33/1935, 1. mgr. 23. gr., 1. mg. 27. gr. og 29. gr. laga nr. 23/1941, 6. gr. laga nr. 24/1941 og 31. gr. lögreglusamþykktar nr. 2/1930. Refsing A var ákveðin með tilvísun til 38. gr. laga nr. 24/1941, 2. gr. laga nr. 6/1951 og 2. gr. laga nr. 19/1940 svo og 14. gr. laga nr. 24/1941 og 96. gr. lögreglusamþykktar Rvíkur 3000 króna sekt, til vara 18 daga varðhald 179

Bílstjórinn Þ var kl. um 9.45 að kveldi að aka bíl sínum austur að gatnamótum Hringbrautar og Ljósvallagötu. Varð hann þá og stúlkan P, er var með honum í bílnum, sjónarvottur að því, að grænn jeppi ók fram úr bíl þeirra og á konu, sem var að ganga suður yfir Hringbrautina. Konan hlaut mikið lemskur. Konan E mætti jeppanum, rétt er hann var farinn af slyssstað. Segja þau E og Þ, að jeppinn hafi verið grænn með litaskiptingu, ljós hafi verið slökkt á honum og honum ekið áfram með miklum hraða, en ekki tókst vitnunum að lesa skrásetningartölu jeppans. P fór úr bíl Þ til aðstoðar hinni slösuðu konu, en Þ elti jeppann austur Hringbrautina og suður Melaveg að háskólanum, en þar sneri jeppinn til vesturs sunnan við íþróttavöllinn. Ók Þ þá norður að Hringbraut og staðnæmdist þar. Rétt á eftir kveður hann jeppa, sem hann taldi örugglega vera sama jeppann, hafa komið vestan við íþróttavöllinn og ekið norður Suðurgötu. Segist Þ hafa elt hann norður á móts við Kirkjugarðsstíg og fullvissað sig um, að hann var auð-

kenndur P 176 og að tveir karlmenn sátu í honum. Þ kveðst af stundarmisgáningi hafa sagt lögreglunni fyrst, að jeppinn hafi verið P 167. G ók jeppanum P 176 um slysstaðinn um það bil, er slysið varð. Var félagi hans J með honum. Þeir neita því, að þeir hafi orðið þess varir, að jeppinn lenti á konu á slysstaðnum. Þeir segjast hafa ekið af Hringbraut norður Suðurgötu, en ekki farið kringum íþróttavöllinn. Segjast þeir hafa farið síðan niður á Tryggvagötu, skilið jeppann þar eftir og farið á dansleik. Lögreglan, sem frétti um slysið, fann jeppann í Hafnarstræti og tók hann í sínar vörzlur. G komst að því, að jeppinn var hjá lögreglunni, og fékk M til að fara til lögreglunnar, skrökva því að henni, að hann hefði haft umráð jeppans frá því kl. 9.30 um kveldið og fá hann aftur með þeim hætti. Vitnið E, sem mætti jeppanum, er slysinu olli, rétt eftir það, kveðst þá hafa séð merki á hægri framrúðu hans, sem það hugði vera frostrósir. Í málinu kom það fram, að P 176 hafði nokkru áður verið ekið á stúlkubarn og að brestir höfðu þá komið í vinstri framrúðu jeppans. Vitnið E taldi mjög líklegt, að P 176 væri sami jeppinn og vitnið mætti, þótt vitnið vildi ekki fullyrða það. Framburður J, sem var með G í jeppanum, var varhugaverður í ýmsum greinum. Þrátt fyrir hinar miklu líkur, sem hnigu að því, að G hefði ekið P 176 á konuna, þóttu ekki alveg fullnægjandi sannanir um sekt G fram komnar 248

G ók jeppanum P 176 vestur Fálkagötu í Reykjavík með 20—22 km hraða, að því er hann telur. Hann sá börn að leik mótis við steinsteypnan vegg við hús. Hann kveðst hafa ekið sem næst eftir miðri götu, en litið af börnunum um leið og hann ók fram hjá þeim, enda engin merki séð til þess, að þau ætluðu að hlaupa út á götuna. Telpa hljóp úr barnahópnum og lenti á vinstri hlið jeppans. Missti hún meðvitund, en náði sér fljótt. Brestir komu í vinstri framrúðu jeppans. Bill, er stóð þarna, mun hafa byrgt útsýn telpunnar til jeppans. Handhemill jeppans var óvirkur, og fóthemlar verkuðu einungis með því, að tvístigið væri á þá. G var talinn hafa gerzt brotlegur við 5. gr. og 1. mgr. 27. gr. laga nr. 23/1941 og 2. gr. og 3. mgr. 4. gr. laga nr. 24/1941. Refsing ákveðin eftir 38. gr. laga nr. 23/1941 og 14. gr. laga nr. 24/1941 kr. 1000.00 sekt, en til vara 10 daga varðhald 248

A ók niður Bankastræti í Rvík og vestur yfir gatnamót Bankastrætis og Lækjargötu. Tveir lögreglumenn, sem voru þarna á verði, báru, að grænt ljósmerki hafi verið á Lækjargötu, er A kom að gatnamótunum, en hann hafi ekki sinnt því og ekið í veg fyrir bifreið, er ók eftir Lækjargötu og út á gatnamótin. A taldi rautt ljósmerki ekki hafa komið fyrr en hann var kominn mótis við vestari akbraut Lækjargötu. Samkvæmt eiðfestum framburði lögreglumanna var A talinn hafa brotið, og var brot hans heimfært undir 1. mgr. 5. gr. sbr. 14. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 1. mgr. 28. sbr.

96. gr. lögreglusamþykktar Rvíkur. Var honum gerð 300 króna sekt og til vara 4 daga varðhald 398
- A ók á gatnamótum á bifreið, sem kom frá vinstri og braut með því 7. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 1. mgr. 31. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar nr. 2/1930. Samkvæmt vætti sjónarvotta og játningu A ók hann ólöglega hratt, og varðaði það hann við 26. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 3. mgr. 4. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 46. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar nr. 2/1930. A sá ekki bifreið þá, sem hann ók á, fyrr en um leið og áreksturinn varð. Var athygli hans því ekki svo vakandi sem skyldi, og varð hann þannig brotlegur við 1. mgr. 27. gr. laga nr. 23/1941 og 2. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941. Leitt þótti í ljós, að A hefði verið haldinn slíkri þreytu og sljóleik, að hann hafi ekki getað stýrt bifreið á tryggilegan hátt. Varðaði það hann við 3. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941. Með því að hverfa af slysstað án þess að gera viðeigandi ráðstafanir braut A 29. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 2. mgr. 9. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 37. gr. 96. gr. lsb. nr. 2/1930. Farþegi í bifreið A slasaðist illa, hnéskel hans þverbrotnaði. Varðaði þetta A við 219. gr. laga nr. 19/1940. A var sviptur ökuleyfi ævilangt og dæmt 30 daga varðhald 428
- H ók að morgni dags bifreið sinni út af veginum á Seltjarnarnesi og braut þar grindverk. Vitnið J kvað sig og H hafa setið að sumbli um nóttina ýmist heima hjá H eða hjá systur J á S-nesi. Hafi H ekið heiman frá sér um morguninn út á S-nes, en eigi neytt vins, eftir að hann ók út af veginum, svo J vissi til. Systir J sagði þá hafa setið við vín hjá sér fram til kl. 2 um nóttina, farið síðan, en ekki varð hún þess vör, að þeir drykkju, eftir að þeir komu aftur um morguninn. Ó talaði við H, fáum mínútum eftir að hann ók út af veginum, og taldi hann þá töluvert drukkinn. Lögreglumenn, sem tóku H, sögðu hann hafa verið með greinilegum áhrifum áfengis. Í blóði hans reyndist vera 1,67 af þúsundi af áfengi. Nægar sannanir voru komnar fram fyrir því, að H hefði ekið með áhrifum áfengis. Var því ekki tekið mark á þeirri skýrslu hans, að hann hefði ekki neytt áfengis fyrr en eftir slysið. Dæmdur í 1500 króna sekt til ríkissjóðs, til vara 15 daga varðhald fyrir brot gegn 21. gr. sbr. 39. gr. áfengislaga nr. 33/1935 og 1. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941. Refsingin ákveðin með hliðsjón af 2. gr. laga nr. 6/1951. Hann var sviptur ökuleyfi í þrjú ár 507

Björgun.

Sildveiðiskipið e/s A strandaði vestan Siglufjarðar 22/6 1946. Virðist strax hafa komið allmikill leki að e/s A. Varðskipið Ó reyndi að draga e/s A á flot ásamt fleiri skipum, en án árangurs. Varðskipið Ó fór síðan hinn 23/6 til Siglufjarðar, tryggði e/s A aðstoð varðskipsins Æ, er þar var statt, og fékk 4 véldælur varðskipsins

Æ, vélbát og nokkra menn af skipshöfn Æ til hjálpar. Hinn 24. s. m. kom Æ á strandstað, og tókst Æ og Ó að draga e/s A á flot eftir hér um bil 3 klukkustundir. Æ dró síðan e/s A til Siglufjarðar og var þar um kyrrt e/s A til aðstoðar í 3½ sólarhring. Dómkvaddir menn mátu verðmæti hins bjargaða skips og farms á kr. 275.200.00. Með tilliti til allra aðstæðna við björgunina, fyrirhafnar bjargenda svo og verðmætis þess, sem bjargað var, voru björgunarlaun ákveðin kr. 60.000.00. Auk þess var Æ dæmd kr. 17.500.00 fyrir aðstoð við e/s A á Siglufirði í 3½ sólarhring, kr. 3500.00 fyrir varðstöðu þriggja manna í tvo sólarhringa og tveggja manna í tvo sólarhringa í e/s A og notkun þar á véldælum, kr. 2000.00 fyrir lán á tveimur stórum véldælum í e/s A til Patreksfjarðar og kr. 3025.40 fyrir spjöll á Æ við björgunina 152

Norskt skip strandaði á Húsavíkurhöfn. Varðskipið Ægir var kvatt til björgunar frá Rvík og dró hið strandaða skip á flot. Fylgdi Ægir skipinu síðan til Akureyrar, lét kafara sinn athuga skemmdir á skipinu og lagði því til dælur. Ægir var við þessi störf í 7 daga, og síðan var kafari frá Ægi að störfum við skipið í 13 daga með öllum útbúnaði. Dælur Ægis voru og í notkun á norska skipinu á sama tíma. Björgunin varð í janúar 1949, og var skip og farmur, er bjargað var, þá metið á 1150.000 íslenskar krónur. Þegar Hæstiréttur ákvað björgunarlaunin, hafði íslensk króna verið verðfelld. Björgunarlaunin þóttu hæfilega ákveðin kr. 165.000.00 með tilvísun til erfiðrar siglingar Ægis á strandstað, tímatafar hans og kostnaðar, sem var yfir kr. 50.000.00, svo og með tilvísun til þeirra verðmæta, sem bjargað var 183

Togari (K) var staddur 10 sjómílur NVa¹/₂N frá Engey hinn 20. maí á leið til fiskjar, er leki kom að gufukatli hans. Reyndi skipið að sigla aftur til Reykjavíkur, en eftir nokkurn tíma varð að stöðva skipið. Kom þá annar togari ,B, á vettvang og dró K til Reykjavíkur og krafðist björgunarlauna fyrir. Sérfróðir samdómendur í sjó- og verzlunardómi töldu, að þetta hefði mátt ketilpípurar til bráðabirgða á tveimur sólarhringum, þannig að K hefði getað siglt til Rvíkur. Samkvæmt þessu og þar sem K gat legið við festar, meðan viðgerð fór fram, og vindur hægur að vori til, var hjálp B til handa K metin aðstoð, sem greiða skyldi 25 þús. krónur fyrir, og var sjóveð dæmt í b/v K fyrir þeirri greiðslu ásamt málskostnaði 464

Norskt skip (C), hlaðið saltfiski, var á leið austur með Íslandi síðast í desembermánuði 1949. Kom þá leki að smurningsolíuleiðslunni, sem ekki tókst að ráða bót á, og fékk vélín ekki næga smurningsolíu. Þorði vélstjóri því ekki að láta hana ganga. Veður var ókyrrt og mikill sjór. Samkvæmt neyðarkalli kom skipið H og dró C 150 sjómílna leið til Seyðisfjarðar. Hjálpin var metin björgun. H tafðist 36 klukkustundir vegna björgunarinnar. Rekstrarkostnaður H

var kr. 11500.00 á dag 1949, en kr. 16.160.00 1950. H var húftryggt fyrir 7.320.000 krónur. Hið bjargaða skip, ásamt farmi, var virt á kr. 1.903.000.00. Björgunarlaun voru ákveðin kr. 280.000.00 534

Blóðrannsókn. Sjá barnsfaðernismál, bifreiðalagabrot.

Borgararéttindi.

Maður sviptur kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og almennra kosninga 496, 555

Botnvörpuveiðabrot. Sjá fiskveiðabrot.

Bókhald.

Ó tókst að fá skrásett hlutafélag í janúar 1945, þótt skilyrði brýsti til þess að lögum, og rak ýmist kvikmyndahúsrekstur og veitingar eða útgerð í nafni þess, unz það var úrskurðað gjaldþrota í janúar 1946. Ályktanir löggilts endurskoðanda um bókhaldið voru: Frumbækur voru ekki haldnar, bókhaldið var ekki framkvæmt, fyrr en eftir að gjaldþrotið var úrskurðað, efnahagsreikningur var ekki skráður í sérstaka bók, á efnahagsreikningi voru ekki greindar allar skuldir fyrirtækisins, greinargerð um skuldir hlutafélagsins fylgdi ekki efnahagsreikningi, fyrirtækið hafði ekki geymt skjöl þau, sem í 14. gr. laga nr. 62/1938 greinir. Skráning í sjóðbók hafði verið skafin út. Endurskoðandi hafði gert að beiðni Ó bókhaldið, eftir að hlutafélagið var úrskurðað gjaldþrota, og studdist við nótur og reikninga, er Ó hafði geymt. Ó lét laga útkomuna með kröfu um vanefndir á hendur tilgreindum mönnum. Auk þess lét hann lækka kaupgreiðsluði reikningsins til sín sjálfs. Hugðist hann nota bókhaldið til að koma því til leiðar, að gjaldþrotaskiptin yrðu niður felld. Með framangreindu hátterni var Ó talinn hafa gerzt brotlegur við 2., 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12., 13. og 14. gr. laga nr. 62/1938 og unnið til refsingar eftir 18., 19. og 20. gr. þeirra laga og 262. gr. laga nr. 19/1940 445

Bóksala. Sjá áskriftasöfnun.

Brunabætur. Sjá váttrygging.

Brýr. Sjá stjórnsýsluréttur.

Byggingarsamvinnufélög. Sjá félög.

Börn. Sjá óskilgetin börn, barnsfaðernismál.

Dagsektir.

Hlutafélagi dæmt að viðlögðum dagsektum samkvæmt 2. mgr. 193. gr. laga nr. 86/1936, að láta má heiti sitt af hlutafélagaskrá Rvíkur. Dagsektir ákveðnar 100 krónur	86
--	----

A seldi B háflendu jarðar sinnar frá 1. janúar 1945 að telja. Talið var, að jörðin hefði verið í óskiptri sameign A og B um tímabilið frá 1. janúar 1945 og til 27. júlí 1949, enda tókst A ekki að sanna stað- hæfingu sína um, að jörðinni hefði verið skipt fyrir þann tíma. A hafði haft greint tímabil landsnytjar af allri jörðinni, enda þótt hann gæti ekki sannað, að hann hefði haft ábúðarrétt á háflendu B. A var dæmdur samkvæmt kröfu B til þess innan tiltekins tíma og að viðlögðum dagsektum að standa B reikningsskil af arði af jörðinni, þ. á. m. leigum eftir ræktunarlönd og sumarbústaði og leigum eftir veiðiréttindi og steinnám. Undan var skilinn arður, sem A hafði staðið skil á	418
---	-----

Dánarbú.

Faðir og sonur áttu hús í sameign og höfðu afnotaskiptingu á því. Eftir lát föðurins átti sonurinn húsið með dánarbúinu nokkurn tíma. Dánarbúið var bundið við þá afnota- og arðskiptingu, sem viðhöfð hafði verið í skiptum föður og sonar um mörg ár	194
---	-----

Dánargjafir. Sjá hjúskapur.**Dómar. Sbr. réttarfar.**

Í munnlegum flutningi máls í héraði kröfðust stefndu þess, að einum kröfulið stefnanda væri vísað frá dómi. Héraðsdómari lýsti ekki berum orðum horfi sínu til þessarar kröfu stefnenda, en tók hana ekki til greina í niðurstöðu sinni. Það var að vísu yfirsjón dómara að telja ekki rök fyrir því, að hann hratt frávísunarkröfunni, en ekki þótti ástæða til að láta þessa handvömm varða ómerkingu héraðsdóms	236
--	-----

Dómarar.

Rannsóknardómari vittur fyrir drátt á framhaldsrannsókn opinbers máls, er hann framkvæmdi samkvæmt úrskurði Hæstaréttar, en málið beið dóms í Hæstarétti. Átalið einnig, að sérfróður maður var ekki látinn framkvæma birgðakönnun hjá kaupmanni, er kærður var fyrir verðlagsbrot	6
Fundið að því, að rannsóknardómari eiðfesti ekki vitni	57
Tekið sérstaklega fram í héraðsdómi álit sérfróðra samdómenda á sakaratriðum	90, 139
Ó bjó á jörð. Átti hann lítinn hluta hennar, en hafði meginhlutann á	d

- leigu. Árið 1895 var krafizt útburðar á hendur honum af leiguhlut-
 anum. Sýslumaður M úrskurðaði, að krafan skyldi til greina
 tekin. Síðan var bókað í fógetaþók samkomulag viðtakanda jarðar-
 hlutans, sem Ó var gert að víkja af, og Ó um skiptingu jarðar-
 húsa, túns og engja. Ó, sem taldi þetta bráðabirgðasamkomulag,
 áfrýjaði málinu til Landsyfírréttarins, en því var frávísað, þar
 sem yfírrétturinn kvað málið útkljáð með sætt. Í endurminningum,
 sem G, sonur Ó, gaf út 1948, sagði hann M hafa framkvæmt það,
 sem yfírrennarar hans í embættinu hefðu ekki fengizt til að gera.
 Kvað G sýslumann M hafa verið af fjölda fólks grunaðan um að
 hafa lagfært bókunina við útburðinn af jörðinni þannig, áður en
 hún kom fyrir Landsyfírréttinn, að útburðargerðin fékkst þar
 staðfest. Börn M höfðuðu mál gegn G, en M var andaður. Hvorki
 fógetaþókin né önnur gögn bentu til þess, að M hefði falsað bók-
 unina. Ekki var heldur talið, að M hefði hagað orðalagi á bókun-
 inni í því skyni að halla rétti Ó. Var G dæmd refsing og ummæli
 hans ómerkt 129
- Samdómendur skipaðir til að dæma mál ásamt héraðsdómara um
 kostnað af byggingu húss 139
- Fundið að því, að rannsókn opinbers máls var áfátt og að framhalds-
 rannsókn, sem framkvæmd var að boði Hæstaréttar, var dregin
 á annað ár 259
- Sýslumaður krafðist fógetaþagerðar sem umboðsmaður þjóðjarða, og
 vék því sæti í málinu. Lögræðingurinn Á, sem var skyldur sýslu-
 manni að öðrum og þriðja, var skipaður setufógeti. Gerðarþolandi
 krafðist þess, að Á viki sæti í málinu vegna skyldleika við sýslu-
 mann. Þessi krafa var rakalaus, sbr. 2. og 3. tl. 36. gr. laga nr.
 85/1936 355
- Í úrskurði, sem kærður var til Hæstaréttar, greindi hvorki aðilja
 málsins né kröfur þeirra og málsatvikum og málsástæðum var
 þar ekki lýst nema að litlu leyti. Héraðsdómari hafði því ekki
 gætt fyrir mæla 2. mgr. 190. gr. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936.
 Vegna þessara megingalla á formhlið málsins var hinn kærði
 úrskurður ómerktur og málinu vísað heim í hérað til uppsögu
 úrskurðar af nýju 372
- Í útburðarmáli kvað fógeti upp úrskurð um frestbeiðni gerðarbeiðanda,
 þar sem hvorki var lýst málsatvikum né málsástæðum og eigi
 greindar kröfur aðilja í fógetaþéttarmálinu, heldur einungis fjall-
 að um frestbeiðnina. Fógetaþétturinn gætti þannig ekki fyrir mæla
 2. mgr. 190. gr. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936, og var því
 úrskurðurinn ómerktur og málinu vísað heim til uppsögu úr-
 skurðar af nýju 375
- Sagt í dómi Hæstaréttar, að óhrakið stæði það álit sérfróðra samdóm-
 enda að bæta hefði mátt svo vélarbilun skips, er dráttaraðstoð
 fékk, að það hefði getað á eigin ramleik siglt til Reykjavíkur 464

- K sótti H til skaðabóta fyrir vanefndir á námssamningi fyrir gerðardómi, skipuðum samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938. Fulltrúi bæjarfógeta á staðnum var formaður gerðardómsins um tíma í forföllum bæjarfógeta. Gerðardómurinn úrskurðaði K bætur, og sótti hann H til greiðslu þeirra fyrir héraðsdómi. Ein var sú vörn H, að gerðardómurinn væri markleysa sakir dráttar á málinu fyrir gerðardómnum. Fulltrúinn, sem skipaði formannssæti í gerðardóminum, fór með dómsmálið, kvað upp úrskurð í því 29. júní 1950 og síðar dóm. Þar sem dómsmálið varðaði meðferð bæjarfógeta og fulltrúa hans á gerðardómsmálinu, voru þeir vanhæfir til að fara með og dæma dómsmálið, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Dómur og málsmeðferð frá 29. júní var því ómerkt og máli vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 487
- B sagði J upp húsnæði. Útburðar var krafizt, þar sem J rýmdi ekki. J krafðist þess, að fulltrúi dómara, sem með málið fór, viki sæti, þar sem hann hefði lýst uppsögnina gilda, og þessi ummæli sögðu bæði J og kona hans fyrir dómi rétt vera eftir höfð. Fulltrúinn neitaði með úrskurði að víkja sæti og synjaði þess gagnert, að hann hefði viðhaft slík ummæli. Var því talið ósannað, að fulltrúinn hefði látið uppi álit um málið, er gerði hann óhæfan til að fara með það 494
- A viðhafði í ræðu á opinberum fundi ummæli, sem B taldi meiðandi í sinn garð. Þeir komu því saman á skrifstofu bæjarfógeta þar í kaupstað, og undirritaði A þar yfirlýsingu um, að hann hefði ekki í ræðu sinni viljað drótta óráðvendni að B. Bæjarfógeti var annar vitundarvotta að yfirlýsingunni. Síðar höfðaði B mál gegn A út af ummælunum, og fór bæjarfógeti sjálfur með það mál. A taldi, að aðiljar hefðu sætt, er hann gaf yfirlýsinguna, sem rædd hafi verið og samin á skrifstofu bæjarfógeta. Yfirlýsingin var talin þýðingarmikið gagn í málinu, og var bæjarfógetinn talinn hafa átt að leiðbeina B, sem flutti mál sitt sjálfur, þar á meðal um kvaðningu vitundarvottanna fyrir dóm til þess að fá skýrslur þeirra um það, sem fram fór á skrifstofu dómarans, er yfirlýsingin var gerð. Var því afstaða dómarans til málsins slík, að honum hefði borið að víkja sæti í málinu, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Málsmeðferð frá þingfestingu og dómur voru því ómerkt og málinu vísað heim til löglegrar meðferðar og dómsálagningar .. 527
- Dómara stefnt til Hæstaréttar vegna dóms síns 538
- A og B höfðuð mál á hendur C til greiðslu á eftirstöðvum launa samkvæmt verksamningi um byggingu á tveimur íbúðarhúsum. C höfðaði gagnsök til greiðslu skaðabóta fyrir vanefnd á verksamningnum. Bar því nauðsyn til, að héraðsdómari kveddi sérkunnáttumenn um húsagerð til að dæma málið með sér, sbr. 3. tl. 200. gr. laga nr. 85/1936. Þetta lét héraðsdómari undir höfuð leggjast. Var því dómur og málsmeðferð að nokkru ómerkt 542

Dráttaraðstoð. Sjá björgun.**Drengskaparheit. Sjá vitni.****Eftirgrennslan brota.**

Héraðsdómari fer sjálfur inn í hús og athugar bifreiðarstjóra, er hann hafði grunaðan um akstur bifreiðar með áfengisáhrifum 11

Eiður. Sjá og vitni.

Það talið aðfinnsluvert, að vitni voru ekki eiðfest 57

Eignarnámsmat. Sjá mat og skoðun.**Eignarréttur.**

Í september 1945 samþykkti bæjarráð Rvíkur að veita S kost á því að taka á leigu húslóðina X í Rvík, með tilteknum skilyrðum, til að reisa á henni íbúðarhús. Framkvæmdir drögust m. a. vegna þess, að S varð að fara á sjúkrahús. Fékk nú P áhuga á því að reisa íbúðarhús á lóðinni. Gerðist T milligöngumaður milli hans og S um þetta mál. S veitti T í janúar 1946 umboð til að ráðstafa lóðinni, og afhenti T skjal þetta P, en ekki sömdu þeir um endurgjald fyrir lóðarréttindin, svo sannað sé. Í maí 1946 hittust þeir S og P og ræddust við um skilmála. Kveður P þá hafa orðið ásátta um skiptin og hafi P síðan greitt S tiltekna fjárhæð upp í endurgjald fyrir lóðarréttindin. Þessu neitar S. Segir hann nefnda greiðslu P til sín hafa verið vegna annarra skipta. Hóf nú P að reisa íbúðarhús á lóðinni, og var því lokið að mestu í marz 1948. Hafði P þá selt húsið og kaupendur voru fluttir í það. Hinn 30. s. m. gerði S lóðarsamning við yfirvöld Rvíkur um lóðina og framseldi hann síðan konu sinni G. G vildi ekki framselja P lóðarréttindin, og höfðaði hann því mál gegn S og G til framsals á þeim. Taldi P sig hafa unnið rétt til lóðarinnar bæði með loforði S svo og fyrir aðgerðaleyfi S og G, er þau hefðu látið hann andmælalaust reisa húsið, að öðru en því að G hefði í sept. 1947 kafið hann um kr. 5000.00 fyrir lóðina. Sagt er í dómi Hæstaréttar, að ekki séu sönnur að því leiddar, að P hafi með samningi öðlazzt rétt til framsals á lóðarréttindunum. Ekki var heldur talið, að um slíkt aðgerðaleyfi af hendi S og G hefði verið að tefla, að P gæti á því reist rétt til lóðarinnar 81

Faðir, F, og sonur, S, byggðu saman hús 1913. Var húseignin þinglesin sameign þeirra og ekkert tekið fram um eignarhlutföll. Veðdeildarlán tóku þeir saman og greiddu það að hálfu hvor. Í brunatryggingarskírteini var og húsið talið sameign þeirra. Þeir skiptu frá upphafi afnotum hússins þannig, að S hafði kjallara og eitt

herbergi á stofuhæð, en F tvö herbergi og eldhús á þeirri hæð og allt loftið undir risi. Hélt þessi skipting, þangað til F dó 1938. S lét búa kjallarann innan til verzlunar 1918 og leigði hann til þeirra nota. S keypti eignarhluta F af dánarbúi hans 1947. S hafði meiri arð af þeim hluta hússins, sem hann hafði til umráða en hinn hlutinn gaf af sér. Dánarbúið hélt því fram, að arðskipting hefði átt að vera jöfn af húsinu til beggja eigenda frá dauða F og þangað til S varð einkaeigandi. Höfðaði dánarbúið mál gegn S til endurgreiðslu, er hann var talinn hafa oftekið af arði hússins. S var sýknaður, þar sem dánarbúið var bundið við þá arðskiptingu, sem F og S höfðu viðhaft 194

K, danskur maður, sem um mörg ár hafði verið lyfsali í Hafnarfirði, seldi árið 1947 S fasteign sína þar og lyfjavörur fyrir ísl. kr. 709.582.83. Greiddi S þegar kr. 270.000.00, og 18. okt. s. á. gaf hann út skuldabréf fyrir eftirstöðvunum, kr. 439.582.83, sem voru reiknaðar til danskrar myntar með þáverandi gengi, en þá jafngiltu ísl. kr. 136.57 dönskum krónum 100.00. Skuldin varð því danskar kr. 324.247.87, sem greiddast skyldu með 6% ársvöxtum og jöfnum afborgunum á næstu 15 árum á gjalddaga 11. apríl og 11. okt. ár hvert. Greitt skyldi í dönskum krónum í tilteknum dönskum banka, ef danskur gjaldeyrir fengist hjá íslenskum yfirvöldum, en til þess áttu aðiljar enga heimtingu, sbr. 13. gr. laga nr. 70/1947. Annars kostar skyldi greiða í reikning lánardrottins í Landsbanka Íslands. Danskur gjaldeyrir fékkst ekki, og greiddi skuldunautur því fyrstu tvö árin afborganir og vexti í íslenskum krónum eftir þáverandi gengi í Landsbankanum. Með lögum nr. 22/1950 var íslenska krónan verðfelld, svo að þá urðu 100 danskar krónur jafngildi ísl. króna 236.30. Þegar S skyldi greiða afborgun og vexti hinn 11. apríl 1950, taldi hann sér ekki skylt að greiða nema kr. 26.081.92, eins og fyrir gengisfellingu, en lánardrottinn krafðist jafngildis jafnmargra danskra króna og áður, eða nú ísl. kr. 45.461.00. Skuldunautur greiddi þessa fjárhæð með fyrirvara og höfðaði síðan mál til endurheimtu kr. 19.379.15. Reisti hann endurheimtuskörfuna á 8. gr. laga nr. 22/1950. Í dómi Hæstaréttar segir, að skuldaskipti aðilja hafi átt rót sína að rekja til kaupa og sölu íslenskrar fasteignar og annarrar innanlandssölu verðmæta og að skiptin lúti því að öllu íslenskum lögum. Markmið téðrar 8. gr. sé að takmarka skuldir vegna kaupa og sölu verðmæta innanlands fyrir gengisfellinguna við þá fjárhæð í íslenskum krónum, sem miðað var við, er kaup gerðust, jafnvel þó skuld hafi verið háð skráðu gengi erlends gjaldeyris. Kaupverðið fyrir fasteign þá og vörur, sem S keypti, var tiltekið í íslenskum gjaldeyri og hluti þess greiddur í þeim gjaldeyri. Skuldabréf var gefið út fyrir eftirstöðvum og þær reiknaðar til dansks gjaldeyris, en afborganir og vextir samt greitt í íslenskum krónum, enda ekki annars kostur.

Með tilvísan til allra atvika tók 8. gr. samkvæmt ástæðum sínum og sjónarmiðum til skuldaskipta þessara, enda varð ekki talið, að 67. gr. stjórnarskrárinnar reisi skorður við því, að almenni löggjafinn skipi gjaldeyrismálum við gengisfellinguna, svo sem gert var með 8. gr. Endurheimtukrafa S var því til greina tekin 268

Í kaupsamningi, er H gerði við G. hinn 22. sept. 1938 um túnblett, tók seljandinn H fram, að bletturinn væri erfðafestuland. Leitt var og í ljós, að eigendur blettsins allan tímann frá 1915 og til þess tíma, er G fékk umráð hans, höfðu talið hann vera erfðafestuland. Krafa G á hendur A-kaupstað, þar sem bletturinn var, um beinan eignarrétt að blettinum, var því ekki tekin til greina, og var G þannig einungis talinn erfðafestuhafi að blettinum 424

Eignarupptaka. Sjá refsingar.

Einkamál. Sjá réttarfar.

Einkaréttindi. Sjá firma.

Embættismenn. Sjá opinberir starfsmenn.

Endurheimta.

K, sem búsett var erlendis, en ætlaði að flytjast til Íslands, samdi í sept. 1947 við Á um leigu á íbúð í húsi, sem hann átti í smíðum. Greiddi hún kr. 10.000.00 fyrirfram í leigu í þeim mánuði, en átti auk þess að greiða kr. 26.000.00, að því er hún taldi, er hún ætlaði að flytjast í húsið vorið 1948. K hætti við að flytjast til Íslands og lét í okt. 1947 tilkynna Á, að hún vildi vera laus við íbúðina og endurheimta fyrirframgreiðsluna. Á synjaði endurgreiðslu, og höfðaði K því mál á hendur honum. Sagt var í dómi Hæstaréttar, að ekki hafi verið leiddar nægar sönnur að því, að Á hefði fallizt á, að N gerðist leigutaki í stað K eða Á samþykkt, að leigusamningurinn félli niður bótaglaust. Talið var sennilegt, að Á hefði orðið fyrir einhverjum tögum við húsbygginguna og aukinni fyrirhöfn, vegna þess að K stóð ekki við samninginn. Voru bætur handa Á ákveðnar kr. 2.500.00 og honum gert að endurgreiða K kr. 7.500.00 111

Erfðir.

M byggingameistari átti óskilgetna dóttur, D, sem stóð til arfs eftir hann. Árið 1942 gekk hann að eiga K, og áttu þau engin börn á lífi. Í júlí 1948 var reyndur á M uppskurður við innanmeini. Töldu læknar hann ganga með ólæknandi krabbamein í maga, en leyndu hann því. M fór heim, hressstist nokkuð og hafði fótavist fram til mánaðamóta janúar og febrúar 1949, en var fluttur á spítala 26.

febrúar og andaðist þar 10. marz s. á. Hinn 23. desember 1948 gerðu hjónin M og K, sem höfðu haft félagsbú, með sér kaupmála, sem samin var og skráður samkvæmt lögum nr. 20/1923. Með kaupmálanum var gert að séreign K húseign í Rvík, að fasteignamati kr. 29.000.00, bifreið, er metin var kr. 10.000.00, verðbréf, kr. 30.000.00, og allir innanstokksmunir og búsáhöld hjónanna, metin á kr. 8000.00. K tók að sér áhvílandi veðskuldir á húseigninni. Af eignum félagsbúsins var einungis undanskilið í kaupmálanum bankainnstæða, rúmlega kr. 26.000.00. Samtímis gerðu hjónin sameiginlega erfðaskrá. Samkvæmt henni átti M að erfa allar eftirlátnar eigur K, ef hann lifði henni lengur, en lifði K honum lengur, skyldi hún auk lögarfs erfa $\frac{1}{4}$ af eftirlátnum eignum hans. D krafðist fyrir dómi ógildingar á kaupmálanum og staðhæfði, að ákvæði hans um yfirfærslu eigna búsins hefði, að því er varðaði hluta M, falið í sér dánargjöf samkvæmt 25. gr. erfðatilskipunar 25. sept. 1850 og nú 32. gr. laga nr. 42/1949. Samkvæmt gögnum málsins gerði M kaupmálann fullveðja, með rétttri rænu og vitandi vits um gildi hans, meira en mánuði áður en hann lagðist banaleguna, og meira en tveimur mánuðum áður en hann andaðist. Kaupmálinn var þegar bindandi í skiptum M við K. Til þessa kaupmála tóku hvorki eftir orðum sínum né ástæðum ákvæði tilskipunar frá 1850, þar sem segir, að reglurnar um erfðaskrár skuli einnig gilda um þess konar gjafabréf, „sem ekki er ætlað til, að gildi fyrr en að gjafaranum dauðum“, þó með þeim breytingum, sem leiða af því, að gjafabréfið er nokkurs konar samningur. Brast því réttarheimild til að ónýta kaupmálann 282

P kaupmaður átti þrjú óskilgetin börn, og var hið yngsta þeirra fætt árið 1900. P og kona hans, K, sem engan niðja né kjörbarn átti, gerðu hinn 22. apríl 1918 gagnkvæma erfðaskrá, þar sem svo var kveðið á, að hvort þeirra hjóna, sem lifði hitt, skyldi erfa þann hluta félagsbúsins, sem hið andaða átti, og skyldi það hjóna, er lengur lifði, hafa „fullan rétt til að ráðstafa búinu eftir eigin vilja“. Arfleiðsluskrá þessi var í löglegu formi og fullgild. P andaðist hinn 14. marz 1950. K taldi sig nú einkaeiganda alls félagsbús síns og manns síns og gerði hinn 21. maí 1950, hér um bil tveimur mánuðum eftir lát P, erfðaskrá, þar sem hún ráðstafaði eftir sinn dag öllum eignum þeirra hjóna. Tveimur dögum síðar, eða 23. maí 1950, andaðist hún. Hin þrjú óskilgetnu börn P kölluðu nú til arfs eftir hann. Rétt sinn reistu þau á 2. mgr. 34. gr. erfðalaga nr. 42/1949. Þegar hjónin P og K gerðu hina gagnkvæmu erfðaskrá sína 1918, voru óskilgetin börn ekki skylduerfingjar. Samkvæmt 36. gr. sbr. 44. gr. og 46. gr. laga nr. 46/1921 fékk óskilgetið barn, sem fætt var 10 þritugnættum mánuðum eftir 1. jan. 1922 og faðir hafði gengið við eða verið dæmdur faðir þess, erfðarétt eftir föður og föðurfrændur. Regla þessi var endurtekin

í 20. gr. laga nr. 87/1947. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 42/1949 erfir óskilgetið barn föður og föðurfrændur, ef hann hefur gengizt við því, verið dæmdur faðir þess eða talinn faðir þess, ef honum hefur orðið eiðfall, samkvæmt dómi. Í athugasemdum um grein þessa er sagt, að hér sé að mestu farið eftir erfðaaðkvæðum laga nr. 87/1947. Í málinu var ágreiningslaust, að P hafði gengizt við öllum börnunum þremur. En athugaefni var, hvort lög nr. 42/1949 veittu óskilgetnu barni, er fætt var fyrir 1. nóv. 1922, erfðarétt. Samkvæmt 34. gr. laga nr. 42/1949 öðluðust lögin gildi 1. júlí 1949, þó svo, að eldri lagaákvæði héldu gildi um erfð eftir mann, sem andaðist fyrir 1. júlí 1949. Í 35. gr. laga nr. 42/1949 eru nefnd nokkur lagaboð, sem felld eru úr gildi en ekki er 20. gr. laga 87/1947 þar getið. Síðan segir í 35. gr. laga nr. 42/1949, „svo og öll eldri lagaákvæði, sem brjóta í bága við lög þessi“. Ákvæði 2. gr. 34. gr. laganna virðast fela það í sér, að um erfð eftir hvern þann, sem andast eftir 1. júlí 1949, skuli fara eftir hinum nýju erfðalögum. Var því litið svo á, að afnám 20. gr. laga nr. 87/1942 felist í niðurlagi 35. gr. laga nr. 42/1949. Samkvæmt þessu urðu hin óskilgetnu börn P skylduerfingjar hans og erfðaskrá hjónanna P og K ógild að því leyti. En ákvæði laga nr. 42/1949 felldu ekki úr gildi þann rétt, sem P hafði haft samkvæmt 22. gr. tilskipunar 25. sept. 1850 til að arfleiða konu sína að $\frac{1}{4}$ af búshelmingi hans, sbr. 20. gr. laga nr. 42/1949. Var því gagnkvæma erfðaskráin að þessu leyti gild gegnt hinum óskilgetnu börnum P. Samkvæmt 7. gr. laga nr. 42/1949 átti K einnig erfðarétt til fjórðungs af búshelmingi manns síns, eftir að frá var tekið það, sem hann gat löglega ráðstafað með arfleiðsluskrá. K lézt, áður en skipti væru hafin á félagsbúi þeirra P. Af hendi barna P var því haldið fram, að skipti skyldu fara eftir 69. gr. laga nr. 20/1923, þar sem svo er á kveðið, að lögmaeltur erfðaréttur þess hjóna, sem situr í óskiptu búi, falli niður, ef búi er ekki skipt fyrir en eftir andlát beggja hjóna. Kröfðust börnin alls búshelmings P með tilvísun til þessa ákvæðis. En K sat ekki í óskiptu búi samkvæmt ákvæðum 61. gr. laga nr. 20/1923, heldur í trausti til hinnar gagnkvæmu erfðaskrár, og tók 69. gr. téðra laga ekki til þess tilviks. Niðurstaðan varð því sú, að hin óskilgetnu börn P áttu tilkall til 9/16 af búshelmingi P 288

Farmsamningar.

Ks útvegaði og seldi L tvo skipsfarma af salti frá Portúgal. Saltið var flutt til Íslands á tveimur erlendum skipum, S1 og S2. Ks gerði farmsamning um S1, en L um S2. Umráðamenn S1 lofuðu fyrir tilstilli Ks að flytja 50 tonn af korki á skipinu fyrir K til Íslands fyrir 200 sh. tonnið. Taldi fyrirvarsmaður Ks líklegt, að fyrirvarsmaður L hefði um þetta vitað. Þrátt fyrir þetta var korkið, alls 100 tonn, flutt til landsins á S2. L vildi fá ísl. kr. 625.00 fyrir

tonnið, eða alls kr. 62.500.00 fyrir flutning á korkinu, en K greiddi einungis kr. 40.000.00. L höfðaði mál til fullnaðargreiðslu á kröfu sinni. Það var leitt í ljós, að L greiddi tæpar kr. 110.00 fyrir flutning á tonni hverju af farmi skipanna. Yfirlýsing umráðamanns S um farmgjaldið fyrir korkið svo og að korkið var tekið í S2 til viðbótar saltfarmi veittu K efni til að ætla, að hann myndi sæta hagkvæmum kjörum um farmgjald. Var því greiðsla sú, sem hann hafði innt af hendi, talin fullnægjandi 17

Fasteignir. Sjá eignarréttur.

Félög, félagaréttur. Sbr. hlutafélög.

Byggingarsamvinnufélag (B) samkvæmt lögum nr. 44/1946 vildi útvega félögum sínum lán með útgáfu heildarskuldabréfs, er tryggt var með ábyrgð rikissjóðs í 25 ár, en því var aftur skipt í hlutdeildarskuldabréf. B tók bráðabirgðalán í banka og setti hlutdeildarskuldabréfin að handveði. F, félagi, fékk kr. 75.000.00 lán hjá B. F greiddi síðar kr. 25.000.00 inn á reikning B í bankanum, en krafði B eftir það um 5 hlutdeildarskuldabréf, að fjárhæð kr. 25.000.00, eða til vara um endurgreiðslu þeirrar fjárhæðar. Sagt er í dómi Hæstaréttar, að sönnur séu ekki að því leiddar, að F hafi verið áskilinn réttur til skuldabréfaláns, er hann greiddi upp í bráðabirgðalánið inn á reikning B í bankanum, og verði kröfur F því ekki teknar til greina 116

Hinn 31. janúar 1949 voru á aðalfundi félags íslenzkra myndlistarmanna kosnir sex félagsmenn í dómnefnd fyrir listsýningar félagsins, en slíka dómnefnd skyldi samkvæmt 7. gr. félagslaganna kjósa á aðalfundi, sem halda átti í lok janúar ár hvert. Samþykkt var á aðalfundinum þátttaka íslenzkra myndlistarmanna í samnorrænni sýningu í Kaupmannahöfn vorið 1949, og hafði dómnefndin á hendi undirbúning um hluttöku í sýningunni. Kom þá upp ágreiningur milli stjórnar félagsins og dómnefndar, einkum um það, hverjir valdir skyldu til farar til Kaupmannahafnar og sjá um þátttöku í sýningunni. Boðaði stjórnin því bréflega til félagsfundar 9. apríl 1949, þar sem greint var eitt fundarefni: Sýningin í Kaupmannahöfn. Fund þenna sóttu 22 af 46 félagsmönnum, og af þeim samþykktu 14 að víkja þeim A og B úr dómnefndinni. A og B höfðuðu mál á hendur stjórn félagsins til ógildingar á fundarsamþykkt þessari. Var sú krafa þeirra tekin til greina. Það þótti leiða af nefndum ákvæðum 7. gr. félagslaganna um aðalfundi og kjör dómnefndar á þeim, að kjörtímabilið væri eitt ár frá aðalfundi til aðalfundar. Þess var ekki getið í boðun fundarins 9. apríl, að brottvikning A og B úr dómnefnd væri á dagskrá fundarins. Tæpur helmingur félagsmanna sótti fund þenna, og gat

tæplega þriðjungur allra félagsmanna ekki breytt löglegri sam-
þykkt aðalfundar. Var brottvikningin því dæmd lögleysa 531

Firma.

Með 3. gr. reglugerðar nr. 205/1943 var ljósprentun gerð að sérstakri grein handiðnaðar, sem sérnám þarf til samkvæmt lögum um iðnaðarnám nr. 100/1938, nú lög nr. 46/1949, sbr. lög nr. 105/1936. Fyrirtækið „Lithoprent“ hafði rekið ljósprentunarstofu síðan árið 1943 í Rvík. Árið 1945 var fyrirtækið „Offsetprent h/f“ stofnað og tilkynnt til hlutafélagaskrár Rvíkur. Samkvæmt umsögn Lands-sambands iðnaðarmanna og öðrum skýrslum fellur svonefnd „offset“-prentun undir hugtakið ljósprentun. „Offsetprent h/f“ rak starfsemi sína, án þess að það hefði nokkurn mann með meistararéttindum í þjónustu sinni, og var framkvæmdastjóra þess dæmd sekt hinn 24. júní 1946 fyrir það brot á iðnaðarlöggjöf-inni. Eftir þetta mun fyrirtækið ekki hafa rekið ljósprentun, nema um 9 mánaða tíma á árunum 1948 og 1949, og ekki hafði fyrirtækið í þjónustu sinni mann með meistararéttindum í ljósprentun, er mál þetta var til meðferðar fyrir dómstólum. „Lithoprent“ höfðaði mál samkvæmt 6. gr. laga nr. 42/1903 og krafðist þess, að „Offsetprent h/f“ yrði dæmt óheimilt að nota firmaheitið „Offsetprent“ og að það yrði dæmt að viðlögðum dagsektum til þess að láta má nafnið af hlutafélagaskrá Rvíkur. „Lithoprent“ reisti kröfur sínar á 10. gr. laga nr. 42/1903 svo og 9. gr. laga nr. 84/1933. Kröfur „Litho-prent“ voru teknar til greina á þeim forsendum, að „Offsetprent h/f“ hefði ekki um svo langan tíma, sem greint var, rekið þá starfsemi, sem heiti þess bendir til, og að heiti þess gefi villandi hugmyndir um atvinnurekstur þess 86

Fiskveiðabrot.

Varðskip tók togara, sem var að botnvörpuveiðum í námunda við Hjörleifshöfða. Tökustaður var samkvæmt mælingum 1,7 sjómílar innan landhelgi. Nokkur vafi þótti vera um nákvæmni staðar-ákvörðunar varðskipisins. Skólastjóri Stýrimannaskólans og yfirmaður sjómælinga töldu, að mesta hugsanleg skekkja á miðunum varðskipsmanna hafi getað verið 5° á hvorn veginn. Mörkuðu sérfræðingar þessir á sjóupprátt það sjávarsvið, sem varðskipið samkvæmt þessu gat verið statt á. Kom þá fram ferhyrningur, sem liggur allur innan landhelgislínu, mest 2,1 sjómílu, en minnst 1,2 sjómílar. Dýptarmælir varðskipisins sýndi 25 metra dýpi á töku-staðnum, en samkvæmt sjókorti var þar 60 metra dýpi. Var því annað varðskip sent á staðinn, áður en málið var dæmt í Hæsta-rétti, og mældi það dýpið. Reyndist það 26 metrar. Þá reyndist dýpi 22 metrar og upp í 32 metra, er siglt var í kringum þenna

stað í eins litlum sveig og unnt var. Skipstjóri togarans var talinn sannur að sök um botnvörpuveiðar í landhelgi, og með því að um ítrekað brot var að tefla, var honum dæmd skilorðslaus varðhaldsvist 2 mánuði auk 74.000 króna sektar, vararefsing sektar 7 mánaða varðhald 1

Tveir menn, sem reru til fiskjar á Húnaflóa, komu að vélbát, er var að togveiðum. Þar sem þeir töldu vélbátinn vera að veiðum $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ sjómílu undan landi, tóku þeir mið af staðnum og athuguðu nafn og einkenni vélbátsins. Kunnáttumaður markaði á sjóupprátt stað þann, er miðin voru tekin, og reyndist hann vera 2,2 sjómílu innan landhelgi. Einnig fór varðskip með vitnin á stað þann, er þeir töldu sig hafa tekið miðin. Samkvæmt mælingu varðskipins var staðurinn 2,2 sjómílu innan landhelgislínu. Skipstjóri vélbátsins var dæmdur sekur um togveiðar í landhelgi 39

V/s S var að sildveiðum í Hvalfirði í janúar. Er mjög var orðið rokkið, var kastað herpinót frá tveimur nótabátum S, en þeir voru búnir rafljósum, sem komið var fyrir á stöngum á afturbóftum. Kom þá þarna að v/b Æ og kastaði hringnót skammt frá S og áveðurs við hann, en nokkur gola var á. Rak Æ síðan á nót S, og festist hún í skrúfu Æ og rifnaði, enda fór nokkuð af sild þeirri, sem í henni var, í sjóinn. Sagt í dómi í skaðabótamáli S á hendur Æ, að skipverjar á Æ hefðu átt að sjá nótabáta S og afstöðuna við þá, ef þeir á Æ hefðu sýnt nægilega aðgætni, og að þeir eigi því meginsök á þeim skaða, sem varð, en skipverjum S var metið það til yfirsjóunar, að þeir vöruðu þá á Æ ekki við, er þeir sáu, að hverju stefndi. Samkvæmt þessu voru $\frac{2}{3}$ skaðans lagðir á Æ, en $\frac{1}{3}$ á S. Við ákvörðun bóta var ætlað á um löndunarmagn S af sild þá 3 daga, er viðgerð á nótinni tók. Var höfð hliðsjón af löndunarmagni allmargra veiðiskipa þessa daga svo og heildarveiðimagni S á sildveiðitíma þeim, er hér skipti máli 43

Varðskip kom að færeysku skipi, sem var að línuveiðum á Bakkaflóa, um eina sjómílu innan landhelgislínuunnar. Skipstjórinn á færeyska skipinu játaði sekt sína. Brot hans varðaði við 1. gr. laga nr. 33/1922. Með tilvísan til nefndra laga svo og 1. gr. laga nr. 31/1948, sbr. lög nr. 4/1924, var ákærða gert að greiða kr. 7500.00 sekt til ríkissjóðs, er afplánast skyldi 45 daga varðhaldi, ef hún greiddist ekki innan 4 vikna frá dómsbirtingu. Öll veiðarfæri og allur afli í skipi ákærða var gert upptækt 121

Varðskip tók togara, sem var að togveiðum 0,6 sjómílu innan landhelgislínu út af Hafnarbergi. Skipstjóri játaði brot sitt. Var honum dæmd samkvæmt 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. lög nr. 4/1924, 74000 króna sekt til Landhelgissjóðs Íslands og til vara 7 mánaða varðhald. Afli og veiðarfæri gerð upptæk 385

Skipherra varðskip og 1. stýrimaður hans voru á eftirlitsferð í flugvél norður á Húnaflóa. Var flogið yfir Fáskrúðssker við Vatnsnes og

- stefnt á Höskuldsstaðakirkju. Kváðust þeir og flugmaðurinn þá hafa staðið vélskipið Á að veiðum innan þessarar línu. Samkvæmt framburði þeirra og álitsgerð skólastjóra Stýrimannaskólans hefur vélskipið þá verið a. m. k. 1,9 sjómíliur innan landhelgislínu. Með því að ekkert kom fram, er hnekkti skýrslu löggæzlumanna um staðarárvarðanir, var talið sannað, að skipstjórinn á vélskipinu hefði gerzt brotlegur við 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, og þar sem Á var 103 smálestir brúttó að stærð, þótti sekt skipstjóra samkvæmt lögum nr. 5/1951, sbr. 2. gr. laga nr. 19/1940, hæfilega ákveðin 10000 króna sekt til Landhelgissjóðs og til vara 2 mánaða varðhald 387
- Afli Á var seldur í Englandi með leyfi Dómsmálaráðuneytis, án þess að trygging væri sett fyrir andvirði hans. Ekki var í málinu leitt í ljós, hver gerði vélskipið út og hlaut andvirði aflans, og hafði útgerðarmanni ekki verið gefinn kostur á að gæta réttar síns. Var því ekki dæmt um kröfu um upptöku á andvirði aflans í málinu .. 387
- Varðskip tók togara á Skagafirði með stjórnborðsvörpu í sjó. Kváðu varðskipsforingjar togarann hafa verið fyrir innan togdufl, er reyndist samkvæmt miðunum þeirra vera 0,4 sjómílu innan landhelgi. Skólastjóri Stýrimannaskólans komst að sömu niðurstöðu eftir miðunum. Skipstjóri togarans viðurkenndi, að hann hefði togað kringum duflið. Hann var dæmdur samkvæmt 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951, til að greiða 74000 króna sekt í Landhelgissjóð og til vara í 7 mánaða varðhald. Afli og veiðarfæri var gert upptækt 400
- Varðskip tók togara í Skagafirði. Var togarinn að veiðum, og viðurkenndi skipstjóri, að hann hefði farið aðeins inn fyrir togdufl, er þar var. Duflið reyndist samkvæmt miðunum varðskipsforingja 0,4 sjómílu innan landhelgi. Var sú niðurstaða staðfest af skólastjóra Stýrimannaskólans. Skipstjóri togarans var dæmdur samkvæmt 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951, til að greiða 74000 króna sekt í Landhelgissjóð og til vara að sæta 7 mánaða varðhaldi. Afli og veiðarfæri gert upptækt 404
- Samkvæmt athugunum varðskipsmanna var togbáturinn H á tímanum kl. 8.35 til 9.44 aldrei minna en 1 sjómílu inni á landhelgissvæðinu á Skagafirði, og 1,2 sjómíliur, er komið var að honum. Kl. 8.49 sneri togbáturinn frá landi og stanzaði, og skömmu seinna sást frá varðskipinu, að net, er talið var vera fiskipokinn, var dregið inn yfir borðstokkinn. Sigldi togbáturinn síðan áfram, unz hann stanzaði kl. 9.40, eftir að varðskipið hafði skotið þremur púðurskotum. Skipstjórinn á togbátinum taldi sig hafa dregið inn botnvörpuna um kl. 8, en skipverjar hans töldu hana dregna inn stutt fyrir kl. 9. Lífsmark sást á tveimur fiskum, er varðskipsmenn komu um borð í togbátinn, og hlerar hans voru sums staðar votir og hleraskór glansandi. Skipstjórinn á togbátinum, sem var 173.11 rúmllestir að stærð,

- var talinn sekur við 1. gr. laga nr. 5/1920, og var refsing hans samkvæmt 3. gr. nefndra laga, sbr. lög nr. 5/1951 og lög nr. 4/1924, ákveðin kr. 10.000 í Landhelgisgissjóð Íslands, en vararefsing tveggja mánaða varðhald. Afli og veiðarfæri gert upptækt 478
- Togari tekinn að veiðum um 1 sjómílu innan landhelgislínu út af svenfndum Sjávarmelum. Refsing skipstjórans var ákveðin samkvæmt lögum nr. 5/1920, 1. og 3. gr., sbr. lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951, 74000 króna sekt, vararefsing 7 mánaða varðhald og afli og veiðarfæri gert upptækt 501
- Vélbátur, að stærð 64,22 brúttó smálestir, var tekinn að togveiðum 0,2 sjómílu innan landhelgi í Garðsjó, en hafði um 11 mínútur á undan haldið frá landi. Skipstjóri vélbátsins var talinn brotlegur við 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 5/1951 og 1. gr. laga nr. 4/1924. Refsing hans var ákveðin kr. 7400.00 til Landhelgisgissjóðs, en til vara varðhald 30 daga. Afli og veiðarfæri gert upptækt 512
- Varðskip setti dufl í kjölfar togara, sem var að veiðum út af Portlandi og hélt frá landi. Reyndist staður duflsins 0,4 sjómílu innan landhelgi. Skipstjóri hans var dæmdur samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 3. gr. sömu laga og lög nr. 4/1924. Togarinn var 420.93 register tonn brúttó. Var refsing ákveðin kr. 74.000.00 í Landhelgisgissjóð Íslands, til vara varðhald 7 mánuði. Afli og veiðarfæri gert upptækt 516

Fjallskil.

Hreppsnefndin í H-hreppi lét tvísmala afrétt hreppsins haustið 1945, svo sem boðið er í 14. gr. fjallskilareglugerðar Rangárvallasýslu nr. 157/1943. Eftir leitir þessar kom í ljós, að á afréttinum var ær með tveimur lömbum, sem utanhreppsmaður einn (A) var talinn eiga. A fór þess á leit, að hreppsnefnd H-hrepps léti sækja kindurnar á kostnað hreppsins, en hreppsnefndin taldi sér það óskýlt, með því að hún hefði fullnægt skyldu sinni um afréttarsmölun, en veitti hins vegar A með ályktun heimild til að sækja kindurnar með þeim kjörum, sem getur í 24. gr. fjallskilareglugerðarinnar. Ekki var þó ljóst, hvort A vissi um ályktun þessa. A gerði síðan för sína á afréttinn við annan mann og tókst að ná ánni og öðru lambinu og flytja til byggða. Sendi hann síðan hreppsnefndinni reikning yfir kostnað af förinni, en hún neitaði að greiða. Sneri A sér þá til sýslunefndar R-sýslu, sem úrskurðaði, að hreppsnefndinni hefði samkvæmt 14. gr. fjallskilareglugerðarinnar verið skylt að láta hirða kindurnar, en í þeirri grein segir, að hreppsnefnd sé skylt að sjá um, að tvísmöluð séu afréttarlönd hreppsins á hverju hausti og oftár, ef þurfa þykir. Sagt í dómi Hæstaréttar í máli A gegn H-hreppi, að hreppsnefndinni, sem látið hafði tvísmala afréttinn óaðfinnanlega, hefði ekki verið skylt að fyrirskipa þriðju leit, þótt eftir aðra leit fréttist um þrjár kindur á afréttinum, sem þangað kunna að hafa runnið eftir hinar fastákvæðu leitir, en það sé

matsatriði hverju sinni, hvort þörf sé þriðju leit. FöR A á afréttinn hafi ekki verið leit, fyrirskipuð af réttbærum aðilja, hreppsnefnd eða sýslunefnd samkvæmt 14. gr. fjallskilareglugerðarinnar. Ályktun sýslunefndar, sem gerð var eftir föR A, var reist á röngum lagasjónarmiðum og varð ekki jafnað til lögfullrar fyrirskipunar um þriðju leit. Veita hefði mátt A þóknun úr fjallskilasjóði fyrir ómak sitt, enda þótt hann væri utanhreppsmaður, samkvæmt lögjöfnun frá 24. gr. fjallskilareglugerðarinnar, en hvorki hreppsnefnd né sýslunefnd sem æðra stjórnvald hafði tekið ákvörðun um það. Var hreppurinn því sýknaður af kröfu A um greiðslu kostnaðar af föR hans á afréttinn 216

Fjárdráttur. Sjá einnig fjársvik.

Ö var gjaldkeri í Tóbakseinkasölu ríkisins og innheimti skuldir hennar. Frá því á árunum 1938—39 og fram á árið 1951 dró hann sér fé einkasölnunnar, alls yfir 470 þúsund krónur. Fjárdráttinn framkvæmdi hann þannig, að hann sló eign sinni á fé, sem hann innheimti, skráði það síðar innkomið, er hann hafði innheimt yngri skuldir. Fjárdráttinum leyndi hann með því að telja kröfur á viðskiptamenn utan Reykjavíkur útistandandi, enda þótt hann hefði innheimt þær. Er breyting var gerð á bókhaldi einkasölnunnar 1951, varð fjárdrátturinn uppvís. Ö var dæmdur sekur samkvæmt 1. mgr. 247. gr. og 138. gr. laga nr. 19/1940, enda þótt síðarnefndu greinarinnar væri ekki getið í ákæruskjali, sbr. 118. gr. laga nr. 27/1951. Refsing ákærða var ákveðin fangelsi í tvö ár. Hann var og sviptur kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og annarra almennra kosninga 496

Fjárfesting. Sbr. verðlagslöggjöf.

A sótti um fjárfestingarleyfi fyrir íbúðarhús og bílskúr. Fjárhagsráð veitti honum leyfi til íbúðarhúss eingöngu. Hann reisti samt steinsteyptan garð, sem var virtur á kr. 10.910.00, kringum húsið, en sótti hvorki um fjárfestingarleyfi vegna garðsins samkvæmt 8. gr. reglugerðar nr. 82/1947 né sendi Fjárhagsráði samkvæmt 2. mgr. 11. gr. sömu reglugerðar tilkynningu um fyrirhugaðar framkvæmdir með gögnum þeim, sem þar greinir. A var talinn brotlegur við 7. og 8. gr. sbr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947, sbr. 5. og 22. gr. laga nr. 70/1947 240

Fjárhagsráð. Sjá fjárfesting, verðlagsbrot.

Fjársvik. Sjá einnig fjárdrátt.

Ó tók við ávisun J á banka, og skyldi Ó hirða féð og færa J. Ó vitjaði fjárins í bankanum, en eyddi nokkrum hluta þess og gat því ekki

skilað J nema afganginum. Þetta varðaði Ó við 247. gr. laga nr. 19/1940	445
Ó tók að sér að kaupa fisk í færeyskt skip. Skipstjórinn, sem staddur var á skipinu á Siglufirði, sendi Ó að kröfu hans kr. 15.000.00 upp í kaupin. Skipið týndist á leið til Reykjavíkur. Ó notaði féð í eigin þarfir og gat ekki endurgreitt það. Athæfið varðaði hann við 247. gr. laga nr. 19/1940	445
Ó seldi úrsmið í Færeyjum úr, og greiddi úrsmiðurinn fyrirfram. Tvær sendingar af úrum fékk úrsmiðurinn, en er hann sendi Ó þriðju peningasendinguna notaði Ó peningana í sjálfs sín þágu, en sendi ekki úrin. Þetta atferli varðaði hann við 247. gr. laga nr. 19/1940 ..	445
Ó bauðst til að afla færeysku félagi lampaskerma gegn greiðslu fyrirfram. Félagið sendi peningana, sem Ó notaði í eigin þágu. Gerðist hann með því brotlegur við 247. gr. laga nr. 19/1940	445
Ó bjó á gistihúsi, en greiddi ekki fyrir herbergi. Refsivert samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940	445
Ó afhenti B tékkávisun til greiðslu skuldar og tjáði honum, að þá væri ekki innstæða fyrir henni í banka, en myndi verða til síðar. Það brást, og tókst B ekki að fá ávísunina greidda. Þetta varðaði Ó við 261. gr. laga nr. 19/1940	445
Ó gaf út fjölda ávísana, sem annaðhvort var engin innstæða fyrir í viðkomandi banka eða hann hafði eytt henni, áður en ávísununum var fram vísað. Í þeim tilvikum, er Ó tók við verðmætum fyrir ávísanir um leið og hann gaf þær út, vann hann til refsingar samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940, en í þeim tilvikum, er hann greiddi eldri skuldir með þeim, varðaði þetta hann við 261. gr. laga nr. 19/1940	445

Fébótaábyrgð ríkisins. Sjá stjórnsýsluréttur.

Fógetagerðir.

Fyrirtæki V, sem rak veitingasölu, var af skattayfirvöldunum gert samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948 að greiða 3% söluskatt af allri brúttósölu sinni, þar í innifalinn áðurgreindur söluskattur af vörum, keyptum til starfseminnar, og veltuskattur. V taldi sig ekki eiga að greiða nema 2% eins og í smásölu samkvæmt a-lið 22. gr. laganna, svo og hvorki söluskatt af veltuskatti né af söluskatti, en sölu sína af landbúnaðarafurðum, tilreiddum til neyzlu kvað hann undanþegna söluskatti, samkvæmt A-lið 23. gr. laganna. Fógeti ákvað í lögtaksmáli á hendur V að beiðni aðilja að

skipta sakarefni og fjalla fyrst um skattskylduna. En í máli þessu var fyrst og fremst deila um það, hvernig reikna skyldi söluskatt af veitingasölu, en ekki um skattskyldu af slíkri sölu almennt. Að svo vöxnu máli taldi Hæstiréttur rétt, að fyrir lægju skýrir reikningar um það, hvernig aðilar hugsuðu sér skattinn reiknaðan. Voru því eðlisrök talin breyta til að skipta sök samkvæmt 5. mgr. 71. gr. laga nr. 85/1936 í máli þessu, en í dómnum er ekkert sagt, er af megi ráða, að fógeta sé jafnan óheimilt að skipta sakarefni. Úrskurður fógeta var því ómerktur

96

Í útburðarmáli kvað fógeti upp úrskurð um frestbeiðni gerðarþolanda, þar sem hvorki var lýst málsatvikum né málsástæðum og eigi greindar kröfur aðila í fógetaréttarmálinu, heldur einungis fjallað um frestbeiðnina. Fógetarétturinn var því ekki talinn hafa gætt fyrirmæla 2. mgr. 190. gr. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936, og var því úrskurðurinn ómerktur og málinu vísað heim til uppsögu úrskurðar af nýju

375

Fógeti kvað svo á með úrskurði, að kyrrsetning skyldi gera í eignum A gegn 45 þús. króna tryggingu. Gerðarbeiðandi kærði úrskurð fógeta til lækunar tryggingunni, en A krafðist hækkunar á henni, en til vara staðfestingar á úrskurði fógeta. Hæstiréttur dæmdi með skirskotun til 4. tl. 198. gr. laga nr. 85/1936, að úrskurður fógeta um það, hvort fógetagerð skuli yfir höfuð fara fram eða ekki, sæti ekki kærnu, heldur áfrýjun og að því bæri sjálfkrafa að vísa kærumálinu frá Hæstarétti

476

Fóstureyðing.

Stúlkan G, sem heima átti á Selfossi, hafði holdleg mök við S á öndverðu ári 1949. Taldi G sig ekki hafa haft tíðir frá því seint í febrúar þ. á. Tjáði hún S, að hún vildi eyða fósturin. Í fyrri hluta apríl fór G tvisvar til Rvíkur og dvaldist á heimili H, bróður S. H er óhlutvandur. Kvaðst G þá hafa rætt fóstureyðingu við H. Hinn 23. apríl fór G enn til Rvíkur, á fund læknisins J og bað hann að eyða fósturin. Segist hann hafa neitað, en hún segir, að sér hafi skilizt, að hann vildi gera það gegn greiðslu 1000 króna. Bað hún H og Þ um það fé, en fékk ekki. Hinn 26. apríl, kl. um 10.30, ók H henni að lækningastofu J, og var G hjá J um 15—20 mínútur á lækningastofunni. Segir G, að J hafi þá farið með verkfæri inn í fæðingarveg hennar til þess, að því er hún ætlaði, að eyða fóstri hennar samkvæmt beiðni hennar. G segir sig hafa kennt allmikið til og hafi sársaukinn verið mun meiri en hefði hún skorið sig í finger. Fannst henni sársaukakippirnir ekki vera yzt í leggöng-

unum, heldur ofar. Ekki vissi G, hvort nokkuð kom niður af henni, en blóð segir hún hafa verið á áhaldi, er J notaði. J segist einungis hafa að beiðni G athugað, hvort hún væri þunguð. Hafi hann notað þrjú áhöld, legspegil, kúlutöng og kanna við rannsóknina. Hann hafi ekki farið með kannann eða annað áhald inn í legopið. Kveðst J ekki hafa talið G þungaða og tjáð henni það, en hafa orðið var smáblæðingar innst í leggöngunum og kringum legopið og talið blæðinguna helzt stafa af byrjandi tíðum. Hafi hann séð lítið sár, varla á stærð við einseyring, í rönd legopsins og kannað það. G sagði upphaflega, að hún hefði engar blæðingar haft á þessum tíma. Síðar varð hún margsaga um það atriði. Hún neitaði því, að J hefði skýrt henni frá, að hún væri ekki vanfær, og sagði, að hann hefði krafist þess, að hún kæmi síðar með greiðslu, og skyldi hún þá fá lyfseðil, en J neitar þessu. H ók G heim til H frá J. Sagði hún þá H, að J hefði eytt fóstri hennar. Laust fyrir hádegi sama dag skýrði H lögreglu frá því, að J hefði eytt fóstri G. Kl. 3—4 fór dómari ásamt tveimur læknum á heimili H. G lá þá á bekk með baðmull við kynfæri sín, og var eitthvert blóð að sögn læknanna á baðmullinni. Eftir að dómari hafði prófað G, sendi hann hana á Landsspítalann, en láðist að fyrirskipa um vörð yfir henni þar. Yfirlæknirinn, Th, rannsakaði G kl. 19.00. Taldi hann ekki sennilegt, að þann dag hefði verið fært niður af G egg með fóstri, þar sem leghálgöng væru allt of þröng til þess, er ofar dregur. Hins vegar taldi Th sennilegt, að G væri vanfær vegna tíða-teppu, stækkunar á legi og litarbreytingar. Ekki taldi Th unnt að segja, hvort farið hefði verið með verkfæri upp í legið. G hafði næstu nótt og dag nokkurn hita og verki neðan til í kviðnum. Samkvæmt sjúkraskrá og skýrslu Th kom að kvöldi hins 28. apríl niður gegnum fæðingarveg G stykki, sem líktist eggbelgjum með kögri. G sagði, að eitthvað hefði komið niður af sér, en annars fundust ekki vitni, er staðfestu, að stykki það, er Rannsóknarstofan fékk, væri frá G. Rannsóknarstofan taldi þetta sýkta egghluta, en ekki varð greint fóstur í vefjarstykkinu. Aldur eggsins var ekki talinn yfir fjögurra mánaða. Th taldi sennilegast, eftir ásigkomulagi legsins, að G hafi verið á öðrum mánuði meðgöngutímans. Eftir þetta var G leyst af spítalanum, án þess að áður væri kannað sérstaklega, hvort nokkuð væri eftir í legi hennar. Réttarmáladeild Læknaráðs taldi fósturlát hafa verið með þeim hætti, að samrýmdist því, að farið hefði verið með þrjón eða kanna upp í leg G og með því komið af stað fósturláti. Yfirlæknir Th taldi sennilegra, að fósturlát hefði orðið sjálfkrafa, þar sem ummerki á G bentu ekki til, að J hefði fært fóstrið niður af henni og þar sem ósennilegt sé, að fóstrið sjálft ásamt nokkrum hluta fylgivesfs, sem kom í leitinn, hefði gengið niður af G á þeim stutta tíma, sem leið frá því hún fór frá J og þangað til hún kom á spítalann.

- Pegar litið var til þessarar umsagnar Th og þess gætt, hversu ófullkomin rannsóknin á G var og því, sem niður af henni kom, og hún sjálf reikul í framburði, þóttu ekki fullnægjandi sannanir fram komnar fyrir sekt J 310
- Með játningu G var sannað, að hún fór tvisvar til J og bað hann að eyða fósttri, er hún taldi sig ganga með. Ekki var sannað, að hún hefði þá gengið með lifandi fóstur. Í 216. gr. laga nr. 19/1940 er svo ákveðið, að ónothæf tilraun kvenmanns til þess að eyða fósttri sínu sé refsilaus. Var G því sýknuð af ákæru fyrir brot á XXIII. kafla laga nr. 19/1940 310

Framburður. Sjá rangur framburður.

Framkvæmdastjórn. Sjá stjórnsýsluréttur.

Frávisun.

- Með auglýsingu ríkisstjórnarinnar 19. maí 1942 var umferð takmörkuð um landsvæði á Reykjanesskaga vegna flugvallagerðar þar og hernaðarmannvirkja. Innan þess svæðis, sem sætti umferðartakmörkunum, var 2855 ha af landi Hafna. Eignarnámssmat var framkvæmt á 1100 ha af því, en landeigendur höfðuðu mál gegn ríkissjóði og kröfðust bóta fyrir afnotaskerðingu á 1755 ha lands vegna umferðartakmarkana og annarra tálmana á hagnýtingu lands þessa á styrjaldarárunum. Bótakrefjendur töldu mega ákveða bætur þær sömu fyrir ha hvern og gert var í eignarnámssmatinu á hinum hluta landsins. Þar sem ekki var sannað, að land það, sem bóta var krafizt fyrir, væri sambærilegt að gæðum því landi, sem metið hafði verið, og virðing eða önnur gögn voru ekki fyrir hendi til ákvörðunar bótum, var málinu vísað frá dómi 105
- Í munnlegum flutningi máls í héraði kröfðust verjendur þess, að fyrsta kröfuflið sækjanda yrði vísað frá dómi. Héraðsdómari lýsti ekki berum orðum horfi sínu til þessarar kröfu verjenda, en tók hana ekki til greina í niðurstöðu dóms. Það var að vísu yfirsjón dómara að telja ekki rök sín fyrir því, að hann hratt frávisunarkröfunni, en þetta var samt ekki látið varða ómerkingu dómsins í Hæstarétti, enda varð ekki séð, að rök, er hald væri í, hefðu verið flutt fram til stuðnings frávisunarkröfunni 236
- Fasteignasalinn A tók að sér að selja neðri hæð húss fyrir B og rishæð hússins fyrir B og C, sem áttu hana í sameiningu. A gerði kaupsamning um húsið við K. Áttu tvær afborganir að greiðast, áður en afsal væri gefið út. K gat ekki greitt fyrri afborgunina á réttum tíma, og rifti B kaupin. A krafði B í máli um þóknun fyrir sitt starf, en B krafðist þess, að málinu yrði vísað frá dómi, þar sem A hefði ekki einnig stefnt C til greiðslu. Frávisunarkröfunni var

hrundið, enda komu réttarfarsskilyrði 46. gr. laga nr. 85/1936 ekki til greina	246
Skipstjóra á skipinu A, sem hafði verið ákærður fyrir veiðar í landhelgi, var leyft að selja afla sinn erlendis. Kröfu um upptöku andvirðis aflans var vísað frá, er mál ákærvaldsins á hendur skipstjóranum var dæmt í Hæstarétti, þar sem ekki var í ljós leitt, hver gerði vélskipið út og hlaut andvirði aflans og þeim aðilja var ekki veittur kostur á að gæta réttar síns	387

Frestir.

Málskostnaðarákvæði héraðsdóms var kært til Hæstaréttar. Áður en kærumálið yrði dæmt þar, áfrýjaði gagnaðili kærenda héraðsdómnum til breytinga. Var kærumálinu frestað sjálfkrafa samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936, unz séð yrði, hvort áfrýjunarmálið yrði lagt í dóm	187
A krafðist útburðar á B úr leiguhúsnæði. B bað um 14 daga frest til að undirbúa vörn í málinu. Fógeti veitti honum vikufrest. B kærði úrskurðinn, en hann var staðfestur í Hæstarétti	245
Útgefanda víxils, sem sóttur var til greiðslu víxilsins, synjað um tveggja vikna frest til að stefna samþykkinganda víxilsins inn í málið, enda hafði frestbeiðandi haft allt að mánaðar tíma til þess	256, 257
H stefndi S o. fl. til greiðslu víxilskuldar, og var málið þingfest 19. júní. Af stefndu kom S einn fyrir dóm og krafðist frests til 4. september. Stefnandi neitaði um frest, og veitti dómari S með úrskurði vikufrest. S kærði úrskurðinn, en hann var staðfestur í Hæstarétti. S færði engin rök fyrir kröfu sinni í málinu, og þótti sýnt, að hann hefði kært málið í því einu skyni að afla sér ólögmæts frests. Var honum því samkvæmt 3. tl. 1. mgr. 188. gr. laga nr. 85/1936 dæmd 200 króna sekt til ríkissjóðs, sem afplánast skyldi með þriggja daga varðhaldi, ef hún yrði ekki greidd innan 4 vikna frá birtingu dómsins	373
Í útburðarmáli kvað fógeti upp úrskurð um frestbeiðni gerðarþolanda, þar sem hvorki var lýst málsatvikum né málsástæðum og eigi greindar kröfur aðilja í fógetaréttarmálinu, heldur einungis fjallað um frestbeiðnina. Fógetarétturinn var því ekki talinn hafa gætt fyriræla 2. mgr. 190. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936, og var því úrskurðurinn ómerkstur og málinu vísað heim til uppsögu úrskurðar af nýju	375
Eftir að stefndi í víxilmáli (X) hafði haft frest, fór hann fram á frekari frest frá 26. júní til 4. sept. Var honum synjað um frestinn með úrskurði, er hann kærði, og staðfesti Hæstiréttur úrskurðinn. Sýnt þótti, að úrskurðurinn var kærður í þeim tilgangi einum, að afla ólögmæts frests í málinu. Var X því samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 dæmd 200 króna sekt til ríkissjóðs og	

til vara þriggja daga varðhald	379, 381
S krafðist lögtaks á hendur fyrrverandi eiginmanni sínum G fyrir meðlagsskuld. G krafðist frests, en var synjað um hann, með því hann hafði haft frest áður til vitnaleiðslu án þess að nota hann svo og með því, að atriði það, er hann hugðist skýra með vitnaleiðslu, lá skýrt fyrir	409
Uppboði á eignum dánarbús frestað, meðan erfinginn Þ leitaði dómsúrlausnar um, með hvaða verði fasteign, er erfinginn S hafði fengið sem fyrirframgreiðslu upp í arf, skyldi metin dánarbúinu ..	414

Fyrning.

H höfðaði með stefnu 29. september 1949 mál á hendur Í fyrir meinyrði, viðhöfð í bréfi hinn 28. janúar 1949. Í höfðaði með stefnu 15. nóv. 1949, birtri 18. s. m., gagnsök fyrir meinyrði H um Í í blaðagrein hinn 24. marz 1949. Gegn staðhæfingum umboðsmanns Í fyrir Hæstarétti var ekki sannað, að heimild Í til málshöfðunar út af ummælum H hafi þá verið niður fallin, sbr. 29. gr. laga nr. 19/1940 391

Gáleysi. Sjá bifreiðalagabrot, refsingar.

Geðveiki, geðveila.

R framdi á öndverðu ári 1946 og fram yfir mitt það ár fjölda marga innbrotsþjófnaði. Sérfræðingur í geðsjúkdómum rannsakaði geðheilsu hans og komst að þeirri niðurstöðu, að hann væri hvorki geðveikur né fáviti, en geðveill (psykopat). Héraðsdómari leit svo á, er hann dæmdi mál ákærvaldsins á hendur honum, að geðveila hans væri á svo háu stigi, að heimfæra bæri hana undir 16. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og að eigi myndi bera árangur að beita hann refsingu. Hins vegar taldi dómarrinn, að R væri stórhættulegur almennu réttaröryggi, og dæmdi R því samkvæmt 62. gr. nefndra laga til vistar á viðeigandi hæli og að sú ráðstöfun skyldi koma í stað refsingar. Var dómur kveðinn upp hinn 2. ágúst 1946. Tilsjónarmaður, sem R var skipaður hinn 5. nóvember 1946, tók að beita sér fyrir því, að R yrði veitt reynslulausn, og hinn 13. september 1948 ákvað Dómsmálaráðuneytið að bera málið undir dómstólana. Með dómi aukaréttar Árnæssýslu, uppkveðnum hinn 16. ágúst 1949, var R synjað um lausn úr gæzlunni. Dómi þessum var samkvæmt ósk R skotið til Hæstaréttar, og var þar að hætti valdstjórnarmála skipaður bæði sækjandi og verjandi. Með úrskurði Hæstaréttar var ákveðið, að sérfræðingur í geðsjúkdómum rannsakaði af nýju andlegt heilsufar R, áður en málið yrði dæmt. Læknirinn komst að þeirri niðurstöðu, að R væri geðveill (psykopat), en árin 1945 og 1946 hafði hann einnig verið haldinn geðveiki í þengri merkingu þess orðs (psykosis). Ofnautn amfeta-

mins hafi verið orsök þessarar geðbilunar, en þegar nautn þessa efnis lauk, hafi R batnað geðveikin, en hins vegar sé geðveila R varanlegt ástand, sem ekki sé víst, að leiði til afbrota og geti með hagstæðum aðstæðum lagast, en R hafi hagað sér mun betur á hælinu eftir dóminn heldur en hann hafi gert, er hann var settur á Klepp, þegar hann var 15 ára unglingur. Lagði lækknirinn til, að R yrði látinn laus til reynslu. Umsögn læknisins var borin undir Læknaráð. Segir í álitu Læknaráðs, að R sé geðveill (psykopat) og að glæpahneigð hans eigi a. m. k. að verulegu leyti rót sína að rekja til þess. Einnig segir þar, að R hafi auk þess á tímabili verið haldinn geðveiki (psykosis) og þá í sambandi við amfetaminnnautn. Gerir læknaráð ráð fyrir, að geðveilan sé varanleg og að hætt sé við, að R kunni að fremja afbrot svipuð þeim, er hann framdi, áður en amfetaminnnautnin kom til, en amfetaminnnautn myndi auka afbrotahneigð R. Hæstiréttur ákvað að veita R lausn úr öryggisgæzlu til reynslu með þeim skilyrðum, að lögreglustjóri skipi honum eftirlitsmann, að honum sé tryggður samastaður og starfi og að hann haldi sér algerlega frá nautn eitrefna, enda sé honum afhent skirteini, þar sem skilyrði þessi eru greind, sbr. 40. og 41. gr. laga nr. 19/1940 356

Gengi.

- K keypti vörur í Frakklandi og setti bankatryggingu. Eftir að hann gerði kaupin, en áður en vörurnar komu til Íslands og hann greiddi þær, verðféll frankinn úr ísl. kr. 54.63 niður í kr. 30.35 fyrir 1000 franka. Við gengisbreytinguna hækkuðu franskar vörur í Frakklandi, en sú hækkun tók ekki til vöru K, þar sem hann hafði gert kaupin áður. K greiddi vöruna samkvæmt hinu lækkaða gengi frankans, er gildi, er varan kom til Íslands, og seldi síðan vöruna með sama verði og aðrar franskar vörur, er hækkuðu vegna gengisfallsins. Hlaut hann þannig gengishagnað, sem samkvæmt útreikningum verðlagsyfirvalda nam kr. 45.662,71. Þetta talið varða hann refsingu samkvæmt 15. sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947. Hinn ólöglegi hagnaður var gerður upptækur 6
- Varðskip bjargaði skipi 1949. Var skipið og farmur þess þá metið og matsfjárhæð ákveðin í ísl. krónum. Hæstiréttur ákvað björgunarlaun 1951, eftir að íslenzk króna hafði verið verðfelld. Við ákvörðun á fjárhæð björgunarlauna var litið á það, að þau voru ákveðin í verðminni gjaldeyri en lagður var til grundvallar við matið 183
- K, danskur maður, sem um mörg ár hafði verið lyfsali í Hafnarfirði, seldi árið 1947 S fasteign sína þar og lyfjavörur fyrir ísl. kr. 709.582,83. Greiddi S þegar kr. 270.000,00, og 18. október s. á. gaf hann út skuldabréf fyrir eftirstöðvunum, kr. 439.582,83, sem reikn-

aðar voru til danskrar myntar með þáverandi gengi, en þá jafngiltu ísl. kr. 135.57 dönskum kr. 100.00. Skuldin varð samkvæmt því d. kr. 324.247.87, sem greiðast skyldu með 6% ársvöxtum og jöfnum afborgunum á næstu 15 árum á gjalddaga 11. apríl og 11. okt. ár hvert. Greitt skyldi í dönskum krónum og í tilteknum dönskum banka, ef danskur gjaldeyrir fengist hjá íslenskum stjórnvöldum, en til þess áttu aðiljar enga heimtingu, sbr. 13. gr. laga nr. 70/1947. Annars kostar skyldi greiða í reikning lánaðrottins í Landsbanka Íslands. Danskur gjaldeyrir fékkst ekki, og greiddi skuldunautur því tvö fyrstu árin afborganir og vexti í íslenskum krónum eftir nefndu gengi í Landsbankanum. Með lögum nr. 22/1950 um gengisskráningu o. fl. var íslenska krónan verðfelld, svo að þá urðu 100 danskar krónur jafngildi ísl. króna 236.30 í stað 135.57 áður. Þegar S skyldi greiða afborgun og vexti hinn 11. apríl 1950, krafðist lánaðrottinn þess, að greiddar yrðu jafnmargar danskar krónur og fyrir gengisfellinguna. Skuldunautur taldi sér hins vegar ekki skylt að greiða fleiri íslenskar krónur eftir gengisfellinguna en fyrir hana. Hann greiddi samt með fyrirvara ísl. kr. 45.461.07, þar sem miðað var við hið nýja gengi, og höfðaði síðan mál til endurheimtu kr. 19.379.15, enda hafði hann fyrir gengisbreytinguna greitt á hverjum gjalddaga kr. 26.081.92. Skuldunautur reisti endurheimtukröfu sína á 8. gr. laga nr. 22/1950. Í dómi Hæstaréttar segir, að skuldaskipti aðilja hafi átt rót sína að rekja til kaupa og sölu íslenskrar fasteignar og annarrar innanlandssölu verðmæta og að skiptin lúti því að öllu íslenskum lögum. Markmið 8. gr. laga nr. 22/1950 sé að takmarka skuldir vegna kaupa og sölu verðmæta innanlands fyrir gengisfellinguna við þá fjárhæð í íslenskum krónum, sem miðað var við, er kaup gerðust, jafnvel þó skuld hafi verið háð skráðu gengi erlends gjaldeyris. Kaupverðið fyrir fasteign þá og vörur, sem S keypti, var tiltekið í íslenskum gjaldeyri og hluti þess þegar greiddur í þeim gjaldeyri. Skuldabréf var gefið út fyrir eftirstöðvunum og þær reiknaðar til dansks gjaldeyris, en afborganir og vextir framvegis greitt í íslenskum gjaldeyri, enda ekki annars kostur. Með tilvísan til alls þessa tók 8. gr. nefndra laga samkvæmt ástæðum sínum og sjónarmiðum til skuldaskipta þessara, enda verði ekki talið, að 67. gr. stjórnarskrárinnar reisi skorður við því, að almenni löggjafinn skipi gjaldeyrismálum við gengisfellinguna, svo sem gert var með téðri 8. gr. Endurheimtukrafan var því til greina tekin 268

Gerðardómur.

K sótti H til skaðabóta fyrir vanefndir á námssamningi fyrir gerðardómi samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938. Fulltrúi bæjarfógeta á staðnum var formaður gerðardómsins um tíma í forföllum bæjar-

fógeta. Gerðardómurinn úrskurðaði K bætur, og sótti hann H til greiðslu þeirra fyrir héraðsdómi. H taldi m. a. gerðardóminn markleysu vegna dráttar á málinu. Fulltrúinn, sem skipaði formannssæti í gerðardóminum, fór með dómsmálið, kvað upp úrskurð í því 29. júní 1950 og síðar dóm. Þar sem dómsmálið varðaði meðferð bæjarfógeta og fulltrúa hans á gerðardómsmálinu, voru þeir vanhæfir til að fara með og dæma dómsmálið, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Dómur og málsmeðferð frá 29. júní voru því ómerkt og máli vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 494

Gjafsókn, gjafvörn.

- P höfðaði mál á hendur hreppsnefnd til bóta vegna þess, að hann gerði för á afrétt til að sækja á með tveimur lömbum, er hann átti þar, eftir að leitir voru um garð gengnar. P fékk gjafsókn í héraði, en gjafvörn fyrir Hæstarétti. P tapaði málinu fyrir Hæstarétti. Málskostnaður í héraði var látinn falla niður, P var dæmdur til að greiða hreppsfélaginu málskostnað fyrir Hæstarétti. Málflutningsmanni P voru dæmd málflutningslaun bæði í héraði og fyrir Hæstarétti úr ríkissjóði 216
- Í barnsfaðernismáli var M dæmdur synjunareiður í héraði. K áfrýjaði málinu og fékk gjafsóknarleyfi fyrir Hæstarétti. Í Hæstarétti var K dæmdur fyllingareiður. Ef hún ynni eiðinn, skyldi M greiða henni málskostnað, en hún honum að öðrum kosti. Málflutningsþóknun talsmanns K bæði í héraði og fyrir Hæstarétti skyldi greidd úr ríkissjóði 223

Gjalddagi.

- Á öndverðu ári 1945 tók A að sér að safna áskrifendum að ritsafni, sem fyrirhugað var, að kæmi út í 12 bindum, og skyldi útgáfan hefjast 1945. A átti að fá að launum 10% af útsöluverði þeirra eintaka, sem hann safnaði áskrifendum að. Þriðjung launanna fékk hann, er hann skilaði áskriftarlistum, en eftirstöðvarnar skyldu greiddar, er eintök væru komin út og áskrifendur greiddu fyrir þau. Síðla árs 1948 var enn ekkert komið út af ritinu, og krafðist A þá eftirstöðvanna. Er litið var til þess, hversu langur dráttur hafði orðið á útgáfu ritsins, var talið, að launin fyrir áskriftasöfnunina væru í gjalddaga fallin, enda var ekki sannað, að starf A hefði verið þannig af hendi leyst, að valda hefði átt lækkan eða niðurfærslu á kröfu hans 505

Gjaldeyrismál. Sjá eignarréttur, fjárfesting, gengi, verðlagsbrot.

Gjaldþrotaskipti.

Ó refsað samkvæmt 1. gr. sbr. 39. gr. laga nr. 25/1929 um gjaldþrotaskipti fyrir að gefa bú sitt ekki upp til gjaldþrotaskipta 445

Greiðsla.

KS útvegaði og seldi L tvo skipsfarma af salti frá Portugal. Var saltið flutt til Íslands á tveimur erlendum skipum, S1 og S2. KS gerði farmsamning um S1, en L um S2. Umráðamenn S1 lofuðu fyrir atbeina KS að flytja 50 tonn af korki á skipinu fyrir K til Íslands fyrir 200 sh tonnið. Taldi fyrirsvarsmaður KS líklegt, að fyrirsvarsmaður L hefði um þetta vitað. Þrátt fyrir þetta var kork K, alls 100 tonn, flutt til landsins á S2. L vildi fá ísl. kr. 625.00 fyrir tonnið, eða alls kr. 62.500.00 fyrir flutning á korkinu, en K greiddi einungis kr. 40.000.00. Höfðaði L því mál til fullnaðargreiðslu á kröfu sinni. Það var í ljós leitt, að L greiddi tæpar kr. 110.00 á tonn hvert af farmi skipanna. Yfirlýsing umráðamanna S1 um farmgjald fyrir korkið svo og það, að korkið var tekið í S2 til viðbótar saltfarmi veittu K efni til að ætla, að hann myndi sæta hagkvæmum kjörum um farmgjald. Var því greiðsla sú, sem hann hafði innt af hendi, talin fullnægjandi 17

Grunnleiga. Sjá leiga.**Handtaka.**

Stúlkan H var unnusta lögreglumannsins G og átti heima við Ó-götu 18. Hún kveður mann hafa verið á ferli við og í grennd við hús hennar aðfaranótt 16. janúar 1950. Hafi maður þessi komið inn í garðinn við húsið, og hafi verið bjástrað þar við glugga. Hafi hún þá kallað föður sinn, H, til. Kveðast þau bæði hafa séð, að P, er þau segjast bæði þekkja, hafi verið að ganga upp tröppur, er liggja af lóð hússins og upp á gangstétt Ó-götu. Birta var ekki góð, er þau horfðu á manninn, og var hann í nokkurri fjarlægð. A, bróðir P, kona A og starfsstúlka þeirra bera, að P hafi verið á heimili þeirra þessa nótt. Stúlkan H kveður P hafa aftur komið á gluggann hjá sér aðfaranótt 19. s. m. um kl. 1. Konan S, ekkja föðurbróður P, og sonur hennar kveða P hafa verið á heimili þeirra fram til kl. rúmlega 12 þessa nótt, og stúlka á S-stíg 7, þar sem P hafði herbergi, segir ljós hafa verið komið í herbergi P kl. rúmlega 12, en myrkur hafi verið þar áður, og segist stúlkan myndu hafa orðið þess vör, ef nokkur hefði farið út úr húsinu á þessum tíma, áður eftirtaldir atburðir gerðust. Var því algerlega ósannað, að P hefði verið á ferli í kringum hús H á áðurnefndum tímum. Lögreglumaðurinn G, sem grunaði P um návist við hús H, fór ásamt fleiri lögreglumönnum heim til

P kl. rúmlega 2 aðfaranótt þess 19. jan., fór inn í herbergi hans, og handtók hann, þar sem hann hvíldi í rekkju sinni, með talsverðum harðræðum og flutti hann á skrifstofu rannsóknarlögreglunnar til yfirheyrslu. Var þessi verknaður G talinn varða við 131. gr. hegningarlaganna og G dæmdur í 20 daga varðhald. Tveir dómenda vildu dæma honum 2500 króna sekt með vararefsingu 20 daga varðhaldi 57

Hefð.

Í kaupsamningi, sem H gerði við G 22. sept. 1938 um túnblett, tók seljandinn H fram, að bletturinn væri erfðafestuland. Eigendur blettsins frá 1915 höfðu og talið hann erfðafestuland. Krafa G á hendur A-kaupstað, þar sem bletturinn var, um beinan eignarrétt að blettinum var því ekki tekin til greina, og var G því einungis talinn erfðafestuhafi að blettinum 424

Heimvísun. Sjá ómerking.

Heiti. Sjá firma.

Hjúskapur.

M byggingarmeistari í Reykjavík átti óskilgetna dóttur, D, sem stóð til arfs eftir hann. Á árinu 1942 gekk M að eiga K, og áttu þau engin börn á lifi, er atvik málsins gerðust. Hinn 1. júlí 1948 lagðist M á spítala vegna innanmeins. Var reyndur á honum uppskurður, sem ekki bar árangur, og töldu læknar hann ganga með ólæknaði krabbamein í maga, en leyndu hann því. Hinn 21. júlí fór M af spítalanum, hresstist nokkuð og komst á fætur og hafði fótavist fram til mánaðamóta janúar og febrúar, en hinn 26. febrúar var hann fluttur aftur á spítala, og þar andaðist hann 10. marz 1949. Með þeim hjónum M og K var upphaflega algert félagsbú. En hinn 23. desember 1948 gerðu þau með sér kaupmála, sem saminn var og skráður samkvæmt ákvæðum laga nr. 20/1923. Með kaupmálanum var gert að séreign K húseign í Rvík, að fasteignamati kr. 29.000.00, enda tók K að sér áhvilandi skuldir á henni, bifreið, metin kr. 10.000.00, verðbréf, kr. 30.000.00, svo og allir innanstokksmunir og búsáhöld hjónanna, sem metin voru á kr. 8000.00. Voru þetta allar eignir félagsbúsins að fráskilinni bankainnstæðu, að fjárhæð rúmlega kr. 26.000.00. Samtímis gerðu hjónin sameiginlega erfðaskrá. Samkvæmt henni átti M að erfa allar eftirlátnar eignir K, ef hann lifði henni lengur, en ef K lifði lengur en M, skyldi hún auk lögarfs erfa $\frac{1}{4}$ af eftirlátnum eignum M. Af hendi D var höfðað mál gegn K til ógildingar kaupmálanum og því haldið fram, að ákvæði hans um yfirfærslu eigna búsins hefði,

- að því er varðaði hluta M, raunverulega falið í sér dánargjöf samkvæmt 25. gr. erfðatilskipunar 25. sept. 1850 og nú 32. gr. laga nr. 42/1949. Samkvæmt gögnum málsins gerði M kaupmálann fullveðja, með réttri rænu og vitandi vits um gildi hans meira en mánuði, áður en hann lagðist banaleguna, og meira en tveimur mánuðum, áður en hann andaðist. Kaupmálinn hafði að geyma afdráttarlaust og samstundis framkvæmt eignaafsal til K og var þegar bindandi fyrir M í skiptum hans við K. Í téðri tilskipun segir, að reglurnar um erfðaskrár skuli einnig gilda um þesskonar gjafabréf, „sem ekki er ætlað til, að gildi fyrr en að gjafaranum dauðum“, þó með þeim breytingum, sem leiða af því, að gjafabréfið er nokkurs konar samningur. Þetta ákvæði tók hvorki eftir orðum sínum né ástæðum til kaupmálans, sem tók gildi, er hann var skráður í kaupmálabókina. Réttarheimild brast því til að ónýta kaupmálann 282
- G og S gengu að eigast 1935. Síðla árs 1949 slitu þau samvistir, og hinn 28. sept. 1950 krafðist konan þess, að félagsbú þeirra yrði tekið til opinberrar skiptameðferðar. Meðal eigna þeirra, sem skipt var, voru hlutabréf í h/f G.H., sem þau G og S höfðu stofnað. Var G skráður fyrir hlutabréfum, að nafnverði kr. 9600.00, en S að bréfum, að nafnverði kr. 100.00. Gerði S þá aðalkröfu, að öll hlutabréfin, að nafnverði kr. 9700.00, yrðu lögð henni út með nafnverði upp í búshelming hennar, en til vara, að hlutabréfunum yrði skipt milli þeirra að jöfnu eða því sem næst. Talið var, að hlutabréf hvors maka væri hjúskapareign hans og samkvæmt 47. gr. laga nr. 20/1923 um fjármál hjóna, sbr. 64. gr. skiptalaga nr. 3/1878 og var því hvor aðilja talinn eiga rétt á útlagningu sinna hlutabréfa úr búinu. Fékk S því einungis hlutabréf, að nafnverði kr. 100.00, en G hlutabréf að nafnverði kr. 9600.00 484

Hlutfélög.

- Í máli á hendur hlutfélagi mætti sölustjóri þess fyrir dómi. Sölustjórinn var að vísu hluthafi í félaginu, en ekki í stjórn þess, og hafði ekki rétt til að rita firmað. Hann var ekki bær að binda félagið fyrir dómi 308
- Ó fékk málflutningsmann til að semja stofnsamning og samþykktir fyrir væntanlegt hlutfélag, er hann fékk síðar skrásett. Enginn formlegur stofnfundur var haldinn í félaginu, enginn formlegur stofnsamningur samþykktur né heldur samþykktir fyrir félagið, heldur hafði Ó þann hátt á, að hann fékk systur sína I og mann hennar H til að skrifa sig sem hluthafa, án þess að þau legðu fram hlutfé, svo og til að skrifa nöfn sín undir stofnsamning, stofnfundargerð og hlutfélagatilkynningu, er Ó hafði með sér fullbúið til undirskriftar. Voru þau í skjölum þessum talin meðstjórnendur, en ekki kveðast þau hafa tekið eftir því. Einnig fékk Ó systur

- sína L til að samþykkja, að Ó teldi hana hluthafa í félaginu, en engin skjöl lét hann hana undirrita. Í nefndum skjölum taldi Ó hana varastjórnanda, án þess hún vissi um það, eftir því sem næst varð komið. Í skjölin setti Ó nöfn allra nefndra venzlamanna sinna sem stofnenda og auk þess nafn V, 13 ára drengs, sem var sonur hjónanna I og H. Til þess aflaði Ó ekki samþykkis. Engin fundarbók var til fyrir félagið, enda enginn fundur haldinn í því fyrr né síðar. Hlutabréf voru engin gefin út, enda líklega ekkert eiginlegt hlutafé greitt, ekki einu sinni af ákærða sjálfum, nema að litlu leyti, þótt Ó tilkynnti til hlutafélagaskrár, að greiðsla þess hefði fram farið. Allt sem Ó gerði í nafni hlutafélagsins, gerði hann á eigin spýtur. Auk þess notaði Ó skammstöfunina h/f aftan við nafn sitt og aftan við annað heiti, án þess að slík félög væru til. Ó var talinn með framangreindu athæfi hafa brotið 2., 3., 4., 6., 10., 32. og 44. gr. laga nr. 77/1921 og unnið til refsingar samkvæmt 53. og 54. gr. þeirra laga 445
- G og S gengu að eigast 1935. Síðla árs 1949 slitu þau samvistir, og hinn 28. sept. 1950 krafðist konan (S) þess, að félagsbú þeirra yrði tekið til opinberrar skiptameðferðar. Meðal eigna þeirra, sem skipt var, voru hlutabréf í h/f G.H., sem þau G og S höfðu stofnað. Var G skráður fyrir hlutabréfum, að nafnverði kr. 9600.00, en S að bréfum, að nafnverði kr. 100.00. Gerði S þá aðalkröfu, að öll hlutabréfin, kr. 9700.00 yrðu lögð henni út með nafnverði upp í búshelming hennar, en til vara, að hlutabréfunum yrði skipt milli þeirra að jöfnu eða því sem næst. Talið var, að hlutabréf hvors maka væru hjúskapar-eign hans, og samkvæmt 47. gr. laga nr. 20/1923 um fjármál hjóna, sbr. 64. gr. skiptalaga nr. 3/1878, var því hvor aðilja talinn eiga rétt á útlagningu sinna hlutabréfa úr búinu, S kr. 100.00, G kr. 9600.00 484

Hlutdeild.

- E heimilaði B akstur bifreiðar sinnar, þótt hann vissi um vinneyzlu og áfengisáhrif B. Var E dæmd fyrir þetta 500 króna sekt, til vara 6 daga varðhald 11
- Læknirinn J, sem ákærður var fyrir fóstureyðingu, átti frumkvæði að því, að stúlkan G, sem ákærð var með honum, undirritaði tvær yfirlýsingar, nr. 17 og 25, þar sem hún breytti fyrri skýrslum sínum fyrir dómi. Voru Dómsmálaráðuneyti send skjölin nr. 17 og 25. Er fyrir dóm kom, gekk G frá yfirlýsingum þessum. Gr. aðstoðaði við að fá hjá G yfirlýsinguna nr. 17 og S, unnusti G, aðstoðaði við útvegum beggja yfirlýsinganna. Þar sem þessir verknaðir Gr. og S voru hlutdeild í refsilausum verknuðum J, varð þeim ekki refsað fyrir þá samkvæmt 15. kafla laga nr. 19/1940 310

Húsaleiga.

- K var búsett erlendis, en ætlaði að flytjast til Íslands. Hún samdi í sept. 1947 við Á um leigu á íbúð í húsi, sem hann hafði í smíðum. K greiddi kr. 10000.00 strax fyrirfram í leigu, en átti auk þess að greiða kr. 26000.00 fyrirfram, er hún flyttist í húsið, að því er hún taldi. K sagði upp samningnum í okt., þar sem hún var hætt við að flytjast hingað til lands, og krafðist endurgreiðslu úr hendi Á. Á kvaðst hafa orðið fyrir tjóni vegna vanefnda og synjaði endurgreiðslu. K höfðaði þá mál gegn honum. Hæstiréttur taldi, að ekki hefðu verið leiddar nægar sönnur að því, að Á hefði fallist á, að annar maður gerðist leigutaki í stað K eða að leigusamningurinn félli niður bótafalaust. Talið var sennilegt, að Á hefði orðið fyrir einhverjum töfum við húsbygginguna og aukinni fyrirhöfn vegna þess, að K stóð ekki við samninginn. Voru bætur til handa Á ákveðnar kr. 2500.00, en honum gert að endurgreiða kr. 7500.00. Einn dómenda vildi ákveða bæturnar kr. 600.00 111
- M hafði á leigu skúr H. Hann krafðist útburðar á M vegna vanskila. M kvað engin vanskil fyrir hendi, enda ætti og kostnaður af viðgerðum, sem hann hefði framkvæmt á skúrnum að ganga upp í viðskiptin. Aðiljar öfluðu ekki fyrir atbeina húsaleigunefnda gagna um það, hver leiga væri hæfileg. En að fengnum slíkum gögnum hefði fógeti átt að dæma það, hver leiga væri lögleg og hvort ofgreidd leiga, ef um hana var að tefla, skyldi koma til skuldajafnaðar síðari leigukröfu. Enn hefði fógeti átt að dæma það, hvort kostnaður af viðgerð og breytingum á skúrnum, sem M framkvæmdi, skyldi að einhverju eða öllu leyti teljast fyrirfram greiddur hluti leigu. Þar sem fógeti hafði látið þetta undir höfuð leggjast, varð að ómerkja úrskurð hans og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og uppsögu úrskurðar af nýju, sbr. 1. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936 549

Iðja og iðnaður, iðnaðarnám.

- A og B ráku bifreiðaverkstæði, þótt þeir hefðu ekki iðnréttindi. Kváðust þeir hvorki hafa unnið að viðgerðum á bifvélahreyflum né undirvögnum bifreiða, heldur eingöngu við réttingar og viðhald á yfirbyggingu bifreiða, þar með talin málning. Þá fengust þeir lítið eitt við lagfæringu á klæðningu innan í bifreiðum. Í 1. gr. reglugerðar nr. 38/1941 um iðnaðarnám er svo kveðið á, að námstími iðnnema í bifvélavirkjun skuli vera 4 ár, og í 13. gr. 2. tl., K-lið, reglugerðarinnar segir, að nemandi skuli rétta, bæta og logsjóða aurlífl og bifreiðarhús. Samkvæmt þessu var talið, að réttingar á yfirbyggingum bifreiða falli undir bifvélavirkjun. Voru A og B því taldir hafa gerzt brotlegir við 2. gr. laga nr. 105/1936 um breytingu á lögum nr. 18/1927 um iðju og iðnað, sbr. 1. tl. 27. gr.

og 1. mgr. 28. gr. síðast nefndra laga	36
Samkvæmt skýrslu Landssambands iðnaðarmanna og öðrum gögnum fellur svonefnd „offset“ prentun undir hugtakið ljósprentun, en með 3. gr. reglugerðar nr. 205/1943 var ljósprentun gerð að sérstakri grein handiðnaðar, sem sérnám þarf til samkvæmt lögum um iðnaðarnám nr. 100/1938, nú lög nr. 46/1949, sbr. lög nr. 105/1936	86
J réðst til náms í húsasmíð hjá B í okt. 1946, en námssamningur var ekki gerður. B lofaði að gera samning eftir áramótin við J, er B hefði fengið samþykki Trésmíðafélags Reykjavíkur til þess, og skyldi samningurinn þá verka aftur fyrir sig frá upphafstíma ráðningar, enda var J greitt kaup sem smíðanema. Trésmíðafélagið veitti leyfi hinn 25. marz 1947, en ekki varð þó af námssamningi. Í fyrri hluta apríl hætti J að vinna hjá B og barði því við, að B hefði brugðizt skyldu sinni með því að gera ekki námssamning. Krafði J nú B um kaupuppbót, sem svaraði til þess, að hann ætti rétt til gervismíðakaups auk orlofsfjár, þar sem hann hefði starfað hjá B fyrir lægra kaup í trausti þess, að hann ynni hjá B sem nemandi. B leiddi ekki sönnur að því í málinu, að hann hefði gert ráðstafanir til að gera námssamning við J, svo sem honum bar samkvæmt 1. gr. laga nr. 100/1938, sbr. lög nr. 43/1940. Var J því heimilt að rifta ráðningu sinni. Þótti J eiga rétt á venjulegu verkamannakaupi fyrir vinnu sína, enda ósannað gegn mótmælum B, að hann hefði unnið að þeim störfum, sem greidd voru með svokölluðu gervismíðakaupi	211

Ítrekun.

Skipstjóra, sem gerðist sekur um ítrekað brot gegn lögum nr. 5/1920, dæmt skilorðslaust varðhald auk sektar samkvæmt 5. gr. nefndra laga	1
--	---

Kaup og sala.

A seldi B hús með afsali 27. apríl 1948, og skyldi B njóta arðs af því frá 1. maí s. á. B skoðaði húsið fyrir kaupin og keypti það í því ástandi, sem það var í. Kjallari var undir nokkrum hluta hússins, og var þar í þvottahús. Kvaðst B hafa séð þar rist yfir vatnsniðurfalli og hafa gert ráð fyrir, að það væri í sambandi við holræsi í götunni, en svo reyndist ekki, heldur var ætlazt til, að vatnið rynni um niðurfallið í grjótfyllingu undir húsinu, enda hafði kjallaragólfíð legið lægra en holræsakerfið í götunni, er kjallarinn var gerður. Skolpleiðslur hússins höfðu því verið lagðar út um miðjan kjallaravegginn. Í suðvesturhorni kjallarans hafði verið sett upp steinþró á háum stalli. Úr steinþró þessari hafði verið pípuleiðsla út í holræsakerfið, enda hafði botnflötur hennar staðið

hærra en holræsakerfið. Matsmenn, sem dómkvaddir voru að kröfu B, lýstu því, að tengja þyrfti nefnt vatnsniðurfall við holræsi í götunni, sem lagt var nógu djúpt 1945, til þess að niðurfallið kæmi að notum og mátu kostnað af því verki á kr. 4900.00. Hér- aðsdómari taldi, að B hefði átt að sjá, er hann skoðaði húsið, hvernig vatnsniðurfallið var gert, enda steinþróin og pípan frá henni augsýnileg hverjum manni. Sýknaði hann því A af kröfu B um að greiða honum kostnað af að setja vatnsniðurfallið í samband við holræsi götunnar. Hæstiréttur taldi hinsvegar, að B hefði haft ástæðu til þess að vænta þess, að vatnsniðurfallið stæði í sambandi við götúræsin, og dæmdi A því til að greiða nefndan kostnað. B taldi og veggjalús hafa verið í húsinu, er hann keypti það. A mótmælti því og staðhæfði, að sér hefði a. m. k. verið ókunnugt um það. Með vætti hjóna, er búið höfðu í húsinu, þótti sannað, að veggjalúsinn hefði verið komin í húsið, áður en B tók við því, og var A því dæmdur til að greiða kostnað af útrýmingu hennar 441

Kaupkröfur. Sjá vinnusamningar, iðnnám.

Kaupmáli hjóna. Sjá hjúskapur.

Kröfuréttindi. Sbr. ábyrgð, ávísun, gengi, greiðsla, kaup og sala, samningar, skaðabætur, tómlætisverkanir, viðskiptakvörtun.

L seldi E salt til útgerðar hans árið 1946 fyrir tæpar 30.000 krónur. Í apríl 1947 fékk E í greiðsluskyni L í hendur ávísun, gefna út á hendur S, sem hafði á hendi sölu á fiski E, og skyldi ávísunin greidd af andvirði fisks, sem seldur var 1946. L sendi ávísunina til S, en greiðsla fékkst ekki. S kvaðst hafa lofað að greiða ávísunina, ef ekki hvíldu veðskuldir á fiskinum til Landsbankans eða bankinn gerði að öðru leyti kröfu til peninganna. L sneri sér þá til bankans, en hann vildi enga viðurkenningu veita um forrétt L. Hinn 9. febrúar 1948 greiddi S Landsbankanum svonefnda „verðuppbót“ á fisk E frá 1946, rúmar 128.000 krónur, og lét ávísunina fylgja. Ekkert veð til bankans hvíldi þá á fiskandvirði þessu. Ávísun E var samkvæmt aðdraganda sínum og öðrum atvikum ráðstöfun á fiskandvirði E hjá S, og var S bundinn við þá ráðstöfun, svo fremi aðrir kröfuhafar færðu ekki sönnur á betri rétt til fiskandvirðisins. Með því að forráðamönnum Landsbankans var kunnugt um ráðstöfun E á áðurnefndum hluta af andvirði fisksins og bankinn hafði ekki hinn 9. febrúar 1948 veð eða annan forrétt til andvirðis þessa, var bankanum óheimilt að ráðstafa andvirði fisksins í bága við ráðstöfun E samkvæmt ávísuninni og var því dæmt skylt að greiða L ávísunarfjárhæðina með 6% ársvöxtum.

- S var einnig dæmdur til að greiða L ávísunarfjárhæðina in solidum með Landsbankanum, þar sem hann hafði greitt bankanum hana í heimildarleysi 147
- Dönsk kona, H, réðst sem matræðskona til K, sem rak veitingasölu. Hún skyldi sjá um alla matreiðslu, bakstur og veizlur. Laun hennar skyldu vera kr. 1000.00 á mánuði auk fæðis og húsnæðis. H vann hjá K í 5 mánuði og fékk umsamin laun. Síðar höfðaði hún mál gegn K til greiðslu frekari launa. Taldi hún, að föst laun hennar á mánuði hefði átt að vera kr. 1600.00, þar sem lægstu mánaðarlaun matsveina í Matsveina og veitingaþjónafélagi Íslands hefði numið þeirri fjárhæð, enda hefði Félagsmálaráðuneytið veitt henni atvinnuleyfi með því skilyrði, að hún ynni fyrir því kaup, sem um væri samið í hverri starfsgrein. Hvorki var H þó félagi í nefndu félagi né sýndi fram á, að hún fullnægði skilyrðum til þess. H benti og ekki á ástæður, er valdið gætu ógildingu eða breytingu á ákvæðum vinnusamningsins um föst mánaðarlaun hennar. H krafðist og greiðslu fyrir tiltekinn stundafjölda, er hún kvaðst hafa unnið aukavinnu. Í samningi aðilja var ekki greint, hversu langan tíma H skyldi vinna daglega. Gegn mótmælum K tókst H ekki að sanna, að hún hefði hreyft nokkrum athugasemdum um framkvæmd samningsins, að því er varðaði lengd daglegs starfstíma, eftir að hún kynntist starfsháttum, né áskilið sér rétt til launa fyrir aukavinnu, er hún tók við mánaðarlaunum sínum, og veitt K þannig kost á því að taka afstöðu til slíkrar kröfu. Þótti H því ekki geta eftir á fengið tekna til greina kröfu um laun fyrir aukavinnu 162
- Snemma árs 1945 tókst A á hendur að safna áskrifendum að ritsafni, er hefja skyldi þá útgáfu á og koma skyldi út í 12 bindum. Skyldi A fá 10% af útsöluverði þeirra eintaka, sem hann safnaði áskrifendum að. Þriðjung launa fékk hann, er hann skilaði áskriftarlistum, en eftirstöðvar skyldi greiða, er ritið kæmi út og áskrifendur greiddu fyrir það. Síðla árs 1948 var enn ekkert komið út af ritinu, og krafðist A þá fullnaðargreiðslu. Þegar litið var til þess, hversu langur dráttur hafði orðið á útgáfu ritsins, var álitid, að launin fyrir áskriftasöfnunina væru í gjalddaga fallin, enda var ekki sannað, að starf A væri þannig af hendi leyst, að valda hefði átt lækun eða niðurfærslu á kröfu hans 505

Kvörtun. Sjá viðskiptakvörtun.

Kyrrsetning.

Fógeti kvað svo á með úrskurði, að kyrrsetning skyldi gera í eignum A gegn 45 þúsund króna tryggingu. Gerðarbeiðandi kærði úrskurð fógeta til lækunar tryggingunni, en A krafðist hækkunar á henni, en til vara staðfestingar á úrskurði fógeta. Hæstiréttur dæmdi

með skirskotun til 4. tl. 198. gr. laga nr. 85/1936, að úrskurður fógeta um það, hvort fógétagerð skuli yfir höfuð fara fram eða ekki, sæti ekki kærðu og að því bæri sjálfkrafa að vísa kærumálinu frá Hæstarétti 476

Kæra.

- Prófdómendur höfðu samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942 ákveðið, að cand. jur. E væri heimilt að flytja til prófraunar fyrir héraðsdómi mál, sem annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru. Hrl. M, sem flutti málið fyrir gagnaðilja, mótmælti þessari ákvörðun, en dómari hratt mótmælunum með úrskurði, sem M síðan kærði til Hæstaréttar. Talið var, að M hefði með aðgerðum sínum verið að gæta hagsmuna lögmannastéttarinnar og hefði honum því verið heimil kærna 20
- Málskostnaðarákvæði héraðsdóms var kært til Hæstaréttar. Áður en kærumálið yrði dæmt þar, áfrýjaði gagnaðili kæranda héraðsdómnum til breytinga. Var því kærumálinu frestað sjálfkrafa samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936, unz séð yrði, hvort áfrýjunarmálið yrði lagt í dóm 187
- A veitti banka umboð til að selja skip sitt á leigu. Bankinn leigði skipið síðan til sildveiða ásamt herpinótabátum og tveimur sildarnótum, en váttryggti hvorki veiðarfærin né lét leigutaka gera það. Skipið fórst við sildveiðarnar. A höfðaði skaðabótamál á bankann, vegna þess að veiðarfærin voru ekki váttryggt. Í því máli krafðist A skilagreinar af bankanum fyrir ráðstöfun hans á váttryggingarfé og leigufé skipsins. Ekki varð séð, að skilagrein fyrir nefndum fjárhæðum skipti máli um úrslit skaðabótamáls þess, sem var fyrir dómstólunum, og gat A því ekki komið kröfu sinni um reikningsskil að í því máli 188
- Málflytjandinn M hafði sent málflytjandanum G yfirmatsgerð í máli, er áfrýjað hafði verið og M sótti, en G varði. Leiða varð yfirmatsmenn, með því að G andmælti matinu. M heimtaði aftur matsgerðina frá G, þar sem M ætlaði að láta þýða hana á erlent mál, en einn matsmanna var erlendis. G tregðaðist við að skila matsgerðinni. Tók M þá matsgerðina, þar sem hún lá frammi á dómþingi. Kvaðst dómari þó ekki hafa séð þetta. M viðurkenndi, að hann hefði tekið matsgerðina, en neitaði að skila dómara henni. Sektaði dómari hann þá samkvæmt 188. gr. laga nr. 85/1936. M kærði úrskurðinn. Það var talið ámælisvert, að M hefði tekið skjalið með greindum hætti, en með því að M átti rétt á skjalinu, sem ekki var eign héraðsdóms, sbr. 43. gr. laga nr. 85/1936, og M var nauðsyn að fá það og G hafði tregðast við að skila því, þóttu ekki efni til að sekta M 205
- R framkvæmdi jarðborun eftir vatni fyrir K. Hann vildi ekki greiða

- reikning R fyrir verkið. R höfðaði því mál gegn K. Af hans hendi var ekki sótt þing í héraði, og var hann dæmdur samkvæmt kröfu R. K áfrýjaði málinu. Var nú framkvæmt bæði undirmat og yfirmat á því, hvert endurgjald væri hæfilegt fyrir jarðborunina, og voru matsgerðir þessar allrækilegar. K vildi ekki una þeim, og beiddist enn útnefningar matsmanna. Héraðsdómari tók þá kröfu til greina með úrskurði. R kærði úrskurðinn. Hæstiréttur taldi ekki rétt að tefja málið með frekari matsgerðum 232
- A krafðist útburðar á B, sem bað um 14 daga frest til að undirbúa vörn. Fógeti veitti honum vikufrest. B kærði úrskurðinn, en hann var staðfestur í Hæstarétti 245
- Fasteignasaliinn A tók að sér að selja rishæð húss, sem B og C áttu saman, fyrir þá svo og neðri hæð hússins, er B átti einn. Kaupandi greiddi ekki á réttum tíma afborgun, sem innast skyldi af hendi, áður en afsal væri gefið út. B rifti kaupin. A höfðaði mál gegn B til greiðslu þóknunar. B krafðist frávísunar, þar sem C hefði ekki verið stefnt. Frávísunarkröfunni var hrundið. B kærði úrskurð héraðsdómara, en hann var staðfestur í Hæstarétti 246
- Héraðsdómari synjaði útgefanda víxils, sem sóttur var til greiðslu víxilsins, um tveggja vikna frest til að stefna samþykkjanda víxilsins inn í málið, enda hafði frestbeiðandi haft allt að mánaðartíma til þess. Frestbeiðandi kærði til Hæstaréttar, en úrskurður dómara var staðfestur 256, 257
- Gerð var skuldakrafa í bú hjóna, sem voru að skilja. Konan mótmælti kröfunni fyrst, en viðurkenndi hana síðar, er skilríki voru færð fram fyrir henni. Handhafabréf var fyrir skuldinni, en ekki getið vaxta. Skiptadómur tók kröfuna til greina án vaxta. Hvor aðilja var látinn bera sinn málskostnað. Var það ákvæði staðfest í Hæstarétti 278
- Héraðsdómari tók til greina kröfu um dómkvaðningu matsmanna, enda þótt undirmat og yfirmat hefðu farið fram, þar sem sýnt var, að matsmenn höfðu ekki tekið afstöðu til atriða, sem máli gátu skipt. Úrskurður héraðsdómara var kærður samkvæmt 143. gr. laga nr. 85/1936, en var staðfestur 300
- Málskostnaðarákvæði héraðsdóms kært til Hæstaréttar 302
- Sýslumaður krafðist fógetagerðar sem umboðsmaður þjóðjarða og vék sæti í því máli. Á lögfræðingur, sem var skyldur sýslumanni að öðrum og þriðja, var skipaður setufógeti. Gerðarþolandi krafðist þess, að Á viki sæti í málinu vegna skyldleika við sýslumanninn. Á hratt kröfunni með úrskurði, sbr. 2. og 3. tl. 36. gr. laga nr. 85/1936. Gerðarþolandi kærði úrskurðinn, en hann var staðfestur í Hæstarétti 355
- H stefndi S og fleiri mönnum til greiðslu víxilskuldar, og var málið þingfest 19. júní. Af stefndu kom S einn fyrir dóm og krafðist frests til 4. september. Stefnandi synjaði frests, en dómari veitti

S með úrskurði vikufrest. S kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem staðfesti hann. S færði engin rök, sem hald væri í, fyrir kröfu sinni, og þótti sýnt, að hann hafði kært úrskurðinn í þeim einum tilgangi að afla sér ólögmæts frests í málinu. Var honum því samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 dæmd 200 króna sekt til ríkissjóðs, og vararefsing þriggja daga varðhald	373
Fyrirsvarsmanni hlutafélags dæmd samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 sama refsing fyrir ólögmæta kæru úrskurðar í máli, er hlutafélagið átti í	377
Kveðið á um það í kærumáli, að uppboði á eignum dánarbús skyldi frestað, meðan erfinginn Þ leitaði dómsúrlausnar um það, við hvaða verði fasteign, sem erfinginn S hafði fengið greidda fyrirfram upp í arf, skyldi talin dánarbúinu	414
Faðir S hafði afhent honum jörð fyrirfram upp í arf hans. Síðar deildi S við systur sína, Þ, um arf eftir föðurinn. Héraðsdómari dómkvaddi að beiðni Þ tvo menn til að meta jörðina til peninga, en gerði ekki S viðvart um dómkvaðninguna, svo sem boðið er í 3. mgr. 139. gr. laga nr. 85/1936, „ef þess er þörf“. S kærði dómkvaðninguna samkvæmt 143. gr. laga nr. 85/1936 og krafðist þess, að hún yrði ómerkt, en til vara felld úr gildi. Þessar kröfur voru ekki teknar til greina, þar sem S sýndi ekki fram á, að dómkvaðningunni væri áfátt, en Þ átti rétt á að fá matsmenn nefnda	422

Landhelgisbrot. Sjá fiskveiðabrot.

Laun. Sjá vinnusamningar.

Lax- og silungsveiði.

Sagt í héraðsdómi, að eðlilegast sé að skilja orðin í 4. gr. laga nr. 112/1941: „telst vanhaldinn“ svo sem þar stæði: telur sig vanhaldinn	372
--	-----

Lán.

Byggingarsamvinnufélag (B) samkvæmt lögum nr. 44/1946 vildi útvega félögum sínum lán með útgáfu heildarskuldabréfs, er tryggt var með ábyrgð ríkissjóðs í 25 ár, en því var skipt í hlutdeildarskuldabréf. B tók bráðabirgðalán í banka og setti hlutdeildarskuldabréfin að handveði. F, félagi, fékk kr. 75.000.00 lán hjá B. F greiddi síðar inn í reikning B í bankanum kr. 25.000.00. Nokkrum tíma síðar krafðist F þess, að B afhenti honum 5 hlutdeildarskuldabréf, að fjárhæð kr. 25.000.00, eða endurgreiddi honum fjárhæð þessa. Sagt var í dómi Hæstaréttar, að sönnur hefðu ekki verið að því leiddar, að F hefði verið áskilinn réttur til skuldabréfaláns, er greitt var upp í bráðabirgðalánið inn á reikning B

í bankanum, og yrðu kröfur F því ekki teknar til greina 116

Síðla árs 1945 ritaði B Nýbyggingarráði (N) og reifaði hugmynd sína um nýja gerð nótabáta. Á fundi N nokkru síðar, þar sem B var staddur, var ákveðið að leita m. a. til Sildarútvegsnefndar (S) um styrk til þess, að hugmynd B yrði komið fram. Með bréfi 11. jan. 1946 lagði N til, að S veitti B 20—25 þús. króna lán til smíði bátanna. S ákvað í marz að lána B 20.000 krónur, og var fjárhæðin símsend honum í júní s. á., án þess að skilmálar væru greindir. B var talinn hafa einungis öðlazzt lán, en ekki styrk 520

Lán til eignar. Sjá stjórnsýsluréttur.

Leiga.

Verzlunarlóð var leigð árið 1861 úr landi jarðarinnar Hofs á Höfðaströnd, og skyldi samningurinn gilda bæði fyrir síðari eigendur jarðarinnar Hofs og eiganda verzlunarstöðvarinnar. Lóðarréttindunum fylgdu ýmis not af landi Hofs. Leigugjaldið var lítið eitt hækkað með samningi 1911. Þar sem réttur leigusala til að segja upp lóðarnotum var þannig mjög takmarkaður og nú óviss, þóttu ákvæði samningsins um leigugjaldið ekki eiga að binda leigusala um ófyrirsjáanlegan tíma, og átti hann því rétt á því að krefjast með hæfilegum fyrirvara mats á leigunni. Eftir gildistöku laga nr. 75/1917 þótti 2. mgr. 2. gr. þeirra eiga samkvæmt lögjöfnun við um lögskipti aðilja. Leigan hafði þegar verið ákveðin með mati, sem löglegt var talið 293

Líkamsmeiðing.

Bílstjóri dæmdur til refsingar samkvæmt 219. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 vegna meiðsla, er farþegi í bifreið hans hlaut af gálausum akstri hans 428

Líkur. Sjá sönnun.

Lóðir. Sjá eignarréttur.

Læknar. Sjá fóstureyðing.

Samkvæmt framburði stúlkunnar G fór læknirinn J með verkfæri inn í leg hennar til þess, að því er hún ætlaði, að eyða fóstri hennar. J kvaðst einungis hafa framkvæmt rannsókn á því, hvort hún væri þunguð. J jataði, að hann hefði hvorki sóttþreinsað hendur sínar né tæki við rannsóknina og því ekki gætt réttra sóttvarnarráðstafana. Varðaði þetta J við 6. sbr. 18. gr. laga nr. 47/1932, og var honum gerð 3000 króna sekt til ríkissjóðs, er afplánast skyldi 15 daga varðhaldi, ef hún greiddist ekki innan 2 vikna frá birt-

ingu dóms	310
Læknar og Læknaráð láta í té umsögn um andlega heilsu manns, er framið hafði mörg innbrot og dæmdur var til vistar á hæli sam- kvæmt 62. gr. laga nr. 19/1940	356

Læknaráð.

Réttarmáladeild Læknaráðs lætur í té umsagnir í máli ákærvaldsins á hendur lækni fyrir fóstureyðingu	310
Læknaráð lætur í té umsögn um mann, er dæmdur hafði verið í öryggisgæzlu samkvæmt 62. gr. laga nr. 19/1940	356

Lög, lögskýring.

Prófdómendur höfðu samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942 kveðið svo á, að cand. jur. E væri heimilt að flytja til prófraunar fyrir héraðsdómi mál, sem annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru. Hrl. M, sem flutti málið fyrir gagnaðiljann, mótmælti þessari ákvörðun, en dómari hratt mótmælunum með úrskurði, sem M kærði síðan til Hæstaréttar. Talið var, að M hefði með aðgerðum sínum verið að gæta hagsmuna lögmannastéttarinnar og honum hefði því verið heimil kæran. Þá var og sagt, að ekki verði séð, að prófdómendur hafi brotið réttarreglur með ákvörðun sinni og hafi héraðsdómari því átt að leyfa E að flytja málið	20
G framseldi Þ leyfi til innflutnings á bifreið án samþykkis gjaldeyris- yfirvalda. Þ tók við bifreiðinni úr hendi innflytjanda og greiddi hana. Bifreiðin var metin á kr. 60.000.00, og var Þ krafinn um 20% söluskatt í ríkissjóð af þeirri fjárhæð, eða kr. 12.000.00, með skír- skotun til 31. gr. laga nr. 100/1948. Sagt, að samkvæmt ástæðum nefndra laga yrði um skattskyldu að jafna afhendingu innflut- ningsleyfisins til sölu bifreiðarinnar innanlands. Var því lagt fyrir fógeta að framkvæma lögtak hjá Þ fyrir söluskattinum	29
Í samþykktum Náttúrulækningafélags Íslands, er giltu, þegar útsvar fyrir 1948 var á lagt, voru ekki glögg ákvæði um það, að öllum ágóða af starfsemi félagsins skuli beinlínis varið til almennings- heilla. Brast því þegar af þeirri ástæðu skilyrði fyrir því, að félagið sé undanþegið útsvarsskyldu samkvæmt 6. gr. A, 11, 2, C laga nr. 66/1945	46
Í 14. gr. fjallskilareglugerðar R-sýslu nr. 157/1943 segir, að hreppsnefnd skuli sjá um, að tvísmöluð séu afréttarlönd hreppsins á hverju hausti og oft, ef þurfa þyki. Sagt í dómi, að það sé matsatriði hverju sinni, hvort þörf sé þriðju leitar og að hreppsnefnd H- hrepps hafi ekki verið skylt að fyrirskipa þriðju leit, þótt eftir aðra leit yrði vart á afréttinum þriggja kindu	216
Í 25. gr. erfðatilskipunar frá 25. september 1850, sbr. nú 32. gr. laga nr. 42/1949, segir, að reglurnar um erfðaskrár skuli einnig gilda	

um þess konar gjafabréf, „sem ekki er ætlað til, að gildi fyrr en að gjafaranum dauðum“, þó með þeim breytingum, sem leiða af því, að gjafabréfið er nokkurs konar samningur. Þetta ákvæði tók hvorki eftir orðum sínum né ástæðum til kaupmála, sem M, er haldinn var illkynjuðu innanmeini, gerði fullveðja og með rétttri rænu við konu sína meira en mánuði áður en hann lagðist bana-
leguna og tveimur mánuðum áður en hann andaðist, en með kaupmálanum var langmestur hluti félagsbúsins gerður að sér-
eign konunnar. Óskilgetinni dóttur M, er hann eignaðist, áður en hann kvæntist, og stóð til arfs eftir hann, tókst því ekki að hrinda kaupmálanum 282

Samkvæmt 36. gr. sbr. 44. og 46. gr. laga nr. 46/1921 fékk óskilgetið barn, sem fætt var 10 þrítugnættum mánuðum eftir 1. jan. 1922 og faðir hafði gengið við eða verið dæmdur faðir þess, erfðarétt eftir föður og föðurfrændur. Regla þessi var endurtekin í 20. gr. laga nr. 87/1947. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 42/1949 erfir óskilgetið barn föður og föðurfrændur, ef hann hefur gengið við því, verið dæmdur faðir þess eða talinn faðir þess, ef honum hefur orðið eiðsfall, samkvæmt dómi. Í athugasemdum við þessa grein er sagt, að hér sé að mestu farið eftir erfðaákvæðum laga nr. 87/1947. Samkvæmt 34. gr. laga nr. 42/1949 gengu lögin í gildi hinn 1. júlí 1949, þó svo, að eldri lagaákvæði héldu gildi um erfð eftir mann, sem andaðist fyrir 1. júlí 1949. Með 35. gr. laga nr. 42/1949 voru felld úr gildi þrjú lagaboð úr 2. bók N. L., erfðatilskipun 25. september 1850, 87.—89. gr. laga nr. 20/1923 um erfðaréttindi hjóna „svo og öll eldri lagaákvæði, er brjóta í bága við lög þessi“. Var því athugaefni, hvort 20. gr. laga nr. 87/1947 brjóti í bága við ákvæði laga nr. 42/1949 um erfðarétt óskilgetinna barna. Eðlileg-
astur skilningur á 2. mgr. 34. gr. laganna er sá, að um erfð eftir hvern þann, sem andast eftir 1. júlí 1949, skuli fara eftir þeim lögum. Var því litið svo á, að afnám 20. gr. laga nr. 87/1942 felist í niðurlagi 35. gr. laga nr. 42/1949 288

Ekki talið sannað, að heimild til málshöfðunar út af meynyrðum, er birtust í blaði hinn 24. marz 1949, hefði verið niður fallin, þegar mál var höfðað með stefnu hinn 15. nóv. 1949, birtri 18. s. m., sbr. 29. gr. laga nr. 19/1940 391

Verzlunarlóð ásamt öðrum afnotum af landi var leigð 1861 um langan ótiltekinn aldur fyrir tiltekið árgjald. Þar sem lóðareigandi gat ekki sagt leigutaka upp afnotunum, átti lóðareigandi þess kost að krefjast með hæfilegum fyrirvara mats á leigunni, og eftir gildistöku laga nr. 75/1917 þótti 2. mgr. 2. gr. þeirra laga eiga við um lögskipti aðilja. Samkvæmt kröfu landeiganda hafði löglegt mat þegar farið fram 293

Manni varð ekki refsað fyrir að reyna að fá samsökunaut sinn til að bera rangt fyrir dómi um atriði, sem þau voru bæði ákærð fyrir,

sbr. 143. gr. laga nr. 19/1940. Tveimur mönnum, sem aðstoðuðu hann við þetta, varð ekki heldur refsað, þar sem atferli þeirra var hlutdeild í refsilausum verknaði hans 310

Lögbann.

J lagði lögbann við því, að nágranni hans notaði veg, sem J hafði lagt af þjóðvegi og heim til bæjar síns. Með því að vegurinn var einkaeign J og hafði ekki verið tekinn eignarnámi til almennrar notkunar, var lögbannið staðfest 236

Lögjöfnun. Sbr. lög, lögskýring.

Umboðsmenn aðilja höfðu í máli fyrir héraðsdómi lýst yfir því, að gagnasöfnun væri lokið. Eftir það lögðu stefndu fram skýrslur, sem umboðsmaður stefnenda mótmælti sem röngum og óstaðfestum. Umboðsmaður stefndu krafðist þá þess, að þeir, sem skýrslur höfðu í té látið, bæru vætti. Umboðsmaður stefnenda neitaði þessu með tilvísan til yfirlýsingar aðilja um, að gagnasöfnun væri lokið. Héraðsdómari heimilaði vættisburð. Umboðsmaður stefnenda kærði þann úrskurð. Hæstiréttur sagði aðilja að vísu bundna við yfirlýsingu sína um lok gagnasöfnunar, en þar sem skýrslur og vættisburður virtist skipta máli um úrlausn sakarefnis, þótti rétt að veita aðiljum samkvæmt lögjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936 færi á því að láta vitnaleiðsluna fram fara. Tveir dómenda töldu ekki heimild vera til lögjöfnunar 125

Lögregla, lögreglumenn.

Stúlkan H var unnusta lögreglumannsins G og átti heima við Ó-götu. Hún segir mann hafa verið á ferli við og í grennd við hús hennar aðfaranótt 16. janúar 1950. Hafi maður þessi komið inn í garð hússins og bjástrað hafi verið við glugga á húsinu. Kveðst hún og faðir hennar, er hún kallaði til, hafa séð, að P, sem þau segjast bæði þekkja, hafi verið að ganga upp tröppur, er liggja upp af lóð hússins. Birta var ekki góð, og maðurinn var í nokkurri fjarlægð. A, bróðir P, kona A og starfsstúlka þeirra bera, að P hafi verið á heimili þeirra þessa nótt. Stúlkan H kveður P hafa komið aftur á gluggann hjá sér aðfaranótt 19. s. m., um kl. 1. Konan C, ekkja föðurbróður P, og sonur hennar kveða P hafa verið á heimili þeirra fram til kl. rúmlega 12 þessa nótt, og stúlka á S-stíg 7, þar sem P hafði herbergi, segir ljós hafa verið komið í herbergi P kl. rúmlega 12, en myrkur hafi verið þar áður, og kveðst stúlkan myndi hafa orðið þess vör, ef nokkur hefði farið út úr húsinu á þessum tíma, áður eftirtaldir atburðir gerðust. Var því algerlega ósannað, að P hefði verið á ferli kringum hús H á áðurnefndum tímum. Lögreglumaðurinn G, sem grunaði P um návist við hús

unnustu sinnar H, fór ásamt fleiri lögreglumönnum heim til P kl. 2 síðarnefnda nótt og handtók P með töluverðum harðræðum, þar sem hann lá í rekkju sinni, og flutti hann til yfirheyrslu á skrifstofu rannsóknarlögreglunnar. Var þessi verknaður G talinn varða við 131. gr. hegningarlaganna, og var G dæmt 20 daga varðhald. Tveir dómendur vildu ákveða refsingu hans 2500 króna sekt með vararefsingu 20 daga varðhaldi 57

Lögtak. Sjá fógetamál.

Gert lögtak fyrir söluskatti af bifreið 29

Mat og skoðun.

Samkvæmt mælingum varðskipsmanna var togari tekinn 1.7 sjómíllur innan landhelgi. Miðanir varðskipsins voru véfengdar. Tveir sérfræðingar afmörkuðu á sjávaruppdrátt það sjávarsvið, þar sem varðskipið gat hafa verið statt samkvæmt mælingunum. Var það allt innan landhelgi 1

Aðili ekki boðaður til mats og metandi starfsmaður matsbeiðanda. Ógildi mats 90

Með auglýsingu ríkisstjórnar 19. maí 1942 var umferð takmörkuð um landsvæði á Reykjanesskaga vegna flugvallargerðar þar og mannvirkja. Innan þessa landsvæðis voru 2855 ha af landi Hafna. Framkvæmt var eignarnámsmat á 1100 ha af því, en landeigendur kröfðu ríkissjóð í dómsmáli um skaðabætur fyrir afnotaskerðingu á 1755 ha vegna umferðartakmarkana og annarra tálmana lands þessa á styrjaldartímanum. Töldu þeir mega ákveða bætur þær sömu fyrir hvern ha lands og gert var við eignarnámsmat á hinum hluta landsins. Þessu var andmælt af gagnaðilja, þar sem ekki væri um sambærileg lönd að tefla. Héraðsdómari hvatti bóta-krefjendur til að láta mat fara fram á bótum fyrir þá afnotaskerðingu, sem þeir hefðu orðið fyrir, en þeir sinntu því ekki. Visaði héraðsdómari því málinu frá dómi með tilvísun til 116. gr. laga nr. 85/1936. Hæstiréttur staðfesti héraðsdóminn 105

H og J sögðu P, er tekizt hafði á hendur að reisa hús fyrir þá, upp starfa, er húsið var komið nokkuð áleiðis og neituðu síðan að greiða kostnað, sem hann taldi sig hafa haft af hússmiðinni. Dómkvaddir menn mátu húsið, miðað við kostnaðarverð á þeim tíma, er það var reist, og var niðurstaða þeirra um heildarverð hússins mjög svipuð því, sem P hélt fram. Benti þetta til þess, að kröfur hans væru að mestu eðlilegar og réttar 139

R framkvæmdi jarðborun eftir vatni fyrir K, en K vildi ekki greiða reikning R fyrir verkið. R höfðaði því mál gegn K. Af hans hendi var ekki sótt þing í héraði, og var hann dæmdur samkvæmt kröfu R. K áfrýjaði málinu. Var nú látið fram fara bæði undirmat og yfirmat á því, hvert endurgjald væri hæfilegt fyrir jarðborunina,

og voru matsgerðir þessar allrækilegar. Að svo vöxnu máli þótti ekki rétt að tefja málið með því að taka til greina kröfu K um dómkvaðning matsmanna til að framkvæma mat um sama efni . .	232
Tekið tillit til matskostnaðar við ákvörðun málskostnaðar í máli . . .	293
Matsmenn dómkvaddir, enda þótt undirmat og yfirmat hefði fram farið, þar sem sýnt var, að við mötin hafði ekki verið tekin afstaða til atriða, sem máli gátu skipt	300
Yfirlæknir fæðingardeildar Landsspítalans skoðar stúlku, sem sökuð var um að hafa látið lækni eyða fóstri sínu	310
Sérfræðingar í geðsjúkdómum og Læknaráð láta í té umsögn um andlega heilsu manns, sem framið hafði mörg innbrot og dæmdur hafði verið til vistar á hæli samkvæmt 62. gr. laga nr. 19/1940 . . .	356
Faðir S hafði afhent honum jörð fyrirfram upp í arf hans. Að föðurnum önduðum deildu S og systir hans, Þ, um arfskiptin. Samkvæmt beiðni Þ dómkvaddi héraðsdómari tvo menn til að meta jörðina til peninga, en gerði ekki S viðvart um dómkvaðninguna, svo sem boðið er í 3. mgr. 139. gr. laga nr. 85/1936, „ef þess er þörf“. Af þessari ástæðu krafðist S þess, að dómkvaðningin yrði ómerkt, en til vara, að hún yrði felld úr gildi. Þessar kröfur voru ekki teknar til greina, þar sem S hafði ekki sýnt fram á, að dómkvaðningunni væri áfátt, enda átti Þ rétt á því að fá matsmenn nefnda, en tekið var fram, að réttara hefði verið, að héraðsdómari hefði gert aðiljum viðvart	422

Málasamsteypa.

A var ákærður fyrir brot á lögum um fjárfestingu og lögum um verðlag. Sakadómari dæmdi málið gegn A fyrir brot á lögum um fjárfestingu, en verðlagsdómur fór með verðlagsmálið. Í Hæstarétti voru bæði málin sameinuð með hliðsjón af 77. gr. laga nr. 19/1940	240
--	-----

Málflutningur.

S höfðaði mál á hendur R til greiðslu vinnulauna. R sótti einungis tvisvar þing. Síðar lagði umboðsmaður S fram greinargerð, þar sem hann sagði, að skuld R væri eftirstöðvar af vinnulaunum S vegna byggingar tiltekins húss. Í yfirlýsingu S, sem einnig var lögð fram, var gerð að nokkru önnur grein fyrir kröfunni, en þó mjög óljós. Héraðsdómari tók kröfur S til greina. Í Hæstarétti var ekki þing sótt nema nokkrum sinnum af hendi S, sem var stefndi þar. Vöntun á nægilegri greinargerð S fyrir héraðsdómi var brýnt brot á 105. gr. laga nr. 85/1936. Átti héraðsdómari því að krefjast skilríkja um kröfuna, áður en hann lagði dóm á málið, sbr. 116. gr. sömu laga. Var því hinn áfrýjaði dómur og málsmeðferð frá þingfestingu ómerkt svo og fjárnámssgerð, er framkvæmd hafði verið til fullnustu dómnum	214
Hæstiréttur veitir aðiljum í landamerksamáli færi á því að afla frek-	

ari gagna í máli, áður en það er dæmt	384
A, sem framkvæmt hafði ýmsar breytingar á skipi B, höfðaði mál á hendur honum fyrir vinnu og efni. Við meðferð málsins láðist héraðsdómara að kveða með sér til dómsetu sérkunnáttumenn um skipasmíðar, sbr. 3. tl. 200. gr. laga nr. 85/1936, en B taldi verkið óverjandi af hendi leyst. Auk venjulegra greinargerða voru lagðar fram í málinu fjórar skýrslur eða bréf frá A og þrjár skýrslur frá B. Voru skýrslur þessar að sumu leyti greinargerðir um málið, en að öðrum þræði höfðu þær að geyma skriflegan málflutning, þrátt fyrir það þótt málið væri tekið til munnlegs málflutnings. Braut framlagning þeirra í bága við 105., 106. og 109. gr. nefndra laga. Loks var mat dómkvaddra manna á verki A ekki látið fram fara fyrr en eftir uppsögu héraðsdóms. Sakir þessara galla var málsmeðferð frá þeim tíma, er hin mengaða meðferð hófst, svo og héraðsdómur ómerkt og málinu heimvísað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar	523

Málflytjendur.

Cand. jur. E beiddist þess að fá að flytja sem prófmál fyrir héraðsdómi mál, er annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru með öflun gagna og komu fyrir dóm, er vitni og aðiljar voru spurðir. Prófdómendur ákváðu samt samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942, að málið væri hæft prófmál. Hrl. M, sem flutti málið fyrir gagnaðilja, andæfði þessari ákvörðun. Héraðsdómari úrskurðaði síðan, að E skyldi heimilt að flytja málið til prófs. Hrl. M kærði þennan úrskurð til Hæstaréttar. Var talið, að hrl. M væri þetta heimilt, þar sem hann væri með því að gæta hagsmuna lögmannna stéttarinnar. Sagt, að ekki verði séð, að prófdómendur hafi brotið réttarreglur með ákvörðun sinni um að leyfa E að flytja málið til raunar og hafi héraðsdómari því átt að veita E færi á því að flytja málið	20
Hæstaréttarlögmaðurinn M lét fram fara yfirmat í máli, er áfrýjað hafði verið. M sendi síðan andstæðing sínum (G) yfirmatsgerðina og spurðist fyrir, hvort hún yrði tekin gild, en G kvaðst mundu mótmæla henni sem rangri og óstaðfestri. Tveir yfirmatsmanna báru nú vætti, hvor á sínu dómþingi. Á síðari dómþingum krafði M G um yfirmatsgerðina, þar sem hann kvaðst ætla að láta þýða hana á sænsku, með því að einn yfirmatsmanna var í Svíþjóð. G afhenti samt ekki yfirmatsgerðina. Tók M hana því, þar sem hún lá frammi á dómþingi, að dómara og öðrum viðstöddum ásjáandi, að því er M telur, en þeir segjast ekki hafa séð það. M neitaði síðar dómara að afhenda aftur matsgerðina. Dómari gerði M þá með úrskurði að greiða sekt vegna tiltækis síns samkvæmt 188. gr. laga nr. 85/1936. M kærði úrskurðinn. Það var talið á mælisvert, að M tók skjalið með greindum hætti, en þar sem M átti rétt á	

skjalinu, sem ekki var eign héraðsdóms, sbr. 43. gr. laga nr. 85/1936, og M var nauðsyn að fá það og G hafði tregðast við að skila því, þótti ekki efni til að beita M refsingu	204
Skipstjóri heimti kaup sitt með málssókn. Með því að málflytjendur skuldarans í héraði og fyrir Hæstarétti fluttu ekki fram nein gögn til styrktar málsástæðum skuldara og áfrýjun málsins var því tilefnislaus og með skírskotun til málavaxta að öðru leyti, var skuldari dæmdur til að greiða 1500 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti	263
Læknirinn J, sem var ákærður fyrir fóstureyðingu, átti frumkvæði að því, að hæstaréttarlögmaður einn yfirheyrði stúlkuna G, sem ákærð var ásamt J fyrir eyðingu fóstursins, um ákæruatriðin. G lýsti við yfirheyrslu þessa framburð sinn fyrir dómi rangan í veigamiklum atriðum. Sendi hæstaréttarlögmaðurinn síðan Dómsmálaráðuneytinu þessa skýrslu G, en er fyrir dóm kom, gekk G frá henni. Sagt í dómi Hæstaréttar, að hæstaréttarlögmaðurinn hefði átt að bjóða G fylgd til rannsóknardómara og aðstoð þar. Var málflytjandinn víttur fyrir uppátæki sitt	310
Sækjandi í sakamáli fyrir Hæstarétti gætti ekki hófs í orðum í garð eins hinna ákærðu né í garð tveggja verjenda þar. Var þetta átalíð	310

Málshöfðun.

Sagt í dómi Hæstaréttar í meinyrðamáli, að gegn staðhæfingum aðaláfrýjanda væri ekki sannað, að heimild til málshöfðunar út af meinyrðunum hafi verið niður fallin, er mál var höfðað	391
---	-----

Málskostnaður.

A. Einkamál.

S höfðaði víxilmál á hendur B og L, og voru þeir dæmdir, enda tóku þeir ekki til varna. S áfrýjaði dómnum og fjárnámssgerð samkvæmt honum til Hæstaréttar, og voru B og L einnig dæmdir þar, enda komu þeir ekki fyrir dóm. Þeir voru dæmdir til að greiða S málskostnað fyrir Hæstarétti, þar sem þeir höfðu tekið út áfrýjunarstefnu af sinni hálfu og gefið S með því ástæðu til að bera dóminn og fjárnámssgerðina undir Hæstarétt	136
Málskostnaðarákvæði héraðsdóms var kært til Hæstaréttar. Áður en kærumálið yrði dæmt þar, áfrýjaði gagnaðili kæranda héraðsdómnum til breytingar. Var kærumálinu frestað sjálfkrafa samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936, unz séð yrði, hvort áfrýjunarmálið yrði lagt í dóm	187
Skipstjóri heimti kaup sitt með málssókn. Með því að málflytjendur skuldarans í héraði og fyrir Hæstarétti höfðu ekki flutt fram nein gögn fyrir varnarástæðum skuldarans og áfrýjun málsins var því	

tilefnislaus svo og með skírskotun til málavaxta að öðru leyti, var skuldari dæmdur til að greiða 1500 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti	263
Hjónin M og K slitu hjúskap sinn. Við búskiptin afhenti M skrá yfir skuldir búins, og var þar tilgreind víxilskuld við W, kr. 20.000.00. K mótmælti þessari skuld. Nokkrum mánuðum síðar kom lögfræðingur á skiptafund og lagði fram skuldabréf, útgefið af M til handhafa fyrir nefndri fjárhæð. Nokkru síðar kom skuldareigandi fyrir skiptadóminn og krafðist skuldarinnar. Viðurkenndi K þá skuldina, en neitaði að greiða vexti af henni og málskostnað fyrir skiptadómi. Skiptadómur tók kröfuna án vaxta til greina, en úrskurðaði, að hver aðilja skyldi bera sinn málskostnað. Málskostnaðarákvæðið var kært, en var staðfest í Hæstarétti	278
Tekið tillit til matskostnaðar við ákvörðun málskostnaðar samkvæmt 175. gr. laga nr. 85/1936	293
Málskostnaðarákvæði dóms kært sérstaklega til Hæstaréttar	302

B. Opinber mál.

A, sem ákærður var fyrir brot gegn 23. og 15. kafla laga nr. 19/1940 og brot gegn lögum nr. 41/1932, var einungis dæmdur samkvæmt síðastnefndum lögum, en sýknaður að öðru leyti. En þar sem hann hafði torvelað rannsóknina og gert hana miklu umfangsmeiri en efni stóðu til, var honum gert samkvæmt 8. gr. laga nr. 28/1893 að greiða helming alls kostnaðar af máli sínu og samákærðu sinna	310
--	-----

Málsmeðferð. Sjá réttarfar.

Meiðyrði. Sjá ærumeiðingar.

Meinyrði. Sjá ærumeiðingar.

Myndlistarmenn. Sjá félög.

Nafnréttur. Sjá firma.

Námssamningur. Sjá iðnnám.

Opinber mál. Sbr. refsingar.

Hæstiréttur kvað upp úrskurð um framhaldsrannsókn í opinberu máli á hendur kaupmanni fyrir verðlagsbrot. Héraðsdómari dró framhaldsrannsóknina allt að því ár og lét ekki sérfróðan mann framkvæma birgðakönnun hjá kaupmanninum. Þetta var átalíð 6

Fyrirskipuð með úrskurði Hæstaréttar rækilegri dómprófun máls	123
A var ákærður fyrir brot á lögum um fjárfestingu og lögum um verðlag. Sakadómari dæmdi málið gegn A fyrir brot á lögum um fjárfestingu, en verðlagsdómur fór síðan með og dæmdi verðlagsmálið, sakfelldi A, en gerði honum ekki hegningarauka samkvæmt 78. gr. hegningarlaga nr. 19/1940	240
Fundið að því, að rannsókn opinbers máls var áfátt og að framhaldsrannsókn, sem framkvæmd var að boði Hæstaréttar, var dregin á annað ár	259
Læknirinn J, sem ákærður var fyrir fóstureyðingu, átti frumkvæði að því, að stúlkan G, sem ákærð var með honum, undirritaði tvær yfirlýsingar, nr. 17 og 25, þar sem hún breytti fyrri skýrslum sínum fyrir dómi. Voru yfirlýsingar þessar sendar Dómsmálaráðuneytinu. Er G kom aftur fyrir dóm, gekk hún frá yfirlýsingum þessum. Þar sem J gerði rannsókn málsins miklu torveldari og umfangsmeiri með þessum afskiptum sínum, þótti rétt samkvæmt 8. gr. laga nr. 28/1893 að dæma honum að greiða helming alls kostnaðar af sökinni bæði í héraði og fyrir Hæstarétti	310
Héraðsdómari taldi mann (R), sem saksóttur var fyrir innbrotspjófn- aði, svo geðveilan, að heimfæra ætti undir 16. gr. hegningarlaga nr. 19/1940, og dæmdi hann til vistar á hæli. Eftir þrjú ár var krafa R um reynslulausn borin undir dómstóla. Héraðsdómari synjaði um lausn úr gæzlunni. Dómi þessum var að beiðni R skotið til Hæstaréttar, og var síðan að hætti opinberra mála skipaður sækjandi og verjandi	356
Afli vélskipsins Á, sem verið hafði að veiðum í landhelgi, var seldur í Englandi með leyfi Dómsmálaráðuneytis, án þess að trygging væri sett fyrir andvirði hans. Ekki var í refsímáli á hendur skipstjóra leitt í ljós, hver gerði vélskipið út og hlaut andvirði aflans, og hafði útgerðarmanni ekki verið gefinn kostur á að gæta réttar síns. Var því ekki dæmt um kröfu um upptöku andvirðis aflans í málinu	387

Opinberir starfsmenn. Sjá einnig stjórnsýsluréttur.

Dagblað eitt birti svæsnar aðdróttanir að flugvallastjóra ríkisins, þar sem því var haldið fram, að hann hefði misnotað stöðu sína til ávinnings í sambandi við smíð íbúðarhúss síns, svo sem notað verkamenn og bifreiðar tiltekens flugvallar og fengið smíðafni til hússins frá varnarliði Bandaríkjanna. Við rannsókn vegna meinyrðanna kom í ljós, að flugvallastjóri hafði látið nokkra af starfsmönnum flugvallar vinna eitthvað að hússmíðinni og látið nota í fáein skipti bifreiðar flugvallarins, svo og falið gjaldkera flugvallarins að annast greiðslur vegna hússmíðarinnar. En félagði hann fram til greiðslu á launum verkamannanna og bílakostnaði, enda brýndi hann fyrir þeim að tölja honum til skuldar þá vinnu,

- sem þeir inntu af hendi í hans þágu. Þessi háttur var að vísu ekki talinn viðeigandi af hálfu opinbers starfsmanns, en réttlætti samt ekki ummælin, þar sem dróttað var að honum án allra raka ólöglegri tóku efnis og viðtöku tollsmyglaðra vara. Meinyrðin vörðuðu við 108. gr. hgl. nr. 19/1940 14
- Lögreglumaðurinn G fór um kl. 2 um nótt heim til P og handtók hann og yfirheyrdi vegna gruns um, að P hefði þá áður um nóttina svo og aðra nótt verið að gægjast á glugga hjá unnustu G. Fyrri nóttina kváðust unnustan og faðir hennar hafa séð P við húsið, en bróðir P, kona hans og starfsstúlka segja P hafa verið þá á þeirra heimili. Ekkja föðurbróður P og sonur hennar bera, að P hafi verið hjá þeim fram til kl. rúmlega 12 síðari nóttina, og stúlka í húsi því, þar sem P hafði herbergi, segir að ljós hafi verið komið þar þá nótt rúmlega kl. 12 og að enginn hafi síðan farið út úr húsinu, fram til þess að lögreglumenn komu og handtöku P. Sakargiftir á hendur P voru því algerlega ósannaðar. Verksmaður lögreglumannsins G var talinn varða hann refsingu samkvæmt 131. gr. hegningarláganna .. 57

Orlofsfé.

- Þ hafði á hendi afgreiðslu skipa Eimskipafélags Íslands á Siglufirði. Lét hann féлага í Lestunar- og losunardeild vinna að uppskipun á farmi skipanna í ákvæðisvinnu, þó svo að kaupíð var miðað við dagvinnutaxta samkvæmt útreikningi stjórnar verkamannafélgsins. Þ taldi sér ekki skylt að greiða orlofsfé af kaupgreiðslum, þar sem Lestunar- og losunardeildin væri sjálfstæður atvinnurekandi, er tæki utandeildarmenn í vinnu við upp- og útskipun, en gegn andmælum verkamanns, er vann að uppskipun, tókst ekki að sanna, að svo mikið kvæði að þessu, að deildin gæti talizt sjálfstæður atvinnurekandi. Var Þ dæmdur til að greiða verkamanninum, sem unnið hafði í þágu hans, orlofsfé, sbr. 1. mgr. 4. gr. laga nr. 16/1943 416

Ómaksbætur.

- Áfrýjandi, er eigi sótti dómsþing í Hæstarétti, dæmdur til greiðslu ómaksbóta 120, 558

Ómerking. Sbr. réttarfar.

- Skattayfirvöld gerðu V, sem rak veitingasölu, samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948 að greiða 3% söluskatt af allri brúttósölu sinni, þar í innifalinn áðurgreindur söluskattur af vörum keyptum til starfseminnar og veltuskattur. V taldi sig ekki eiga að greiða nema 2%, eins og í smásölu, samkvæmt a-lið sömu greinar, svo og hvorki söluskatt af veltuskatti né af söluskatti, en sölu sína af landbúnaðarafurðum, tilreiddum til neyzlu, kvað hann undanþegna

söluskatti samkvæmt A-lið 23. gr. Fógeti ákvað í lögtaksmáli á hendur V að skipta sakarefni og fjalla fyrst um skattskylduna. En í máli þessu var fyrst og fremst deila um það, hvernig reikna skyldi söluskatt af veitingasölu, en ekki um skattskyldu af slíkri sölu almennt. Að svo vöxnu máli taldi Hæstiréttur rétt, að fyrir lægju skýrir reikningar um, hvernig aðiljar hugsuðu sér skattinn reiknaðan. Voru því eðlisrök talin bresta til að skipta sök samkvæmt 5. mgr. 71. gr. laga nr. 85/1936 í máli þessu, en í dómnum er ekkert sagt, er af megi ráða, að fógeta sé jafnan óheimilt að skipta sakarefni. Var því úrskurður fógeta ómerktur 96

Dómkröfur í máli til heimtu á eftirstöðvum útsvars voru ekki lagðar fyrir sáttamenn, enda þótt ekki væri heimild til að ganga fram hjá sáttamönnum samkvæmt 5. gr. laga nr. 85/1936. Var því héraðsdómur og málsmeðferð í héraði ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi 109

S höfðaði mál á hendur R til greiðslu vinnulauna, að fjárhæð kr. 4000.00. R sótti einungis tvisvar þing. Síðar lagði umboðsmaður S fram greinargerð, þar sem sagði, að skuldin væri eftirstöðvar af vinnulaunum vegna byggingar tilgreinds húss. Í yfirlýsingu S, sem einnig var lögð fram, var gerð að nokkru önnur grein fyrir kröfunni, en þó mjög óljós. Héraðsdómari tók kröfur S til greina. Í Hæstarétti var ekki sótt þing nema nokkrum sinnum af hendi stefnda þar, S. Vöntun á nægilegri greinargerð af hendi S fyrir héraðsdómi var brýnt brot á 105. gr. laga nr. 85/1936. Átti héraðsdómari að krefjast skilríkja um kröfuna, áður en hann lagði dóm á málið, sbr. 116. gr. sömu laga. Var hinn áfrýjaði dómur og málsmeðferð frá þingfestingu ómerkt svo og fjárnámsgerð, er framkvæmd hafði verið til fullnustu dómnum 214

Í úrskurði, sem kærður var til Hæstaréttar, greindi hvorki aðilja málsins né kröfur þeirra og málsatvikum og málsástæðum var þar ekki lýst nema að litlu leyti. Héraðsdómari hafði því ekki gætt fyrir mæla 2. mgr. 190. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936. Vegna þessara megingalla á formhlið málsins var hinn kærði úrskurður ómerktur og málinu vísað heim í hérað til uppsögu úrskurðar af nýju 372

K taldi sig eiga skaðabótakröfu á hendur H fyrir vanefndir á námsamningi og bar hana undir gerðardóm, skipaðan samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938 um iðnaðarnám. Var fulltrúi bæjarfógeta á staðnum formaður gerðardómsins um tíma í forföllum bæjarfógeta. Dráttur varð á störfum gerðardómsins, en að lokum úrskurðaði hann H til að greiða K tiltekna fjárhæð í bætur. K höfð-

aði mál í héraði til staðfestingar gerðardóminum, þar sem H fékkst ekki til að greiða. Ein var sú vörn H, að gerðardómurinn væri markleysa sakir dráttar á málinu fyrir gerðardóminum. Fulltrúi bæjarfógeta, sem fór með oddamennsku í gerðardómnum, fór einnig með dómsmálið, kvað upp úrskurð í því 29. júní 1950 og síðar dóm. Þar sem dómsmálið varðaði meðferð bæjarfógeta og fulltrúans á gerðardómsmálinu, voru þeir vanhæfir til að fara með og dæma dómsmálið, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Dómur og málsmeðferð frá 29. júní 1950 voru því ómerk dæmd og máli vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 487

A framkvæmdi ýmsar breytingar á skipi B. A höfðaði mál á hendur B til greiðslu fyrir vinnu og efni. Ýmsir gallar urðu á meðferð málsins. Héraðsdómara láðist að kveðja með sér sérkunnáttumenn um skipasmíðar, sem þó var nauðsyn til, sbr. 3. tl. 200. gr. laga nr. 85/1936, en B taldi verkið óverjandi af hendi leyst. Auk venjulegra greinargerða voru lagðar fram í málinu 4 skýrslur eða bréf frá A og 3 skýrslur frá B. Skýrslur þessar voru að sumu leyti greinargerðir um málið, en að öðrum þæði höfðu þær að geyma skriflegan málflutning, þótt málið væri tekið til munnlegs flutnings. Braut framlagning þeirra í bága við 105., 106. og 109. gr. laga nr. 85/1936. Hinsvegar komu aðiljar ekki fyrir dóm til að gefa skýrslur, sbr. 114. og 115. gr. nefndra laga. Loks var mat dómkvaddra manna á verki A ekki látið fara fram fyrr en eftir uppsögu héraðsdóms. Sakir þessara galla var málsmeðferð frá þeim tíma, er hin mengaða meðferð hófst, svo og héraðsdómur ómerkt og máli heimvísað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 523

A viðhafði í ræðu á opinberum fundi ummæli, sem B taldi meiða sig. Þeir ræddu málið fyrir bæjarfógeta á skrifstofu þar í kaupstað, og samdi A þar og undirritaði yfirlýsingu, er síðan var birt í blaði, að hann hefði ekki viljað drótta óráðvæðni að B. Var bæjarfógeti annar vitundarvotta að yfirlýsingunni. Síðar höfðaði B mál út af ummælunum, en A taldi þá hafa verið sátta. Bæjarfógeti fór sjálfur með málið. Yfirlýsingin var þýðingarmikið gagn í málinu. Var bæjarfógeti talinn hafa átt að leiðbeina B, sem flutti mál sitt sjálfur, þar á meðal um kvaðningu vitundarvotta fyrir dóm til þess að fá skýrslur þeirra um það, sem fram fór á skrifstofu dómarans, er yfirlýsingin var gerð. Var því afstaða dómarans til málsins slík, að hann hefði átt að víkja sæti í málinu, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Málsmeðferð frá þingfestingu og dómur voru því ómerkt og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 527

A og B höfðuðu mál á hendur C til greiðslu á eftirstöðvum launa samkvæmt verksamningi um byggingu á tveimur íbúðarhúsum. C höfðaði gagnsök til greiðslu skaðabóta fyrir vanefnd á verksam-

- ingnum. Bar því nauðsyn til, að héraðsdómari kveddi sérkunnáttu-
menn um húsagerð til að dæma málið með sér, sbr. 3. tl. 200. gr.
laga nr. 85/1936. Þetta lét héraðsdómari undir höfuð leggjast, og
var því dómurinn ómerktur og málsmeðferðin að nokkru 542
- M hafði á leigu skúr, sem H átti. H krafðist útburðar, þar sem M
hefði ekki staðið í skilum með leigugreiðslur. M taldi sig hafa
staðið skil á leigu, enda ætti kostnaður af viðgerð, sem hann
hefði framkvæmt á skúrnum að koma til skuldajafnaðar. Aðiljar
höfðu ekki aflað fyrir atbeina húsaleigunefnda gagna um það,
hver leiga væri hæfileg. Að fegnum slíkum gögnum hefði fógeti
átt að dæma það, hver leiga væri lögleg, og hvort ofgreidd leiga,
ef um hana var að tefla, skyldi koma til skuldajafnaðar síðari
leigukröfum. Enn hefði fógeti átt að dæma það, hvort kostnaður
af viðgerð og breytingum, sem M framkvæmdi á skúrnum, skyldi
að einhverju eða öllu leyti teljast fyrirfram greiddur hluti leigu.
Þar sem fógeti hafði látið þetta undir höfuð leggjast, varð að
ómerkja úrskurð hans og vísa málinu heim í hérað til löglegrar
meðferðar og uppsögu úrskurðar af nýju, sbr. 1. mgr. 193. gr. laga
nr. 85/1936 549

Óskilgetin börn.

- Samkvæmt 36. gr. sbr. 44. og 46. gr. laga nr. 46/1921 fékk óskilgetið
barn, sem fætt var 10 þrítugnættum mánuðum eftir 1. janúar 1922
og faðir hafði gengizt við eða verið dæmdur faðir þess, erfðarétt
eftir föður og föðurfrændur. Regla þessi var endurtekin í 20. gr.
laga nr. 87/1947. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 42/1949 erfir óskilgetið
barn föður og föðurfrændur, ef hann hefur gengizt við því, verið
dæmdur faðir þess eða talinn faðir þess, ef honum hefur orðið
eiðsfall, samkvæmt dómi. Í athugasemdum við þessa grein var
sagt, að hér sé að mestu farið eftir erfðaákvæðum laga nr. 87/1947.
Samkvæmt 34. gr. laga nr. 42/1949 gengu lögin í gildi hinn 1. júlí
1949, þó svo að eldri lagaákvæði héldu gildi um erfð eftir mann,
sem andaðist fyrir 1. júlí 1949. Með 35. gr. laga nr. 42/1949 voru
felld úr gildi þrjú lagaboð úr 2. bók N. L., erfðatilskipun 25.
september 1850, 87.—89. gr. laga nr. 20/1923 um erfðaréttindi hjóna
„svo og öll eldri ákvæði, sem brjóta í bága við lög þessi“. Var því
athugaefni, hvort 20. gr. laga nr. 87/1947 brjóti í bága við ákvæði
laga nr. 42/1949 um erfðarétt óskilgetinna barna. Eðlilegasti skiln-
ingur á 2. mgr. 34. gr. laganna er sá, að um erfð eftir hvern þann,
sem andast eftir 1. júlí 1949, skuli fara eftir þeim lögum. Var því
litið svo á, að afnám 20. gr. laga nr. 87/1947 felist í niðurlagi 35.
gr. laga nr. 42/1949 288

Rangur framburður.

Stúlkan G bar það, að hún hefði beðið lækinn J að eyða fóstri hennar og að hann hafi farið með verkfæri inn í leg hennar, að því er hún ætlaði, til að eyða fóstρινu. J neitaði þessu, sagðist einungis hafa framkvæmt rannsókn á því, hvort G væri þunguð, og hafi hann þá orðið var við smáblæðingu innst inni í leggöngunum og kringum legopið, og hafi hann haldið, að blæðingin væri byrjun á tíðum. Í öndverðum prófum málsins kvaðst G ekki hafa haft neinar blæðingar á þessum tíma. Síðar gerðist J frumkvöðull að því, að G undirritaði skjal, dómskjal 17, þar sem hún lýsti því, að hún hefði haft blæðingar í tvo daga, þremur og fjórum dögum áður en hún kom undir hendur J. Var þessi yfirlýsing G síðan að tilhlutan J send Dómsmálaráðuneytinu. G gekk frá yfirlýsingunni, er fyrir dóm kom. J átti einnig frumkvæði að því, að G gaf Ó hæstaréttarlögmanni skýrslu, er varð dómskjal 25, þar sem hún lýsti framburð sinn fyrir dómi rangan í veigamiklum atriðum, en frá efni þessarar skýrslu gekk hún aftur, er fyrir dóm kom. Framangreint háttarni J miðaði að því að fá samsökunaut sinn, G, til að breyta fyrir dómi framburði sínum um atriði, sem þau voru bæði ákærð fyrir. Varð J ekki refsað fyrir þetta, sbr. 143. gr. laga nr. 19/1940. Gr, sem aðstoðaði við að fá hjá G yfirlýsinguna nr. 17, og S, unnusti G, sem aðstoðaði við útvegum beggja yfirlýsinganna, varð ekki heldur refsað, þar sem verknaðir þeirra voru hlutdeild í refsilausum verknaði J 310

Refsing, refsiréttur. Sjá einnig áfengislagabrot, bifreiðalagabrot, fiskveiðabrot, fóstureyðing, rangur framburður, verðlagsbrot, ærumeiðingar.

B, sem dæmdur hafði verið fyrir ólöglega fjárfestingu í lögreglurétti, var síðar sóttur fyrir verðlagsdómi fyrir verðlagsbot, sem hann framdi, áður en lögregludómurinn gekk. Hann var sakfelldur fyrir verðlagsbrotið, en ekki dæmdur hegningarauki 240

R framdi marga innbrotsþjófnaði 1946. Sérfræðingur í geðsjúkdómum taldi hann geðveilan (psykopat). Héraðsdómari áleit geðveilu hans á svo háu stigi, að heimfæra ætti hana undir 16. gr. hegningarlaganna og dæma bæri hann samkvæmt 62. gr. hegningarlaga til vistar á hæli, enda væri hann stórhættulegur almennu öryggi. Var þessi dómur uppkveðinn hinn 2. ágúst 1946. Hinn 13. september 1948 ákvað Dómsmálaráðuneyti að beiðni tilsjónarmanns R að bera kröfu hans um reynslulausn undir dómstóla. Héraðsdómi, er synjaði lausnar til reynslu, var að beiðni R skotið til Hæstaréttar. Áður dómur væri þar upp kveðinn, rannsakaði sérfræðingur í geðsjúkdómum R að tilhlutan dómsins. Taldi lækinn R geðveilan, en sagði R hafa verið árin 1945 og 1946 haldinn geðveiki í þrengri merkingu þess orðs (psykosis). Taldi lækinn ofnautn

eiturefnisins amfetamins orsök geðveikinnar. Er nautn eiturylfsins lauk, hafi geðveikin batnað, en geðveila R væri hins vegar varanlegt ástand, er ekki sé víst, að leiði til brota og geti með hagstæðum aðstæðum lagast. Lagði læk'nirinn til, að R væri látinn laus til reynslu. Læknaráð, sem síðan fékk málið til meðferðar, taldi glæpahneigð R eiga að verulegu leyti rót sína að rekja til geðveilu og hætt við, að R kunni að fremja brot, svipuð þeim, er hann hafði framið, en amfetaminnautn, er leitt hafi áður geðveiki yfir R, myndi auka brotahneigð hans. Hæstiréttur ákvað, að veita R lausn úr öryggisgæzlu til reynslu með þeim skilyrðum, að lög-reglustjóri skipi honum eftirlitsmann, að honum sé tryggður sama- staður og starfi og að hann haldi sér algerlega frá nautn eiturefna, enda væri honum afhent skírteini, þar sem skilyrði þessi eru greind, sbr. 40. og 41. gr. laga nr. 19/1940	356
Togaraskipstjóra dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisjóðs, en til vara 7 mánaða varðhald	1, 39, 385, 400, 404, 501, 516
Togaraskipstjóra dæmt varðhald auk sektar fyrir brot gegn 5. gr. laga nr. 5/1920	1
Dæmd 8000 króna sekt, til vara 50 daga varðhald	6
Dæmd 500 króna sekt, til vara 6 daga varðhald	11
Dæmd 300 króna sekt, til vara 3 daga varðhald	36
Skipstjóra á fiskiskipi dæmd 7500 króna sekt til ríkissjóðs, en til vara 45 daga varðhald	121
Dæmd 300 króna sekt, til vara 4 daga varðhald	159
Dæmd 1500 króna sekt, til vara 10 daga varðhald	168
Dæmd 3000 króna sekt, til vara 18 daga varðhald	179
Dæmd 2000 króna sekt, til vara 12 daga varðhald	240
Dæmd 1000 króna sekt, til vara 10 daga varðhald	248
Dæmd 3000 króna sekt, til vara 15 daga varðhald	310
Aðilja gerð 200 króna sekt og vararefsing þriggja daga varðhald, samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 fyrir að kæra úrskurð héraðs-dómara, þar sem frests var synjað í víxilmáli, í þeim einum tilgangi að afla ólögmeðs frests í málinu	373, 377, 379, 381
Dæmd 500 króna sekt, en til vara 5 daga varðhald	200, 391
Dæmd 300 króna sekt, til vara 4 daga varðhald	398
Skipstjóra vélships gerð kr. 10.000.00 sekt til Landhelgisjóðs fyrir fiskveiðar í landhelgi, en til vara tveggja mánaða varðhald	387, 478
Dæmd 1500 króna sekt, til vara 15 daga varðhald	14, 507
Skipstjóra vélbáts dæmd 7400 króna sekt til Landhelgisjóðs, til vara 30 daga varðhald	512
Uptaka eignar dæmd	1, 6, 121, 385, 387, 400, 404, 478, 501, 516

Reikningsskil.

A veitti banka umboð til að selja skip sitt á leigu. Bankinn leigði skipið síðan til sildveiða ásamt herpinótabátum og tveimur sildarnótum,

- en váttryggði hvorki veiðarfærin né lét leigutaka gera það. Skipið fórst við sildveiðarnar. A höfðaði skaðabótamál á bankann, vegna þess að veiðarfærin voru ekki váttryggð. Í því máli krafðist A skilagreinar af bankanum fyrir ráðstöfun hans á váttryggingarfé og leigufé skipsins. Ekki varð séð, að ráðstöfun á nefndum fjárhæðum skipti máli um úrslit skaðabótamálsins, og gat A því ekki komið kröfu sinni um reikningsskilin að í því máli 188
- A seldi B hálfleнду jarðar sinnar frá 1. janúar 1945 að telja. Talið var, að jörðin hefði verið í óskiptri sameign A og B um tímabilið frá 1. janúar 1945 til 27. júlí 1949, enda hafði A ekki sannað staðhæfingu sína um, að jörðinni hefði verið skipt fyrr en þá. A hafði haft nefnt tímabil landsnyttjar af allri jörðinni, enda þótt hann gæti ekki sannað, að hann hefði haft ábúðarrétt á henni. A var dæmdur samkvæmt kröfu B til þess innan tiltekins tíma og að viðlögðum dagsektum að standa B reikningsskil af arði af jörðinni, þ. á m. leigum eftir ræktunarlönd og sumarbústaði og leigum eftir veiðiréttindi og steinnám. Undan var skilinn arður, sem A hafði staðið skil á 418

Reklamation. Sjá viðskiptakvörtun.

Réttarfar.

- Prófdómendur höfðu samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942 ákveðið, að cand. jur. E væri heimilt að flytja til prófraunar fyrir héraðsdómi mál, sem annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru. Hrl. M, sem flutti málið fyrir gagnaðilja, mótmælti þessu, en héraðsdómari hratt mótmælunum. M talið heimilt að kæra úrskurðinn, þar sem hann væri að gæta hagsmuna lögmannastéttarinnar 20
- Sakarefni skipt samkvæmt heimild í 5. mgr. laga nr. 85/1936 23, 90
- Skattayfirvöld litu svo á, að fyrirtæki (V), sem rak veitingasölu, bæri samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948 að greiða 3% söluskatt af allri brúttósölu sinni, þar í innifalinn áðurgreindur söluskattur af vörum, keyptum til starfseminnar, og veltuskattur. V taldi sig ekki eiga að greiða nema 2%, eins og í smásölu, samkvæmt a-lið sömu greinar, svo og hvorki söluskatt af veltuskatti né af söluskatti, en sölu sína af landbúnaðarafurðum, tilreiddum til neyzlu, kvað hann undanþegna söluskatti samkvæmt A-lið 23. gr. Fógeti ákvað í lögtaкмáli á hendur V að skipta sakarefni og fjalla fyrst um skattskylduna. En í máli þessu var fyrst og fremst deila um það, hvernig reikna skyldi söluskatt af veitingasölu, en ekki um skattskyldu af slíkri sölu almennt. Að svo vöxnu máli taldi Hæstiréttur rétt, að fyrir lægju skýrir reikningar um, hvernig aðiljar hugsuðu sér skattinn reiknaðan. Voru því eðlisrök talin bresta til að skipta

sök samkvæmt 5. mgr. 71. gr. laga nr. 85/1936 í máli þessu, en í dómnum er ekkert sagt, er af megi ráða, að fógeta sé jafnan óheimilt að skipta sakarefni. Var úrskurður fógeta því ómerkstur 96

Umboðsmenn aðilja höfðu í máli fyrir héraðsdómi lýst yfir því, að gagnasöfnun væri lokið. Eftir það lögðu stefndu fram skýrslur, sem umboðsmaður stefnenda mótmælti sem röngum og óstaðfestum. Umboðsmaður stefndu krafðist þá þess, að skýrslugefendur yrðu látnir bera vætti. Þessu mótmælti umboðsmaður stefnenda einnig með skírskotun til yfirlýsingar um, að gagnasöfnun væri lokið. Héraðsdómari kvað svo á með úrskurði, að vitnaleiðslan skyldi fram fara. Umboðsmaður stefnenda kærði úrskurðinn. Hæstiréttur segir aðilja að vísu bundna við yfirlýsingu sína um lok gagnasöfnunar, en með því að nefndar skýrslur virðast geta skipt máli um úrlausn sakarefnis, sé rétt að veita aðiljum samkvæmt lögjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936 kost á því að láta staðfesta þær fyrir dómi. Tveir dómenda gerðu ágreining. Töldu lögjöfnun ekki heimila 125

A veitti banka umboð til að selja skip sitt á leigu. Bankinn leigði skipið síðan til sildveiða ásamt herpinótabátum og tveimur sildarnótum, en váttryggði hvorki veiðarfærin né lét leigutaka gera það. Skipið fórst við sildveiðarnar. A höfðaði skaðabótamál á bankann, vegna þess að veiðarfærin voru ekki váttryggð. Í því máli krafðist A skilagreinar af bankanum fyrir ráðstöfun hans á váttryggingarfé og leigufé skipsins. Ekki varð séð, að ráðstöfun á nefndum fjárhæðum skipti máli um úrslit skaðabótamálsins, og gat A því ekki komið kröfu sinni um reikningsskilin að í því máli 188

Málflytjandinn M hafði sent málflytjandanum G yfirmatsgerð í máli, er áfrýjað hafði verið og M sótti, en G varði. Leiða varð yfirmatsmenn fyrir dóm, með því að G andmælti matinu. M heimtaði aftur matsgerðina af G, þar sem M ætlaði að láta þýða hana á erlent mál, en einn matsmanna var erlendis. G tregðaðist við að skila henni. Tók M þá matsgerðina, þar sem hún lá frammi á dómþingi. Dómari kvaðst ekki hafa veitt því athygli. M neitaði að skila dómara matsgerðinni. Dómari sektaði M þá samkvæmt 188. gr. laga nr. 85/1936. M kærði þann úrskurð. Það var talið áamælisvert, að M hafði tekið skjalið með nefndum hætti, en með því að M átti rétt á skjalinu, sem ekki var eign héraðsdóms, sbr. 43 gr. laga nr. 85/1936, M var nauðsyn að fá það og G hafði tregðast við að skila því, þótti ekki efni til að sekta M 205

S stefndi R til greiðslu skuldar, að fjárhæð kr. 4000.00 ásamt vöxtum, og sagði í stefnunni: „Skuld þessi er vegna ógreiddra vinnulauna.

- Um málavexti vísast til greinargerðar“. R sótti tvisvar þing, en ekki síðar. S fékk fimm sinnum frest til að rita greinargerð. Umboðsmaður hans lagði þá fram greinargerð. Sagði þar einungis, að skuld sú, sem krafín var, væri eftirstöðvar af vinnulaunum vegna byggingar tilgreinds húss. Lögð var einnig fram yfirlýsing S, þar sem hann gerði að nokkru aðra grein fyrir kröfu sinni, en þó mjög óljósa. Málið var síðar lagt í dóm með tilvísun til hinnar svonefndu greinargerðar, án þess að leitast væri við að afla gagna, er krafan væri byggð á. Héraðsdómari tók kröfu S til greina. R áfrýjaði. Af hendi S var sótt þing nokkrum sinnum í Hæstarétti, en ekki síðar, og var málið því flutt skriflega þar. Í dómi Hæstaréttar segir, að vöntun af hendi S á greinargerð fyrir héraðsdómi væri brýnt brot á 105. gr. laga nr. 85/1936 og að dómari hefði átt að krefjast skilríkja um kröfuna, áður en hann lagði dóm á málið, sbr. 116. gr. sömu laga. Var hinn áfrýjaði dómur og málsmeðferð frá þingfestingu sakarinnar ómerkt svo og fjárnámsgerð, sem gerð hafði verið til fullnustu dómnum 214
- R gerði jarðborun eftir vatni fyrir K, en K synjaði greiðslu á reikningi R fyrir verkið. Í máli R gegn K sótti K ekki þing í héraði og var dæmdur til greiðslu samkvæmt kröfum R. Er málið kom fyrir Hæstarétt, var látið fara fram bæði undir- og yfirmat á endurgjaldi fyrir verkið, og voru matsgerðir rækilegar. Að svo vöxnu máli þótti ekki rétt að tefja málið með því að taka til greina kröfu K um dómkvæðning matsmanna til að framkvæma mat um sama efni 232
- Í munnlegum flutningi máls í héraði kröfðust verjendur þess, að fyrsta kröfulið sækjanda yrði vísað frá dómi. Héraðsdómari lýsti ekki berum orðum horfi sínu til þessarar kröfu verjenda, en tók hana ekki til greina í niðurstöðu dóms. Það var að vísu yfirsjón dómara að telja ekki rök sín fyrir því, að hann hratt frávísunarkröfunni, en þetta var samt ekki látið varða ómerkingu dómsins í Hæstarétti, enda varð ekki séð, að rök, er hald væri í, hefðu verið fram flutt til stuðnings frávísunarkröfunni 236
- Fasteignasali A tók að sér að selja rishæð húss, fyrir B og C, er áttu hana saman, svo og neðri hæð hússins fyrir B, sem átti hana einn. Kaupandinn innti ekki af hendi á réttum tíma afborgun, sem greiðast skyldi, áður en afsal væri gefið út. B rifti kaupin. A höfðaði mál gegn B til greiðslu þóknunar. B krafðist frávísunar málsins frá dómi, þar sem A hefði ekki einnig stefnt C til greiðslu. Frávísunarkröfunni var hrundið, enda áttu ákvæði 46. gr. laga nr. 85/1936 ekki hér við 246
- Framhaldsöflun gagna úrskurðuð í einkamáli 292
- Matsmenn dómkvaddir, enda þótt undirmat og yfirmat hefðu farið fram, þar sem sýnt var, að matsmenn höfðu ekki tekið afstöðu til atriða, sem máli gátu skipt 300

Sölustjóri hlutafélags var ekki bær að binda það fyrir dómi	308
I úrskurði, sem kærður var til Hæstaréttar, greindi hvorki aðilja málsins né kröfur þeirra, og málsatvikum og málsástæðum var þar ekki lýst nema að litlu leyti. Héraðsdómari hafði því ekki gætt fyriræla 2. mgr. 190. gr. og 4. mgr. 193. gr. laga nr. 85/1936. Vegna þessara megingalla á formhlið málsins var hinn kærði úrskurður ómerktur og málinu vísað heim í hérað til uppsögu úrskurðar af nýju	372
H stefndi S og fleiri mönnum til greiðslu víxilskuldar, og var málið þingfest 19. júní. Af stefndu kom S einn fyrir dóm og krafðist frests til 4. september. Stefnandi synjaði frests, en dómari veitti S með úrskurði vikufrest. S kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem staðfesti hann. S færði engin rök, sem hald væri í, fyrir kröfu sinni, og gögn þau, sem hann þóttist ætla að afla, voru þess eðlis, að þeirra varð ekki neytt í málinu. Þótti því sýnt, að hann kærði úrskurðinn í þeim einum tilgangi að afla sér ólögmæts frests í málinu. Var honum því samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 dæmd 200 króna sekt til ríkissjóðs og þriggja daga vararefsing ..	373
Fyrirsvarsmaður hlutafélags sektaður samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 fyrir að kæra úrskurð héraðsdómara, þar sem frests var synjað í þeim einum tilgangi að afla ólögmæts frests í málinu	377
Aðili sektaður samkvæmt 3. tl. 188. gr. laga nr. 85/1936 fyrir að kæra úrskurð héraðsdómara, þar sem frests var synjað, í þeim einum tilgangi að afla ólögmæts frests í málum	379, 381
Hæstiréttur veitir aðiljum í landamerksamáli færi á því að afla frekari gagna í málinu, áður en dómur er á það lagður	384
Skipstjóra á vélskipinu Á, sem ákærður hafði verið fyrir veiðar í landhelgi, var leyft að selja afla sinn erlendis. Krafa um upptöku andvirðis aflans var ekki dæmd í Hæstarétti í máli ákærvaldsins á hendur skipstjóranum, þar sem ekki var í ljós leitt, hver gerði vélskipið út, þegar brotið var framið, og hlaut andvirði aflans, enda hafði þeim aðilja ekki verið veittur kostur á því að gæta réttar síns	387
Faðir S hafði afhent honum jörð fyrirfram upp í arf. Er faðirinn var andaður, deildu S og systir hans Þ um arfskiptin. Samkvæmt beiðni Þ dómkvaddi héraðsdómari tvo menn til að meta jörðina til peninga, en ekki var S gert viðvart um dómkvaðninguna, svo sem boðið er í 3. mgr. 139. gr. laga nr. 85/1936, „ef þess er þörf“. S krafðist ómerkingar á dómkvaðningunni. Krafan var ekki til greina tekin, þar sem S hafði ekki sýnt fram á, að dómkvaðningunni væri áfátt, enda átti Þ rétt á því að fá matsmenn nefnda, en sagt var, að réttara hefði verið, að héraðsdómari hefði gert aðiljum viðvart	422
Sagt í dómi Hæstaréttar, að óhrakið stæði það álit sérfróðra samdómenda, að bæta hefði mátt svo vélarbilun skips, er dráttaraðstoð	

- fékk, að það hefði getað siglt af eigin ramleik til Reykjavíkur 464
- K sótti H til bóta fyrir vanefndir á námssamningi fyrir gerðardómi samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938. Fulltrúi bæjarfógeta á staðnum var formaður gerðardómsins um tíma í forföllum bæjarfógeta. Gerðardómurinn úrskurðaði K bætur, og sótti hann H til greiðslu þeirra fyrir héraðsdómi. H taldi gerðardóminn m. a. markleysu vegna dráttar á málinu. Fulltrúinn, sem skipaði formannssæti í gerðardóminum, fór með dómsmálið, kvað upp úrskurð í því 29. júní 1950 og síðar dóm. Þar sem dómsmálið varðaði meðferð bæjarfógeta og fulltrúa hans á gerðardómsmálinu, voru þeir vanhæfir til að fara með og dæma málið, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Dómur og málsmeðferð frá 29. júní voru því ómerkt og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar .. 487
- A gerði ýmsar breytingar á skipi B og höfðaði síðar mál á hendur B til greiðslu fyrir vinnu og efni. Ýmsir gallar urðu á meðferð málsins. Héraðsdómara láðist að kveða með sér sérkunnáttumenn um skipasmíðar, sem þó bar nauðsyn til, sbr. 3. tl. 200. gr. laga nr. 85/1936, en B taldi verkið óverjandi af hendi leyst. Auk venjulegra greinargerða voru lagðar fram í málinu fjórar skýrslur eða bréf frá A og þrjár skýrslur frá B. Skýrslur þessar voru að öðrum þræði greinargerðir um málið, en annars höfðu þær að geyma skriflegan málflutning, þótt málið væri flutt munnlega. Braut framlagning þeirra í bága við 105., 106. og 109. gr. laga nr. 85/1936. Hins vegar komu aðiljar ekki fyrir dóm til að gefa skýrslur, sbr. 114. og 115. gr. laga nr. 85/1936. Loks var mat dómkvaddra manna á verki A ekki látið fara fram fyrr en eftir uppsögu héraðsdóms. Málsmeðferð frá þeim tíma, er hin mengaða meðferð hófst svo og héraðsdómur var ómerkt og máli vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar 523
- B taldi A hafa meitt sig í ræðu á opinberum fundi. A undirritaði á skrifstofu bæjarfógeta að B viðstöddum yfirlýsingu um, að hann, A, hefði ekki viljað dróttá óráðvendni að B. Var bæjarfógeti annar vitundarvotta að yfirlýsingunni. B höfðaði síðar mál á hendur A út af ummælunum, og fór bæjarfógeti sjálfur með málið. A taldi sátt komna á með undirritun sinni. Talið var, að bæjarfógeti hefði átt að leiðbeina B, sem flutti mál sitt sjálfur, m. a. um kvaðningu vitundarvottanna fyrir dóm til þess að fá skýrslur þeirra um það, sem fram fór á skrifstofu dómarans, er yfirlýsingin var gerð. Var því afstaða bæjarfógetans slík, að hann hefði átt að víkja sæti í málinu, sbr. 36. og 37. gr. laga nr. 85/1936. Málsmeðferð og dómur frá þingfestingu voru því ómerkt og máli vísað heim til löglegrar meðferðar og dómsálagningar 527
- A og B höfðuðu mál á hendur C til greiðslu á eftirstöðvum launa samkvæmt verksamningi um byggingu á tveimur íbúðarhúsum. C höfðaði gagnsök til greiðslu skaðabóta fyrir vanefnd á verk-

samningnum. Bar því nauðsyn til, að héraðsdómari kveddi sérkunnáttumenn um húsagerð til að dæma málið með sér, sbr. 3. tl. 200. gr. laga nr. 85/1936. Þetta gerði héraðsdómari ekki, og var því málsmeðferð ómerkt að nokkru ásamt dómi M hafði á leigu skúr H. Hann krafðist útburðar, þar sem M hefði ekki staðið í skilum með leigugreiðslur. M taldi sig hafa staðið í skilum, enda ætti kostnaður af viðgerð hans á skúrnum að koma til skuldajafnaðar. Ekki hafði fyrir atbeina húsaleigunefndar verið aflað gagna um það, hver væri hæfileg leiga eftir skúrinn. Að fengnum slíkum gögnum hefði fógeti átt að dæma það, hver leiga væri lögleg og hvort of greidd leiga, ef því var að skipta, skyldi koma til skuldajafnaðar síðari leigukröfum svo og hvort kostnaður af viðgerð og breytingum M á skúrnum skyldi að einhverju leyti eða öllu teljast fyrirfram greiddur hluti leigu. Þar sem fógeti hafði ekki dæmt þessi atriði, varð að ómerkja úrskurðinn og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og uppsögu úrskurðar af nýju	542 549
---	-----------------------

Sakhæfi. Sjá geðveiki.

Saknæmi. Sjá einnig áfengislagabrot, bifreiðalagabrot, geðveiki. Stúlkan G bar það fyrir dómi, að hún hefði farið þess á leit við lækning J að eyða fóstri hennar og að hann hefði farið með verkfæri inn í leg hennar til að eyða fóstrinu. J neitaði þessu. Hann sagðist einungis hafa framkvæmt rannsókn á því, hvort G væri þunguð og hafi hann þá orðið var við smáblæðingu innst í leggöngunum. Hafi það verið hald hans, að um byrjun á tíðum væri að tefla. Í öndverðum prófum málsins kvaðst G ekki hafa haft neinar blæðingar á þessum tíma, en síðar undirritaði G fyrir tilhlutan J skjal, nr. 17, þar sem hún tjáðist hafa haft blæðingar í tvo til þrjá daga þremur til fjórum dögum áður en hún kom undir hendur J. Þessa yfirlýsingu lét J senda Dómsmálaráðuneytinu, en G gekk frá henni, er fyrir dóm kom. J átti enn síðar frumkvæði að því, að G gaf Ó hæstaréttarlögmanni skýrslu, nr. 25, þar sem hún lýsti framburð sinn fyrir dómi rangan í veigamiklum atriðum, en frá efni þessarar skýrslu gekk hún aftur, er fyrir dóm kom á ný. Greint hátterni J miðaði að því að fá samsökunaut sinn, G, til að breyta fyrir dómi framburði sínum um atriði, sem þau voru bæði ákærð fyrir. Varð J ekki refsað fyrir þetta. Gr., er veitti aðstoð við að fá G til að undirrita skýrsluna nr. 17, og S, unnusti G, er aðstoðaði við að fá hana til að undirrita skýrsluna nr. 17 svo og skýrsluna nr. 25, varð ekki heldur refsað, þar sem verknaðir Gr. og S voru hlutdeild í refsilausum verknaði J og áttu ekki undir neitt ákvæði í 15. kafla laga nr. 19/1940	310
---	------------

Samdómendur. Sjá dómara.**Sameign.**

- Faðir (F) og sonur (S) byggðu saman hús 1913. Var húseignin þinglesin sameign þeirra og ekkert tekið fram um eignarhlutföll. Veðdeildarlán tóku þeir sameiginlega út á húsið og greiddu það að hálfu hvor. Í brunatryggingarskírteini var og húsið talið sameign þeirra án nánari skýringar. Þeir skiptu samt frá upphafi afnotum hússins þannig, að S hafði kjallarann og eitt herbergi á stofuhæð, en F tvö herbergi og eldhús á þeirri hæð og allt loftið undir risi. Hélzt þessi skipting, þangað til F dó 1938. S leigði kjallarann til verzlunar og lét búa hann innan til þeirra nota 1918. S keypti 1947 eignarhluta F í húsinu af samerfingjum sínum. S hafði haft meiri arð af þeim hluta hússins, sem hann hafði til umráða. Af hendi dánarbús F var því haldið fram, að hvor sameigenda hefði átt að bera jafnt úr bótum, og var höfðað mál gegn S til greiðslu þeirrar fjárhæðar, sem hann hafði tekið í arð fram yfir það, sem verið hefði, ef arðskipting hefði verið jöfn frá dánardegi F, unz S varð einkaeigandi. S var sýknaður, þar sem dánarbúið var bundið við þá skiptingu afnota og arðs, sem F og S höfðu viðhaft 194
- A seldi B hálfendlu jarðar sinnar frá 1. janúar 1945 að telja. Lita varð svo á, að jörðin hefði verið í óskiptri sameign A og B tímabilið frá 1. janúar 1945 til 27. júlí 1949, enda hafði A ekki sannað staðhæfingu sína um, að jörðinni hefði verið skipt fyrr en þá. Þenna tíma hafði A haft landsnyttjar af allri jörðinni, enda þótt hann gæti ekki sannað, að hann hefði haft ábúðarrétt á henni. A var dæmdur samkvæmt kröfu B til þess innan tiltekins tíma og að viðlögðum dagsektum að gera B reikningsskil um arð af jörðinni, þ. á. m. leigur eftir ræktunarlönd og sumarbústaða, leigur eftir veiðiréttindi og steinnám. Undan var skilinn arður, sem A hafði staðið skil á 418
- A og B áttu hús að $\frac{62}{100}$, en C að $\frac{38}{100}$. C leigði sinn hluta hússins. A og B sóttu C til greiðslu á kostnaði og vinnu við að laga lóð, slá hana, lagning gangstéttar, málun á niðurfallspípum og gluggum o. fl. Ekki var sannað, að þetta hefði verið gert með vitund eða samþykki C eða nauðsyn hafi verið til endurmálningar á gluggum. A var dæmt dagvinnukaup við málningu á pípunum. Svo var C einnig dæmdur til að greiða samkvæmt viðurkenningu nokkurn hluta kröfulíðs A fyrir slátt á lóðinni, en sýknaður að öðru leyti .. 538

Samningar.

- KS útvegaði og seldi L tvo skipsfarma af salti frá Portugal, og var saltið flutt til Íslands á tveimur erlendum skipum, S1 og S2. KS gerði farmsamning um S1, en L um S2. Umráðamenn S1 lofuðu

fyrir milligöngu KS að flytja 50 tonn af korki á skipinu fyrir K gegn greiðslu 200 sh. pr. tonn. Taldi fyrirsvarsmaður KS líklegt, að fyrirsvarsmaður L hefði verið látinn vita um þetta. Korkið, 100 tonn alls, var samt flutt til landsins á S2, er L hafði gert farm-samning um. Krafðist L kr. 62.500.00 fyrir flutninginn, eða kr. 625.00 pr. tonn, en K greiddi einungis kr. 40.000.00. Leitt var í ljós, að L greiddi kr. 110.00 fyrir flutning á tonni hverju af farmi skip-anna. Yfirlýsing umráðamanna S1 um farngjald fyrir korkið svo og það, að korkið var tekið í S2 til viðbótar saltfarmi veittu K efni til að ætla, að hann mundi sæta hagkvæmum kjörum um farm-gjald. Var því greiðsla sú, sem hann hafði innt af hendi, talin fullnægjandi

17

Nefnd setuliðsviðskipta (N) veitti norskum verkfræðingi (U) umboð til að selja vélskip fyrir n. kr. 1.000.000.00. Skipið, sem var í viðgerð í Rvík, skyldi selt sjófært og án sjótjóns, og 5% af kaupverði skyldi renna til milligöngumanna. K samþykkti að kaupa skipið fyrir nefnt verð, er trúnaðarmaður (T) hans hefði gengið úr skugga um samningshæfi þess. Tilkynnti U þetta N. T kom til Rvíkur og fylgdist um nokkurra mánaða skeið með viðgerðinni. En að þeim tíma liðnum neitaði N að afhenda skipið, þar sem ríkisstjórnin hefði samkvæmt lögum nr. 2 frá 1917 lagt bann við því, að skipið yrði afhent úr landi. K höfðaði mál gegn N og krafðist afhendingar skipsins, en til vara skaðabóta. Talið var, að N hefði skuldbundið sig til að selja K skipið fyrir nefnt kaup-verð og að dráttur á afhendingu hefði getað leitt til riftunar-heimildar handa K, en ekki N. Aðalkrafan um afhendingu varð ekki tekin til greina, en K var dæmdur réttur til skaðabóta

23

S fékk í september 1945 heimild bæjarráðs Rvíkur til að reisa íbúðar-hús á lóð. En framkvæmdir af hans hendi drógust, enda fór hann á sjúkrahús. P vildi reisa þarna íbúðarhús. T fékk umboð hjá S til að ráðstafa lóðinni og afhenti það P, en gegn neitun T er ósannað, að þeir hafi ákveðið skilmála. P kveður sig og S hafa orðið ásátta um endurgjald fyrir lóðina, er þeir ræddust við í maí 1946, og hafi hann, P, þá greitt S tiltekna fjárhæð upp í skiptin. Þessu neitar S og kveður fjárhæðina hafa gengið upp í önnur skipti þeirra. P reisti nú hús á lóðinni og lauk því í marz 1948. Síðast í þeim mánuði fékk S lóðarsamning hjá borgarstjóra Rvíkur fyrir lóðinni og framseldi hann síðan konu sinni, G. P, er selt hafði húsið, höfðaði mál gegn S og G til framsals á lóðarréttindum. Taldi hann sig hafa unnið rétt til lóðarinnar bæði fyrir loforð og aðgerðaleyfi S og G. Þau hefðu ekki andmælt framkvæmdum hans á lóðinni, en G krafið hann um kr. 5000.00 fyrir lóðina í sept 1947. Sagt í dómi Hæstaréttar, að ekki væru sönnur leiddar að því, að P hefði með samningi fengið lóðina. Ekki var heldur talið, að um slíkt aðgerðaleyfi af hendi S og G væri að tefla, að P gæti á því

reist rétt til lóðarinnar	81
Verkamaður (Á) var ráðinn hjá Sildarverksmiðjum ríkisins til tveggja mánaða. Eftir að hann hafði unnið þar í rúman mánuð, var honum sagt upp vinnu, þar sem vinnubrögð hans þóttu mjög léleg. En nokkra daga áður höfðu verkamenn verið látnir vinna að grunn-greftri, sem þeir töldu sig ekki ráðna til. Á höfðaði mál gegn Sildarverksmiðjunum og krafðist kauptryggingar fyrir þann tíma, sem ráðningarsamningurinn átti upphaflega að taka yfir. Eiðvætti framkvæmdarstjóra Sildarverksmiðjanna, verksmiðjustjóra og verkstjóra þótti að vísu benda til, að vinnubrögð Á hefðu verið léleg, en þar sem hann var ekki sérstaklega áminntur, áður en til brottvikningar kæmi, og honum á þann hátt gefinn kostur á að bæta ráð sitt, var krafa hans tekin til greina, en málskostnaður í báðum dómum látinn falla niður	197

Sáttir.

Fyrirtæki var sótt til greiðslu eftirstöðva útsvars. Kröfur í málinu voru ekki lagðar fyrir sáttamenn, enda þótt ekki væri heimild til að ganga fram hjá sáttamönnum samkvæmt 5. gr. laga nr. 85/1936. Var því héraðsdómur og málsmeðferð í héraði ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi	109
--	-----

Sératkvæði.

Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði um refsingu lögreglu-manns, er framdi ólöglega handtöku	57
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í fógetamáli um skiptingu sakarefnis	96
Einn dómenda Hæstaréttar gerir sératkvæði um ákvörðun bóta til húseiganda, vegna þess að kona, er ætlaði að gerast leigutaki hans, hætti við það	111
Einn dómenda gerir sératkvæði um málskostnað í skaðabótamáli	147
Tveir dómenda í Hæstarétti skila sératkvæði um rökstuðning dóms ..	162
Tveir dómenda Hæstaréttar skila sératkvæði um gildi kaupmála milli hjóna	282

Sifjaréttur. Sjá börn, hjúskapur, óskilgetin börn.

Sjómenn.

B var skipstjóri á skipi H frá því á sumarvertíð 1947 og til 18. febrúar 1948, er skipinu var lagt við festar. Hann var frá starfi mikið á þriðja mánuð seinni hluta árs 1947. Hann átti rétt til kaups veik-indatímamann samkvæmt 2. mgr. 4. gr. laga nr. 41/1930, með því að ósannað var, að veikindin hefðu verið með þeim hætti, að svipta

bæri hann rétti til kaups. Hann átti og kaup frá 18. febrúar til 16. marz, eins og krafizt var, en þá fékk hann atvinnu á öðru skipi .. 263

Sjóveð.

- Vélbát rak á herpinót vélskips, er var að síldveiðum, og skemmdist nótin. Eiganda vélbátsins var gert að greiða $\frac{3}{4}$ bóta og dæmdur sjóveðréttur í vélbátnum fyrir skaðabótum og málskostnaði 43
- B/v K varð fyrir vélbilun NVaNi/2N frá Engey hinn 20. maí 1948. Sérfróðir samdómendur í héraði töldu, að bæta hefði mátt bilunina á tveimur sólarhringum svo til bráðabirgða, að K hefði getað komizt á eigin ramleik til Reykjavíkur, og að K hefði verið óhætt í því veðri og á þeim árstíma, sem þá var, meðan viðgerð stóð. Hjálp sú, sem b/v B veitti K var því talin aðstoð, er greiða skyldi 25 þús. krónur fyrir, og var sjóveð dæmt í b/v K til tryggingar þeirri greiðslu ásamt málskostnaði 464

Skaðabætur.

a) Vegna vanefnda á samningi.

- Nefnd setuliðsviðskipta (N) veitti norskum verkfræðingi (U) umboð til að selja vélskip fyrir n. kr. 1.000.000.00. Skipið, sem var í viðgerð í Rvík, skyldi selja sjófært, og tiltekin milliliðabókun dregin frá kaupverði. K samþykkti að kaupa skipið, er trúnaðarmaður hans (T) hefði gengið úr skugga um, að það væri samningshæft. T fylgdist með viðgerð skipsins í Rvík um nokkurra mánaða skeið. En er til kom, neitaði N að afhenda K skipið, þar sem ríkisstjórnin hefði lagt bann við afhendingu þess úr landi samkvæmt lögum nr. 2/1917. Krafðist U í dómsmáli afhendingar skipsins gegn greiðslu nefnds kaupverðs eða til vara skaðabóta. Sagt, að N hafi skuldbundið sig til að selja K skipið og að dráttur á afhendingu hefði getað leitt til riftunarheimildar handa K, en ekki N. Aðal-krafan um afhendingu varð ekki tekin til greina sbr. lög nr. 2/1917, en K var dæmdur réttur til skaðabóta 23
- H tókst á hendur að selja F tiltekið magn af einangrunartorfi, góðu og ófúnu, er F hugðist einangra með frystihús sitt, þar sem fiskur var frystur. F tók við nokkru af torfinu athugasemdalaust, en meginhluta þess vísaði hann á bug svo sem ósamningshæfu. Með dómi Hæstaréttar 15. júní 1946 var F talinn eiga bótakröfu á hendur H vegna torfs þess, sem hann neitaði viðtöku. A) F krafðist bóta, vegna þess að hann hefði neyðzt til að kaupa kork í stað torfsins. H tókst ekki að sanna gegn andmælum F, að F hefði verið unnt að kaupa af H eða öðrum einangrunartorfi, sem væri jafngott torfi því, er aðiljar sömdu um. Var því F rétt að kaupa kork í stað torfs og miða bótakröfu sína við það. Sérfróðir samdómendur í héraði reiknuðu, hver hefði verið aukinn kostnaður

- F af kaupum korksins, miðað við gæði, notagildi o. fl. Var F dæmdar af þessum sökum kr. 17.000.00 bætur. B) F krafðist bóta úr hendi H vegna þess, að honum hefði ekki nýtt frystihús sitt um eitt ár vegna vöntunar á einangrun. Vísaði hann til matsgerðar dómkvaddra manna um tjónið. Um kröfulið þenna segir í dómi Hæstaréttar, að F hafi ekki leitt fullnægjandi sönnur að því, að hann hafi gert svo skjótar ráðstafanir og haldkvæmar, sem honum var unnt, til að afla einangrunarefnis annars staðar, eftir að honum urðu kunnar vanefndir H, og að yfirmatsgerð sú um tjónið, er F lagði til grundvallar, verði að metast ógild, þar sem H hafi ekki gefist nægilegur kostur á að vera við hana og einn matsmanna hafi verið endurskoðandi á reikningum F, en undirmatsmenn hafi ekki treyst sér til að meta tjón F og önnur gögn um það ekki fyrir hendi. Var H því sýknaður af þessum kröfulið .. 90
- L seldi E salt til útgerðar hans árið 1946 fyrir tæpar 30.000 krónur. Í apríl 1947 fékk E í greiðsluskyni L í hendur ávísun, gefna út á hendur S, sem hafði á hendi sölu á fiski E, og skyldi ávísunin greidd af andvirði fisks, sem seldur var 1946. L sendi ávísunina til S, en greiðsla fékkst ekki. S kvaðst hafa lofað að greiða ávísunina, ef veðskuldir hvíldu ekki á fiskinum til Landsbankans eða bankinn gerði ekki kröfu til fjárlins. L sneri sér þá til bankans, en hann vildi enga viðurkenningu veita um forrétt L. Hinn 9. febrúar 1948 greiddi S Landsbankanum svonefnda „verðuppbót“ á fisk frá 1946, rúmar 128.000 krónur og lét ávísunina fylgja. Veð til bankans hvíldi ekki á fiskandvirði þessu. Ávísun E var samkvæmt aðdraganda sínum og öðrum atvikum málsins ráðstöfun á fiskandvirði E hjá S, og var S bundinn við þá ráðstöfun, svo fremi aðrir kröfuhafar færðu ekki sönnur á betri rétt til fiskandvirðisins. Með því að forráðamönnum Landsbankans var kunnugt um ráðstöfun E á áðurnefndum hluta af andvirði fisksins og bankinn hafði ekki hinn 9. febrúar 1948 veð eða annan forrétt til andvirðis þessa, var bankanum óheimilt að ráðstafa andvirði fisksins í bága við ráðstöfun E samkvæmt ávísuninni og var því skylt að greiða L ávísunarfjárhæðina með 6% ársvöxtum. S var einnig dæmdur til að greiða L ávísunarfjárhæðina in solidum með Landsbankanum, þar sem S hafði greitt bankanum hana í heimildarleysi 147
- A seldi B hús með afsali 27. apríl 1948, og skyldi B njóta arðs af því frá 1. maí s. á. B skoðaði húsið fyrir kaupin og keypti það í því ástandi, sem það var í. Kjallari var undir nokkrum hluta hússins, og var þvottahús í honum. Kvaðst B hafa séð þar rist yfir vatnsniðurfalli og hafa gert ráð fyrir, að það væri í sambandi við holræsi í götunni, en svo reyndist ekki vera, heldur var ætlað til, að vatnið rynni um niðurfallið í grjótfyllingu undir húsinu, enda hafði kjallaragólflið legið lægra en holræsakerfið í götunni, þegar kjallarinn var gerður. Skolpleiðslur hússins höfðu því verið lagðar út um

miðjan kjallaravegginn. Í suðvesturhorni kjallarans var steinþró á háum stalli. Úr steinþró þessari hafði verið pípuleiðsla út í holræsakerfið, enda hafði botnflötur hennar staðið hærra en holræsakerfið. Matsmenn, sem dómkvaddir voru að kröfu B, lýstu því, að tengja þyrfti vatnsniðurfallið við holræsakerfið í götunni, sem lagt var nógu djúpt 1945, til þess að niðurfallið kæmi að notum, og mátu kostnað af því verki á kr. 4900.00. Hæstiréttur taldi, að B hefði haft ástæðu til að vænta þess, að vatnsniðurfallið stæði í sambandi við göturæsin, og dæmdi A því til að greiða nefndan kostnað. B taldi veggjalús hafa verið í húsinu, er hann keypti það. A mótmælti því og fullyrti, að sér hefði a. m. k. verið ókunnugt um það. Með vætti hjóna, sem búið höfðu í húsinu, þótti sannað, að veggjalúsinn hefði verið komin í húsið, er B tók við því, og var A því dæmdur til að greiða kostnað af útrýmingu hennar 441

b) Utan samninga.

- V/s S var að síldveiðum í Hvalfirði í janúarmánuði. Er tekið var að dimma, var kastað herpinót frá tveimur nótabátum S, en þeir voru búnir rafljósum, sem komið var fyrir á stöngum á afturbóftum bátanna. Kom nú þarna að v/b Æ og kastaði hringnót skammt frá S og áveðurs við hann, en nokkur gola var á. Rak Æ síðan á nótt S. Festist nótin í skrófu Æ og skemmdist mjög, og misstist nokkuð af síld þeirri, sem í henni var. Talið var, að skipverjar á Æ hefðu átt að sjá nótabáta og nótt S, ef þeir hefðu sýnt nægilega varkárni, og að þeir eigi því meginsök á þeim skaða, er varð, en skipverjum S var metið það til yfirsjónar, að þeir vöruðu þá á Ægi ekki við, er þeir máttu sjá, að hverju stefndi. Samkvæmt þessu voru $\frac{3}{4}$ skaðans lagðir á Æ, en $\frac{1}{4}$ á S. Við ákvörðun bóta var ætlaðt á um löndunarmagn S af síld þá 3 daga, sem viðgerð á nótt S tók. Var höfð við þá áætlun hliðsjón af löndunarmagni allmargra veiðiskipa þessa daga svo og heildarveiðimagni S á síldveiðitíma þeim, er hér skiptir máli 43
- Með auglýsingu ríkisstjórnarinnar 19. maí 1942 var umferð takmörkuð um landsvæði á Reykjanesskaga vegna flugvallagerðar þar og mannvirkja. Innan þessa landsvæðis var 2855 ha af landi Hafna. Framkvæmt var eignarnámsmat á 1100 ha af því, en landeigendur kröfðu ríkissjóð í dómsmáli um bætur fyrir afnotaskerðingu á 1755 ha vegna umferðartakmörkunar og annarra tálmana á hagnýtingu lands þessa á styrjaldartímanum. Töldu þeir mega ákveða bætur þær sömu fyrir hvern ha lands og gert var í eignarnámsmatinu á hinum hluta landsins, en því var mótmælt af annarri hálfu. Þar sem ekki var sannað, að land það, sem bóta var krafizt fyrir, væri sambærilegt að gæðum því landi, sem metið hafði verið, og virðing eða önnur gögn voru ekki til ákvörðunar bótum, var málinu vísað frá dómi 105

Áætlunarbifreið, sem flutt gat 26 farþega, var á leið frá Haganesvík til Sauðárkróks með 21 farþega. Bifreiðin var 2,16 metrar á breidd, mælt á milli yztu brúna á hjólum. Bifreiðarstjórinn ók eftir beygju hiklaust út á Höfðaárbrú, hægt að dómi farþega. Er bifreiðin var stödd nálægt miðju brúarinnar, heyrðist brothljóð í henni. Jók bifreiðarstjórinn þá benzingjöfina, en bifreiðin rann aðeins nokkurn spöl og valt síðan út af brúnni til vinstri (austan megin) ofan í árfarveginn. Skemmdist bifreiðin mjög, en ekki urðu teljandi meiðsl á mönnum. Brúin var 2,48 metra breið milli yztu brúna. Er bifreiðin ók út á brúna, var einungis 6 cm bil frá ytri brún afturhjóllanna að brúntrjánnum. Handrið vantaði á brúna austan megin. Langtrén austan megin voru nokkuð inn undir brúnni, svo að endar plankanna á brúargólfinu þeim megin stóðu 48 cm út af miðju ytra langtrésins. Matsmenn lýstu brotinu á brúnni þannig, að frá því um það bil 1 metra fyrir sunnan miðju brúarinnar hafi allir plankarnir á austurhlið hennar verið brotnir um ytra langtréð á um það bil $2\frac{1}{2}$ metra löngum kafla, enda hafi plankaendarnir ekki þolað þunga bifreiðarinnar, sökum þess að þeir voru á huldu og orðnir fúnir. Verkfræðingar, sem dómkvaddir voru til álitsgerðar, töldu, að brúarpallurinn hafi að styrkleik verið langt undir þeim kröfum, sem gera verði til slíkra brúa og allar verkfræðivenjur gera ráð fyrir, jafnvel þó um bráðabirgðabréu sé að ræða. Talið var, að brúin hefði verið stórgölluð og að orsök slyssins mætti rekja til gallanna á brúnni svo og til þess, að bifreiðarstjórinn gætti ekki þeirrar varkárni, sem krefjast varð af honum, er hann ók út á svo mjóa og veikbyggða brú. Ríkissjóði var gert að greiða $\frac{3}{4}$ hluta tjóns þess, sem af slysinu leiddi 468

Skattar og gjöld.

a) Útsvör.

Náttúrulækningafélag Íslands (N) neitaði að greiða útsvar, sem á það var lagt fyrir 1948, og var því krafizt lögtaks fyrir útsvarinu. Sagt var í dómi, að í samþykktum N séu ekki glögg ákvæði um það, að öllum ágóða af starfsemi þess skuli beinlínis varið til almenningsheilla og bresti því þegar af þeirri ástæðu skilyrði fyrir því, að félagið sé undanþegið útsvarsskyldu samkvæmt 6. gr. A, II, 2, C laga nr. 66/1945 46

b) Söluskattur.

G framseldi Þ leyfi, sem hann hafði fengið til innflutnings á bifreið, en án þess að gjaldeyrisyfirvöld samþykktu framsalið. Þ tók síðan við bifreiðinni úr hendi innflytjanda og greiddi hana. Matsverð bifreiðarinnar var kr. 60.000.00, og var Þ krafinn um

- 20% söluskatt í ríkissjóð af þeirri fjárhæð, eða kr. 12.000.00, með skírskotun til 31. gr. laga nr. 100/1948. Talið var, að jafna yrði um skattskyldu nefndri afhendingu innflutningsleyfisins til sölu bifreiðarinnar innanlands. Var því lagt fyrir fógeta að framkvæma lögtak hjá Þ fyrir söluskattinum 29
- J seldi á árinu 1949 innlendar bækur í umsýslusölu fyrir ýmsa bókaútfendur fyrir kr. 146.350.00, og nam umsýslubókun hans 20% af heildarsölunni, eða kr. 29.270.00. Hann var krafinn um söluskatt af öllu söluverði bókanna. Það kom fram í máli á hendur J til heimtu skattsins, að bókaútfendur sjálfir höfðu gildið 3% söluskatt af 80% útsöluverðs þeirra samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948. J var talið skylt að greiða söluskatt einungis af þeim 20%, sem hann fékk af söluverðinu, með því að aðeins ein sala hafði fram farið og lög nr. 100/1948 þóttu ekki veita örugga heimild til að líta svo á, að söluskattur af bókunum ætti að greiðast tvisvar sinnum, þ. e. bæði af bókaútfendum og J, að því er varðar 80% af útsöluverðinu. Voru sölulaun J því talin koma í stað venjulegrar álagningar, og bar honum að greiða sölulaun af þeim samkvæmt 21. gr. sbr. a-lið 22. gr. laganna 273
- Fyrirtæki V, sem rak veitingasölu, var gert af skattayfirvöldunum samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948 að greiða 3% söluskatt af allri brúttósölu sinni, þar í innifalinn áðurgreindur söluskattur af vörum, keyptum til starfseminnar, og veltuskattur. V taldi sig ekki eiga að greiða nema 2% eins og í smásölu samkvæmt a-lið 22. gr. laganna, svo og hvorki söluskatt af veltuskatti né af söluskatti, en sölu sína af landbúnaðarafurðum, tilreiddum til neyzlu, kvað hann undanþegna söluskatti samkvæmt A-lið 23. gr. laganna. Veitingasalan varð ekki talin smásala, sbr. a-lið 22. gr. laganna. Var söluskatturinn því réttilega ákveðinn 3% samkvæmt b-lið sömu laga. Samkvæmt 2. mgr. 22. gr. skal skatturinn miðast við heildarandvirði vöru án frádráttar nokkurs kostnaðar. Þetta ákvæði var skilið svo, að greiða skyldi söluskattinn, 3%, af allri brúttósölunni. Undanþága landbúnaðarvara frá söluskatti samkvæmt A-lið 23. gr. laganna var talin eiga einungis við, er vörur þessar eru seldar ótilreiddar til neyzlu, óunnar eða ómatreiddar. Matvörur þessar, tilreiddar af veitingamanni, voru því söluskattskyldar 432

Skipting sakarefnis. Sjá réttarfar.

Stjórnarframkvæmdaréttur. Sjá stjórnsýsluréttur.

Stjórnarskrá. Sjá eignarréttur.

Stjórnsýsluréttur.

- Prófdómendur höfðu samkvæmt 2. mgr. 14. gr. laga nr. 61/1942 kveðið svo á, að cand. jur. E væri heimilt að flytja sem prófmál fyrir héraðsdómi mál, sem annar málflytjandi hafði undirbúið að nokkru með öflun gagna og komu fyrir dóm, er vitni voru spurð svo og aðiljar. Hrl. M, sem flutti málið af annarri hálfu, mótmælti þessari ákvörðun prófdómara, en héraðsdómari hratt þeim mótmælum. Hrl. M kærði þennan úrskurð til Hæstaréttar. Sagt, að M hefði verið að gæta hagsmuna lögmannastéttarinnar og honum því verið rétt að kæra. Um efni máls var svo ákveðið, að ekki verði séð, að prófdómendur hafi brotið réttarreglur með ákvörðun sinni og hafi héraðsdómari átt að leyfa E að flytja málið 20
- Stofnlánadeild sjávarútvegsins veitir samkvæmt 3. gr. laga nr. 41/1946 svonefnd A-lán til kaupa á atvinnutækjum, sem smíðuð eru erlendis, og til kaupa á erlendu efni og vélum til skipa, er smíðuð eru hérlendis, enda hafi Nýbyggingarráð samþykkt þær framkvæmdir svo sem lið í heildaráætlun þess um þjóðarþúskap Íslendinga. B-lán eru veitt til innlendra framkvæmda, er ekki krefjast erlends gjaldeyris. Lána má samkvæmt 8. gr. út á ný skip allt að $\frac{1}{2}$ af virðingarverði eða kostnaðar, sé það lægra. Lengsti lánstími er samkvæmt 9. gr. 20 ár, fyrir ný skip, og skal endurgreiða að fullu á lánstímanum. Útgerðarmaðurinn H sótti um lán úr Stofnlánadeildinni út á skip, er hann hafði látið smíða hér á landi. Nýbyggingarráð veitti samþykki sitt, sbr. 3. gr. nefndra laga. En stjórn Landsbanka Íslands, sem fer með stjórn Stofnlánasjóðsins, neitaði að veita lánið. Taldi bankastjórnin, að „samkomulag“ hefði orðið um að veita ekki lán út á skip, sem smíðuð hefðu verið hér á landi, enda mundi fé það, sem Stofnlánadeildin réð yfir, ekki hrökkva til að lána út á skip þau, sem búið væri að festa kaup á erlendis frá. Fékkst sjóðsstjórnin ekki til að breyta þessari ákvörðun sinni, þrátt fyrir það þó atvinnumálaráðherra styddi lánsbeiðnina og Nýbyggingarráð vildi ekki kannast við „samkomulag“ það, sem Landsbankinn bar fyrir sig. Höfðaði H því mál og krafðist þess, að Landsbankanum yrði dæmt skylt að viðlögðum dagsektum að lána honum kr. 1.200.000.00 úr Stofnlánasjóði, sem að nokkru væri A-lán og að nokkru B-lán, enda færi um vexti og afborganir svo sem í lögunum segir. Sagt í dómi Hæstaréttar, að ekki hafi af hendi sjóðsstjórnarinnar verið bent á fullgild rök fyrir lánssynjuninni, þar sem verja skyldi fé því, sem sjóðsstjórnin réð yfir, eftir því sem það hrökk til og á sem hagkvæmastan hátt frá sjónarmiði alþjóðar til lánveitinga handa þeim, sem fullnægðu skilyrðum laganna og reglugerðar, settrar samkvæmt þeim, til að öðlast lán. Stjórn Landsbankans var samt sýknuð af kröfum H, þar sem ákvæði laganna veittu honum ekki rétt til láns krafðrar fjárhæðar og með hinum tilteknu skilyrðum 74

Hreppsnefndin í H-hreppi lét tvísmala afrétt hreppsins haustið 1945, svo sem boðið er í 14. gr. fjallskilareglugerðar R-sýslu, nr. 157/1943. Eftir leitir þessar kom í ljós, að á afréttinum var ær með tveimur lömbum, sem utanhreppsmaður (A) átti. Hreppsnefndin sinnti ekki kröfu A að sækja kindurnar, en veitti A rétt til að sækja kindurnar samkvæmt 24. gr. fjallskilareglugerðarinnar, en ekki er ljóst, hvort A vissi um þessa ákvörðun hreppsnefndar. A fór á afréttinn við annan mann og náði ánni og öðru lambinu. Hreppsnefndin neitaði að greiða reikning hans yfir kostnað af förinni, og sendi A þá reikninginn sýslunefnd til úrskurðar. Sýslunefnd úrskurðaði ekki sjálfan reikninginn, en ályktaði, að hreppsnefnd hefði samkvæmt 14. gr. reglugerðarinnar verið skylt að láta hirða kindurnar, en í þeirri grein segir, að hreppsnefnd skuli sjá um, að tvísmöluð séu afréttarlönd hreppsins á hverju hausti og oftar, ef þurfa þykir. A höfðaði mál gegn hreppsnefndinni til greiðslu reikningsins. Hæstiréttur lét svo mælt, að hreppsnefndin hefði látið tvísmala afréttinn óaðfinnanlega og hefði því ekki verið skylt að fyrirskipa þriðju leit, þótt eftir aðra leit yrði vart á afréttinum þriggja kinda, sem þangað kunna að hafa runnið eftir aðra leit, en það sé matsatriði hverju sinni, hvort þörf sé þriðju leitar. A hafi ekki farið á afréttinn til leitar samkvæmt skipan réttbærs aðilja, hreppsnefndar eða sýslunefndar eftir 14. gr. reglugerðarinnar, en ályktun sýslunefndar, sem gerð var eftir förina, var reist á misskilningi á reglugerðinni og því á röngum lagasjónarmiðum og varð ekki jafnað til lögfullrar fyrirskipunar um þriðju leit. Veita hefði mátt A þóknun úr fjallskilasjóði fyrir ómak sitt, enda þótt hann væri utanhreppsmaður, samkvæmt lögjöfnun frá 24. gr. fjallskilareglugerðarinnar, en hvorki hreppsnefnd né sýslunefnd sem æðra stjórnvald hafði tekið ákvörðun um það. Var hreppurinn því sýknaður af kröfu A um greiðslu kostnaðar af för hans á afréttinn 216

Bifreiðarstjóri á áætlunarbifreið með 21 farþega ók hiklaust eftir beygju út á Höfðaárbrú á leið til Sauðárkróks, en eystri brún brúarinnar brotnaði undan bifreiðinni, og valt hún í ána og skemmdist mjög, en farþegar urðu ekki fyrir teljandi meiðslum. Bifreiðin var 2,16 metrar, mælt á milli yztu brúna á hjólum. Brúin var 2,48 metra breið milli yztu brúna. Var einungis 6 cm bil frá ytri brún afturhjólanna að brúntrjánnum. Handrið var fallið af brúnni austan megin, þar sem bifreiðin valt út af. Langtrén austan megin voru nokkuð inn undir brúnni, svo að endar plankanna á brúargólfinu þeim megin stóðu 48 cm út af miðju ytra langtrésins. Matsmenn lýstu brotinu á brúnni þannig, að frá því um það bil 1 metra fyrir sunnan miðju brúarinnar hafi allir plankandarnir á austurhlið hennar verið brotnir um ytra langtréð á um það bil $2\frac{1}{2}$ metra löngum kafla, enda hafi plankandarnir ekki þolað þunga bif-

reiðarinnar, sökum þess að þeir voru á huldu og orðnir fúnir. Tveir verkfræðingar, sem dómkvaddir voru til álitserðar, töldu, að brúarpallurinn hafi að styrkleika verið langt undir þeim kröfum, sem gera verði til slíkra brúa og allar verkfræðivenjur gera ráð fyrir, jafnvel þó um bráðabirgðabréu sé að ræða. Talið var, að orsakir slyssins mætti rekja að nokkru til stórgalla á brúnni og að nokkru til þess, að bifreiðarstjórinn hefði ekki gætt þeirrar varkárni, sem krefjast varð af honum, er hann ók út á svo mjóa og veikbyggða brú. Ríkið var talið skaðabótaskyldt að $\frac{1}{2}$ hlutum á tjóni því, sem hlaut af slysinu 468

Stofnlánadeild. Sjá stjórnsýsluréttur.

Söluskattur. Sjá skattar og gjöld.

Sönnun.

A) Einkamál.

Bæjarráð Rvíkur veitti S í sept. 1945 heimild til að reisa íbúðarhús á lóð. Nokkru síðar fór S á sjúkrahús. P vildi reisa íbúðarhús á lóðinni. T fékk umboð hjá S til þess að ráðstafa lóðinni og afhenti það P, en gegn neitun T er ósannað, að hann og P hafi orðið ásáttir um endurgjald fyrir lóðina. Í maí 1946 ræddust þeir S og P við. Kveður P þá hafa samið um framsal lóðarinnar og hafi P þá greitt S tiltekna fjárhæð upp í endurgjald fyrir framsal hennar. Þessu neitar S og kveður greiðsluna hafa verið fyrir annað. P reisti nú hús á lóðinni og lauk því í marz 1948. Hafði P þá selt húsið. Síðast í marz fékk S lóðarsamning hjá borgarstjóra Rvíkur fyrir lóðinni og framseldi hann síðan konu sinni, G. P höfðaði mál gegn S og G til framsals lóðarréttindanna. Taldi hann sig hafa unnið rétt til lóðarinnar bæði fyrir loforð og aðgerðaleyfi þeirra. En þau hefðu ekki andmælt framkvæmdum hans á lóðinni og G hefði krafist hann um kr. 5000.00 í september 1947. Sagt í dómi Hæstaréttar, að ekki væru sönnur leiddar að því, að P hefði með samningi fengið framsal lóðarréttindanna 81

H tókst á hendur að selja F tiltekið magn af einangrunartorfi, er F hugðist nota til að einangra frystiklefa í frystihúsi, er hann frysti fisk í. F tók við hluta af torfinu athugasemdalaust, en meginhluta torfsins vísaði hann á bug sem ósamningshæfu og höfðaði mál á hendur H til skaðabóta. Gegn neitun F var ekki sannað af hendi H, að F hefði verið unnt að kaupa af H eða öðrum einangrunartorfi, sem hefði verið svo gott sem áskilið var í samningi aðilja. Var F því talið rétt að kaupa kork í staðinn til einangrunar og miða bótakröfu sína við það. Í dómi Hæstaréttar í sama máli var sagt, að F hefði ekki leitt fullnægjandi sönnur að því, að hann

- hefði gert svo skjótar ráðstafanir og haldkvæmar, sem honum var unnt, til að afla einangrunarefnis annars staðar, eftir að honum urðu kunnar vanefndir H. Fékk F því ekki dæmdar bætur fyrir tjón af drætti, sem varð á einangrun frystiklefa hans 90
- K gerði samning við Á um leigu á íbúð í húsi, sem Á hafði í smíðum. K rifti samninginn, þar sem hún þurfti ekki á íbúðinni að halda, og höfðaði mál á hendur Á til endurheimtu fyrirfram greiddrar húsaleigu. K var ekki talin hafa leitt nægar sönnur að því í málinu, að Á hefði fallizt á, að annar maður gerðist leigutaki í stað K eða að leigusamningurinn félli niður bótalaut 111
- Byggingarsamvinnufélag (B) samkvæmt lögum nr. 44/1946 vildi afla félögum sínum lána með útgáfu heildarskuldabréfs, sem tryggt var með ábyrgð ríkissjóðs í 25 ár, en því var aftur skipt í hlutdeildarskuldabréf. B tók bráðabirgðalán í banka og setti hlutdeildarskuldabréfin að handveði. Félagi F fékk 75.000 króna lán hjá B. F greiddi síðar kr. 25.000.00 inn á reikning B í bankanum, en krafði B síðar um 5 hlutdeildarskuldabréf, að nafnverði kr. 25.000.00, en til vara um endurgreiðslu þeirrar fjárhæðar. Talið var, að sönnur séu ekki að því leiddar, að F hafi verið áskilinn réttur til skuldabréfaláns, er hann greiddi upp í bráðabirgðalánið inn í reikning B í bankanum, og verði kröfur F því ekki teknar til greina 116
- G skýrði frá því í endurminningum sínum, að sýslumaðurinn M hefði af fjölda fólks verið grunaður um að hafa falsað bókun í réttarbók, áður en tilteknu máli var áfrýjað, og að sú fölsun hefði haft áhrif á úrslit málsins í æðra dómi. G lagði fram vottorð ýmissa manna um, að orðrómur hefði verið uppi þess efnis, að M hefði verið hlutdrægur og ekki bókað allt sem réttast í réttarbókina. Þetta gagnaði G ekki til sýknu 129
- H og J sögðu P, er tekizt hafði á hendur að reisa hús fyrir þá, upp starfa, þegar hússmiðin var komin nokkuð áleiðis, og neituðu síðan að greiða kostnað, sem hann taldi sig hafa haft af hússmiðinni. Dómkvaddir menn mátu húsið, miðað við kostnaðarverð á þeim tíma, þegar það var reist, og var niðurstaða þeirra um heildarverð hússins mjög svipuð því, sem P hélt fram. Benti þetta til þess, að kröfur P væru eðlilegar. Sérfróðir samdómendur mátu ásamt héradsdómara ýmsa kostnaðarliði efnis og vinnu og töldu þá flesta eðlilega. Ekki var talið sannað, að P hefði vanrækt starfa sinn þannig, að hann hefði fyrirgert rétti til umsýslarlauna, en þau voru færð niður, þar sem hann hafði að nokkru ofreiknað þau og bókhaldi hans var ábótavant 139
- K kenndi M barn. Blóðrannsókn sannaði hvorki, að M væri faðir eða ekki faðir. Játað var af M, að hann væri kunningi K og A, sem K hafði búið með, en A var á sjúkrahúsi á getnaðartímanum og var með blóðrannsókn útilokaður frá faðerninu. M hafði oft ekið K í

- bíl, meðan A var á sjúkrahúsinu. Eitt vitni kvaðst hafa farið með þeim M og K á dansleik á getnaðartímanum og séð M láta vel að K, áður en lagt var af stað. Telpa, 11 ára, sem svaf hjá K, meðan A var á sjúkrahúsinu, kvaðst tvívegis að nóttu hafa vaknað og heyrt þá, að M var í öðru herbergi og K hjá honum. Úrslit málsins voru lätin velta á eiði K 223
- Ekki var talið sannað, að heimild til málshöfðunar út af meinyrðum, er birtust í blaði hinn 24. marz 1949, hefðu verið niður fallin, þegar mál var höfðað hinn 15. nóvember 1949, með stefnu birtri 18. s. m., sbr. 29. gr. laga nr. 19/1940 391
- Þ hafði á hendi afgreiðslu skipa á Siglufirði, en lét féлага í Lestunar- og losunardeild vinna að uppskipun á farmi skipanna í ákvæðis- vinnu, þó svo að kaupíð var miðað við dagvinnutaxta samkvæmt útreikningi verkamannafélagsins. Þ taldi sér ekki skylt að greiða orlofsfé af kaupgreiðslum þar sem Lestunar- og losunardeildin væri sjálfstæður atvinnurekandi, sem tæki utandeildarmenn í vinnu við upp- og útskipun. Þ tókst ekki að sanna, að svo mikið hefði að þessu kveðið, að deildin gæti talizt sjálfstæður atvinnu- rekandi. Þótti deildin hafa það hlutverk að ráða menn til vinn- unnar og innheimta kaup þeirra. Var þ því gert að greiða einum verkamanna orlofsfé 416
- Sagt í dómi Hæstaréttar, að óhrakið stæði það álit sérfróðra samdóm- enda í héraði, að bæta hefði mátt vélarbilun skips, sem dráttar- aðstoð fékk, svo að það hefði getað siglt til Reykjavíkur af eigin ramleik 464
- Ekki var sannað, að starf áskriftasafnanda að ritverki hefði verið þannig af hendi leyst, að valda hefði átt lækkun eða niðurfærslu á launum hans fyrir starfið 505
- Síðla árs 1945 ritaði B Nýbyggingarráði (N) og reifaði hugmynd sína um nýja gerð nótabáta. Á fundi N nokkru síðar, þar sem B var staddur, var ákveðið að leita m. a. til Sildarútvegsnefndar (S) um styrk til þess, að hugmynd B yrði komið fram. Með bréfi 11. jan. 1946 lagði N til, að S veitti B 20—25 þús. kr. lán til smíði bátanna. S ákvað í marz að lána 20 þús. krónur, og var fjárhæðin símsend honum í júní s. á., án þess að skilmálar væru greindir. B var talinn hafa öðlazzt lán, en ekki styrk 520

B) Í opinberum málum.

Samkvæmt mælingum varðskipsmanna var togari tekinn við veiðar 1,7 sjómíkur innan landhelgi. Nokkur vafi þótti vera um nákvæmni miðana varðskipisins. Tveir sérfræðingar afmörkuðu á sjávarupp- drátt það hafsvæði, þar sem tökustaðurinn gat hafa verið. Kom þá fram ferhyrningur, sem allur var innan landhelgislinunnar. Dýptarmælingar varðskipisins komu ekki heim við dýpi, er til- greint var á sjókorti á mælingarstað. Var þá annað varðskip sent

- á staðinn, og komu dýptarmælingar þess heim við mælingar hins varðskipsins. Skipstjóri togarans var talinn sannur um veiðar í landhelgi 1
- Dómari og héraðslæknir töldu B, sem ekið hafði rétt áður bifreið, ölvaðan. B ók hálf tíma seinna sömu bifreið og hálf tíma þar á eftir annarri bifreið. Talið sannað, að B hefði ekið í öll skiptin með áhrifum áfengis 11
- Tveir menn, sem voru á bát á Húnaflóa, komu að vélbát, sem var að togveiðum. Þeir tóku mið af staðnum svo og nafn og einkenni vélbátsins. Töldu þeir hann vera $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ sjómílur innan landhelgi. Vitnin kærðu skipstjóra vélbátsins fyrir ólöglegar fiskveiðar og unnu eið að framburði sínum. Togstaðurinn var 2,2 sjómílur innan landhelgislínu samkvæmt mörkun á sjóupprátt eftir tilgreindum miðum vitnanna svo og mælingu varðskips eftir tilvísun þeirra. Skipstjóri vélbátsins var talinn sannur að sök um togveiðar í landhelgi 39
- Stúlkan H var unnusta lögreglumannsins G og átti heima við Ó-götu. Hún kveður mann hafa verið á ferli við og í grennd við hús hennar aðfaranótt 16. janúar 1950. Hafi maður þessi komið inn í garð hússins, og rjálað hafi verið þar við glugga. H og faðir hennar, sem hún kallaði á, bera, að þau hafi séð P, sem þau segjast þekkja, ganga upp tröppur, sem liggja upp af lóð hússins. Birta var ekki góð, og maðurinn var í nokkurri fjarlægð. A, bróðir P, kona A og starfsstúlka á heimili þeirra vitna, að P hafi verið á heimili þeirra þessa nótt. Stúlkan H segir P hafa komið aftur á glugga hjá sér aðfaranótt 19. s. m., kl. um eitt. Konan C, ekkja föðurbróður P, og sonur hennar bera, að P hafi verið á heimili þeirra fram til kl. rúmlega 12 þessa nótt, og stúlka á S-stíg 7, þar sem P hafði herbergi, segir ljós hafa verið komið í herbergi P kl. rúmlega 12, en myrkur hafi verið þar áður, og kveðst stúlka þessi myndu hafa orðið þess vör, ef nokkur hefði farið út úr húsinu frá þessum tíma og til kl. yfir 2, er P var handtekinn. Samkvæmt þessu var algerlega ósannað, að P hefði verið á ferli kringum hús H á áðurnefndum tímum 57
- P ók bifreið sinni á vörubifreið, sem stóð á hægri vegarbrún á götu. Bifreiðin skemmdist nokkuð, og varð að ýta bifreiðunum í sundur. Tveir menn, sem verið höfðu í bifreið P fyrir slysið, sögðust ekki hafa séð, að hann væri með áhrifum áfengis. Sama bar Þ, sem hjálpaði til að ýta bifreiðunum sundur, svo og V, sem ók P eftir áreksturinn. Vitnin J og S, sem komu á árekstrarstað, töldu hins vegar, að P hefði verið með áhrifum áfengis. Gegn neitun P var þetta ekki talið sannað 168
- Í annað skipti ók P um Eyjafjörð og Akureyri með S og tvær stúlkur. Þær báru fyrir dómi, að P hefði verið kenndur við aksturinn og að þær hefðu séð hann og S neyta áfengis, hvað eftir annað,

meðan á akstrinum stóð. S, sem var ölvaður, og tvö vitni, sem hittu P eftir aksturinn, kváðust ekki hafa séð áfengisáhrif á honum. Ekki var talið sannað, að P hefði ekið bifreið ölvaður, en hins vegar var sannað með vætti stúlkanna, að P hefði neytt áfengis við bifreiðarakstur og gerzt með því brotlegur við 1. mgr.

23. gr. laga nr. 23/1941 168

A sagðist hafa skilið bifreið sína, R 151, eftir kvöld nokkurt á bifreiðastæði við S-braut í Rvík með lyklinum í kveikjulásnum, farið síðan til B, sem bjó í húsi við þá götu, um kl. 18.50 og verið hjá B til kl. að ganga 22 við vínneyzlu. Hafi bifreiðin þá verið horfin. Hann hafi leitað hennar og fundið hana við Gasstöðvarportið og tekið lykilinn úr henni. R 151 var ekið, að sögn fjögurra vitna, milli 19 og 20 á R 4—, er stóð á eystri vegarbrún við Austurbæjarbíó. Kastaðist R 4— á R 5—, er stóð á bílastæði milli akbrauta. Vitnið S kveðst vera öruggur um, að A hafi stjórnað R 151, er áreksturinn varð. Vitnið P segir, að ekki hafi verið um að villast, að A ók þá R 151. Vitnið V benti á A úr hópi manna og fannst hann „endilega“ vera sá, er ók R 151. A kvaðst hafa fundið bifreiðina við Gasstöðvarportið kl. yfir 22 og þá tekið lykilinn úr henni. Vitnin S og P sögðust hafa fundið bifreiðina á nefndum stað kl. milli 20 og 21 og hafi lykill hennar ekki verið í henni. Lögreglumaður kom þarna að bifreiðinni kl. rúmlega 21 og bar síðar, að lykillinn hefði þá ekki verið í henni. B, er A hafði dvalizt hjá um kvöldið, taldi A hafa verið hjá sér til kl. rúmlega 21, en sagði síðar, að ekki væri útilokað, að hann hefði farið út um kl. 19.30. Talið var sannað, að A hefði ekið bifreiðinni, er áreksturinn varð, og verið með áfengisáhrifum 179

Um kl. 9.45 að kveldi var bílstjórinn Þ að aka bíl sínum austur Hringbraut og var kominn að gatnamótum Hringbrautar og Ljósvallagötu. Sá hann og stúlkan P, er með honum var í bílnum, konu, er var á gangi suður yfir Hringbrautina. Í því ók grænn jeppabíll framhjá bíl Þ og á konuna, sem féll á götuna og hlaut allmikið lemskur. Samkvæmt vætti Þ og konunnar E, er var rétt austan við slysstaðinn, var jeppinn grænn með litaskiptingu. Segja þau, að ljós hafi verið slökkt á honum og honum ekið með miklum hraða austur Hringbrautina, en ekki tókst vitnunum að lesa skrásetningartölu bílsins. Þ lét P fara úr bíl sínum til að aðstoða hina slösuðu konu, en sjálfur veitti hann jeppanum eftirför austur Hringbrautina og suður Melaveg að háskólanum, en þar sneri jeppinn til vesturs sunnan við ípróttavöllinn. Sneri Þ þá við, ók norður að Hringbraut og staðnæmðist þar. Kveður Þ jeppa með sama lit hafa komið rétt á eftir vestan við ípróttavöllinn. Taldi Þ öruggt, að þetta væri sami jeppinn og hann hafði veitt eftirför. Jeppinn ók út á Hringbrautina, en beygði síðan norður Suðurgötu. Jeppann elti Þ norður á móts við Kirkjugarðsstíg. Hafi hann þá

verið búinn að fullvissa sig um, að hann var auðkenndur P 176 og að tveir karlmenn sátu í honum. Þ sagði lögreglunni upphaflega, að skrásetningartala jeppans væri 167, en kveður það hafa stafað af stundarmisgáningi sínum. G ók í jeppanum 176 um gatnamót Hringbrautar og Ljósvallagötu um það bil, er slysið varð. Hann neitaði því, að hann hefði ekið á konuna, svo að hann vissi til, og að hann hefði ekið jeppanum suður Melana, vestur fyrir íþróttavöllinn og kringum hann á Suðurgötu, heldur segist hann hafa ekið norður Suðurgötu og niður í Tryggvagötu, þar sem hann skildi bílinn eftir, en hann og félagi hans J, sem með honum var í jeppanum og staðfesti með vætti sínu framburð G um aksturinn, fóru á dansleik. Lögreglan fann jeppann P 176 í Hafnarstræti kl. milli 12 og 1 um nóttina og tók hann í vörslur sínar, þar sem hún hafði frétt, að líkum jeppa hefði verið ekið á konuna. Er G kom af dansleiknum, komst hann að því, að jeppinn var hjá lögreglunni. Fékk G þá frænda sinn M til þess að fara á lögreglustöðina og skrökva því að lögreglunni, að hann, M, hefði haft umráð jeppans frá því kl. 9.30 um kveldið. Lét lögreglan jeppann af hendi við M. Vitnið E, sem mætti jeppanum, sem slysinu olli, strax eftir það, sá þá merki á vinstri framrúðu hans, sem það hugði vera frostrósir. Í málinu kom það upp, að Jeppa P 176 hafði verið ekið nokkru áður á stúlkubarn og að brestir höfðu þá komið í hægri framrúðu hans. Vitnið E taldi mjög líklegt, að P 176 væri sami jeppinn og vitnið mætti, þótt vitnið vildi ekki fullyrða það. Framburður J, sem var með G í jeppanum, var varhugaverður í ýmsum greinum. Þrátt fyrir hinar miklu líkur, sem hnigu að því, að G hefði ekið jeppa P 176 á konuna, þóttu ekki alveg fullnægjandi sannanir um sekt G fram komnar 248

Tvö vitni kváðust hafa snúið sér hinn 21. sept. 1948, kl. 10, til bifreiðarstjórans á R 482, er setið hafi undir stýri bifreiðarinnar fyrir utan hlið skemmtigarðsins Tivolí í Rvík, og keypt af honum eina flösku af brennivíni, sem hann hafi tekið úr afturgeymslu bifreiðarinnar og selt fyrir kr. 85.00. Er vitnin voru samprófuð við S, sem ók R 482, treystu þau sér ekki til að fullyrða, að hann væri sami maður og seldi þeim áfengið, þar sem myrkt var, er salan fór fram, en S neitaði, að hann hefði selt vitnunum áfengi, og kvað nafngreindan mann, er ekki hefði verið fyrir dóm kvaddur, hafa stundum fengið bifreiðina að láni. Sök þótti ekki sönnuð á hendur S 259

Ógift stúlka G, sem þunguð var af völdum S, fór með hans ráði til J lækis og bað hann að eyða fóstri sínu. Í annað skipti, er hún kom til hans, fór hann, að sögn G, inn í fæðingarveg hennar með verkfæri, að því er hún ætlaði, til að eyða fóstri hennar. Segir G sig hafa kennt allmikið til og hafi sársaukinn verið mun meiri en hefði hún skorið sig í finger. Hafi henni fundizt sársaukakiðirnir

ekki vera yzt í leggöngunum, heldur ofar og blóð hafi verið á áhaldi, er hann notaði. J kvað G hafa beðið hann að eyða fósttri í fyrra skiptið, er hún kom til hans, en hann neitað að verða við þeirri beiðni, en í seinna skiptið hafi hann einungis að beiðni hennar athugað, hvort hún væri þunguð. Hafi hann komið að þeirri niðurstöðu, að svo væri ekki, og tjáð henni það. Segist hann hafa orðið var við smáblæðingar innst í leggöngunum og kringum legopið og talið blæðinguna helzt stafa af byrjandi tíðum. G neitar því, að J hafi tjáð henni, að hún væri ekki þunguð. Hún segir, að sér hafi skilist á J, er hún kom til hans í fyrra skiptið, að hann vildi fá 1000 krónur fyrir verkið, enda hafði hún beðið H, bróður S, og Þ um þessa fjárhæð, og hafa þeir staðfest það, en H er maður óhlutvandur, og er framburði hans illa treystandi. G segir J hafa skipað henni að afla peninga, er hann hafði framkvæmt aðgerðina, og fengi hún þá lyfseðil. H ók G til J, er þetta gerðist, og beið fyrir utan í bílnum á meðan, 15—20 mínútur. Á leiðinni til H, þar sem G dvaldist, sagði hún H, að J hefði eytt fósttri hennar. H kærði þá til lögreglu. Þremur til fjórum tímum seinna kom dómari heim til H og athugaði og spurði G, sem lá þar með bómull, blóðlitaða, við kynfæri sín. Dómari sendi G til athugunar á Landsspítalann, en láðist að sjá um, að vörður væri yfir henni og vottfest yrði, hvað úr legi hennar kæmi. Tveimur sólarhringum seinna var talið hafa komið frá henni vefjarstykki, er líktist eggbelgjum með kógri. Taldi Rannsóknarstofa háskólans þetta vera sýkta egghluta og ekki eldra en fjögurra mánaða. Svo vandræðalega tókst til, að lagasönnun lá ekki fyrir um, að stykki þetta hefði gengið niður af G, og sleppt var G af spítalanum, án þess rannsakað væri, hvort nokkuð væri eftir í leginu. Yfirlæknir Th skoðaði G kl. 19, daginn, sem hún kom á spítalann. Taldi hann engin ummerki á G benda til þess, að J hefði fært fósttrið niður af G, þar sem ólíklegt sé, að fósttrið hefði gengið niður af henni, frá því hún var hjá J og þangað til hún kom á spítalann, eða þann tíma, er hún var á spítalanum. Réttarmála-deild Læknaráðs taldi ummerki á G þau, að vel samrýmdist fósturláti af manna völdum. Þegar litið var til umsagnar Th, sem einn lækna rannsakaði G, og þess gætt, hversu ófullkomin rannsóknin á G var og hún reikul í framburði, þóttu ekki fullnægjandi sannanir fram komnar fyrir sekt J 310

Með játning G var það sannað, að hún fór tvisvar til J og bað hann að eyða fósttri, er hún taldi sig ganga með. Ekki var sannað, að hún hafi þá gengið með lifandi fóstur. Í 216. gr. laga nr. 19/1940 er svo kveðið á, að ónothæf tilraun kvenmanns til þess að eyða fósttri sínu sé refsilaus. Var G því sýknuð af ákæru fyrir brot á XXIII. kafla hegningarlaganna 310

Skiphera varðsups og 1. stýrimaður voru á eftirlitsflugi um Húna-

- flóa. Var flogið yfir Fáskrúðssker við Vatnsnes og haldið á Höskuldastaðakirkju. Báru varðskipsforingjarnir og flugmaður, að þeir hefðu staðið vélskipið Á að veiðum sunnan fluglínunnar. Samkvæmt reikningi skólastjóra Stýrimannaskólans hefur Á eftir því verið a. m. k. 1,9 sjómíllur innan landhelgislínunnar. Með því að ekkert kom fram í málinu, sem hnekkti eiðfestri skýrslu löggæzlumanna um staðarákvarðanir, voru nægar sannanir komnar fram fyrir því, að skipstjórinn á Á hefði gerzt sekur við 1. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920 387
- Vitnin U og S báru það fyrir dómi hinn 16. marz 1948, að þau hefðu hinn 15. janúar þ. á. keypt áfengisflösku af bifreiðarstjóranum á R 646, sem þá hafi verið á bifreiðastöðinni L. Á var þá bifreiðarstjóri á R 646, og kvað hann engan annan hafa á þeim tíma verið með bifreiðina, en neitaði hins vegar, að hann hefði selt vitnunum áfengi. Vitnið U kvaðst fyrir dómi 16. marz 1948 þekkja Á fyrir sama mann, sem seldi áfengið, en vitnið S kvaðst halda, að Á væri sá sami, sem áfengið seldi. Viðurhlutamikið þótti að telja Á sannan að áfengissöluinni, enda hafði ekki verið reynt, hvort vitnin þekktu Á úr hópi manna og liðið höfðu tveir mánuðir frá atburðinum og til dómprófunar, og gat dráttur þessi valdið því, að Á væri ekki unnt að koma fram vörnum m. a. um það, hvar hann var staddur, er áfengiskaupin áttu að hafa gerzt 411
- Samkvæmt athugunum varðskipsmanna var togbáturinn H á tímanum kl. 8.35 til 9.44 aldrei minna en 1 sjómílu innan landhelgislínu. Hann var og 1,2 sjómílu innan landhelgi, er komið var að honum. Kl. 8.49 sneri togarinn frá landi og stanzaði, og skömmu seinna sást frá varðskipinu, að net, er talið var vera fiskpokinn, var dregið inn yfir borðstokkinn. Sigldi togbáturinn síðan áfram, unz hann stanzaði kl. 9.40, eftir að varðskipið hafði skotið að honum þremur þúðurskotum. Skipstjórinn á togbátinum kvaðst að vísu hafa verið innan landhelgi, er staðarákvarðanir voru gerðar, en ekki að veiðum. Sagðist hann hafa dregið inn botnvörpuna um kl. 8, en skipverjar hans töldu hana dregna inn stutt fyrir kl. 9. Lífsmark sást á tveimur fiskum, er varðskipsmenn komu um borð í togbátinn, og hlerar voru sums staðar votir og hleraskór glansandi. Skipstjórinn var sakfelldur fyrir veiðar í landhelgi 478
- H ók að morgni dags bifreið sinni út af vegi á Seltjarnarnesi og braut þar grindverk. J kvað þá H hafa setið að sumbli um nóttina ýmist heima hjá H eða hjá systur J þarna á S-nesinu. H hafi ekið heiman frá sér um morguninn út á S-nes, en ekki varð J þess var, að H neytti vins, eftir að hann ók út af. Systir J taldi þá hafa setið hjá sér við vín fram til kl. 2 um nóttina, en ekki varð hún þess vör, að þeir drykkju þar um morguninn. Ó, sem H talaði við eftir akstursóhappið, taldi H þá töluvert drukkinn. Lögreglumenn sögðu, að hann hefði um sama leyti verið með greinilegum áhrifum

áfengis. Í blóði hans var 1,67 af þúsundi af áfengi. Nægar sannanir þóttu vera fyrir því, að H hefði ekið með áhrifum áfengis. Var því ekki tekið mark á þeirri skýrslu hans, að hann hefði ekki neytt áfengis fyrr en eftir slysið	507
Varðskip setti dufl í kjölfar togara, sem var að veiðum út af Portlandi og hélt frá landi. Reyndist staður duflsins vera 0,4 sjómílu innan landhelgi. Skipstjóri hans var dæmdur samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 3. gr. sömu laga og lög nr. 4/1924	516

Tilraun.

Með játningu stúlkunnar G var það sannað, að hún fór tvisvar til læknisins J og bað hann að eyða fóstri, sem hún taldi sig ganga með. Kvað hún lækninn hafa farið með verkfæri inn í leg sitt, að því er hún ætlaði, til að eyða fóstroinu. Ekki var sannað, að G hefði þá gengið með lifandi fóstur, en ónýt tilraun kvenmanns til að eyða fóstri sínu er refsilaus samkvæmt 216. gr. laga nr. 19/1940. Var G því sýknuð af ákæru fyrir brot á XXIII. kafla nefndra laga	310
---	-----

Tómlætisverkanir. Sjá einnig viðskiptakvörtun.

P hafði áhuga á að reisa íbúðarhús á lóð í Rvík, sem S hafði heimild bæjarráðs fyrir. T fékk umboð hjá S til þess að ráðstafa lóðinni og afhenti það P, en gegn neitun T er ósannað, að þeir hafi samið um skilmála. Hálfu ári seinna, í maí 1946, ræddust þeir P og S við. Kveður P þá hafa samið um endurgjald fyrir framsal lóðarinnar og hafi P greitt S nokkra fjárhæð upp í skiptin. Þessu neitar S. Segir hann fjárhæðina hafa gengið upp í önnur viðskipti þeirra. P reisti síðan hús á lóðinni og hafði lokið innansmið þess í marz 1948. Í þeim mánuði fékk S lóðarsamning hjá borgarstjóra Rvíkur fyrir lóðinni og framseldi samninginn síðan konu sinni, G. P, er selt hafði húsið, höfðaði nú mál gegn S og G til framsals á lóðarréttindunum. Taldi hann sig hafa unnið rétt til lóðarinnar bæði fyrir loforð og aðgerðarleysi S og G. Þau hefðu ekki andmælt framkvæmdum hans á lóðinni, en G krafði hann um tiltekna fjárhæð fyrir lóðina í september 1947. Sagt var í dómi Hæstaréttar, að ekki væri um slíkt aðgerðaleysi af hendi S og G að tefla, að P gæti á því reist rétt til lóðarinnar	81
Dönsk kona, H, réðst matráðskona til K, sem rak veitingasölu. Skyldi hún sjá um alla matreiðslu, bakstur og veizlur. Mánaðarlaun áttu að vera kr. 1000.00, auk fæðis og húsnæðis. H vann hjá K í 5 mánuði og fékk umsamin laun. Síðar höfðaði hún mál gegn K til frekari mánaðarlauna og launa fyrir aukavinnu tiltekinn stundafjölda. Í samningi aðilja var ekki greint, hversu langan tíma H skyldi vinna daglega. Gegn mótmælum K tókst H ekki að sanna,	

að hún hefði hreyft nokkrum athugasemdum um framkvæmd samningsins, að því er varðaði lengd daglegs starfstíma, eftir að hún kynntist starfsháttum, né áskilið sér rétt til launa fyrir aukavinnu, er hún tók við mánaðarlaunum sínum, og veitt K þannig kost á því að taka afstöðu til slíkrar kröfu. Þótti H því ekki geta eftir á fengið tekna til greina kröfu um laun fyrir aukavinnu 162

Umboðssala. Sjá umsýslusala.

Umferð, umferðarlög. Sjá bifreiðar.

Umsýslusala.

J seldi á árinu 1949 innlendar bækur í umsýslusölu fyrir ýmsa bókaútfendur fyrir kr. 146.350.00, og nam umsýslubóknun hans 20% af heildarsölunni, eða kr. 29.270.00. Hann var krafinn um söluskatt af öllu söluverði bókanna. Það kom fram í máli á hendur honum, að bókaeigendur sjálfir höfðu samkvæmt 22. gr. laga nr. 100/1948 greitt 3% af 80% útsöluverðs þeirra. J var því einungis talið skylt að greiða söluskatt af þeim 20%, sem hann fékk af söluverðinu, með því að aðeins ein sala á bókum hafði fram farið, en sölulaun J voru talin koma í stað venjulegrar álagningar. Var skírskotað til 21. gr. sbr. a-lið 22. gr. laga nr. 100/1948 273

Uppboð.

Uppboði á eignum dánarbús frestað, meðan erfinginn P leitaði dómsúrlausnar um, með hvaða verði fasteign, sem erfinginn S hafði fengið greidda fyrirfram upp í arf, skyldi talin dánarbúinu við skiptin 414

Útburðargerðir.

A krafðist útburðar á B, sem hann hafði leigt húsnæði, bróður hans C, sem B hafði veitt afnot af húsnæðinu, svo og E, er B framleigði eitt herbergi. D, bróðir þeirra B og C, bar vitni fyrir fólga um afnot þeirra C og D af húsnæðinu. B og C mótmæltu því, að D staðfesti framburð sinn, þar sem hann bæri óvildarhug til bræðra sinna og úrslit málsins vörðuðu hann fjárhagslega. Fólga heimilaði D að staðfesta framburðinn. B og C kærðu þenna úrskurð til Hæstaréttar og kröfðust ónýtingar hans. Með skírskotun til 1. tl. 127. gr. laga nr. 85/1936 var talið varhugavert að heimila D staðfestingu vitnisburðar síns, þar sem hann var bróðir aðiljanna B og C, hann var nokkuð við málið riðinn og missætti virtist vera milli hans og bræðra hans 32

Útgáfa bóka. Sjá áskriftasöfnun.**Útgerðarlán. Sjá stjórnsýsluréttur.****Útivist aðilja.**

Áfrýjandi sótti ekki dómþing. Útivistardómur	
..... 52, 53, 54, 55, 56, 119, 120, 229, 230, 231, 232, 299, 383, 440, 441, 515	
Útivist stefnda. Mál flutt skriflega samkvæmt 1. tölulið 38. gr. laga nr. 112/1935	136, 214

Valdstjórn. Sjá lögregla, stjórnsýsla.**Vangeymsla. Sjá tómlætisverkanir.****Vátrygging.**

Vátryggingarfélag (V) gerði samning við bæjarstjórn Reykjavíkur (B) um að brunatryggja öll hús í lögsagnarumdæmi Rvíkur samkvæmt lögum nr. 1/1924 og lögum nr. 87/1947 frá 1. apríl 1944 að telja. Var svo mælt í 1. gr. samnings aðilja, að grundvöllur réttarsambands V og vátryggðu væru almennir vátryggingarskilmálar, sem voru fylgiskjal með samningnum, en í 2. tölulið 6. gr. þeirra sagði, að fari andvirði muna, sem til voru rétt fyrir brunann, fram úr vátryggingarfjárhæðinni, þá verði bætt hlutfallslega. Nú er svo mælt í 2. gr. laga nr. 1/1924, að húsin skuli tryggð hjá þeim félögum, sem B semur við, með fullu verði þeirra eftir virðingu dómkvaddra manna, en samkvæmt lögum nr. 87/1943 var B heimilað að breyta árlega brunabótaverði húsa samkvæmt vísitölu byggingarkostnaðar í Rvík eftir reglu, sem B setur með samþykki ráðherra. Þeirri reglu var fylgt, að breytingar á vísitölu, er námu minna en 5%, höggðu ekki brunabótamati. Brunabótavirðing á húsi M, sem framkvæmd hafði verið samkvæmt 2. gr. laga nr. 1/1924, var hinn 1. apríl 1944 kr. 53.000.00, og hélzt sú brunabótavirðing, þangað til húsið skemmdist af eldi hinn 17. nóv. 1946, enda leiddu ekki ákvæði laga nr. 87/1943 og reglur settar samkvæmt þeim, til hækkunar á brunabótavirðingunni. Samkvæmt mati var sannvirði húss M hins vegar kr. 95.700.00. Krafðist M að fá tjón sitt bætt fullu matsverði. Talið var, að ákvæði og framkvæmd laga nr. 87/1943 hefðu valdið því, að hús í Rvík urðu ekki fulltryggð, þrátt fyrir það, að til þess var ætlað, er lög nr. 1/1924 voru sett. Af þessum sökum og þar sem V hafði með 6. gr. vátryggingarskilyrðanna einungis undirgengist að greiða bætur, miðaðar við hlutfallið milli vátryggingarfjárhæðar og fullvirðis eignar þeirra, sem brunatjón varð á, bar V ekki skylda til frekari bóta. Var V því einungis dæmt til að greiða M kr. 16.018.39 ásamt vöxtum	207
---	-----

Vegur. Sjá einnig stjórnsýsluréttur.

J, sem átti hálfflenduna Ú I, lagði á sjálfs sín kostnað veg frá Þjóðvegi og heim að Ú. D, sem bjó á Ú II, játaðist með samningi hinn 27. maí 1941 undir að greiða helming kostnaðar af vegagerðinni samkvæmt mati tveggja dómkvaddra manna. Þessi samningur var að kröfu D metinn af dómi ógildur, að fráteknu ákvæði hans um vegarstæði á óskiptu landi Ú I og Ú II. Að D önduðum tóku synir hans, Ó og D, að nota veginn og fóru um hann með þungar vörubifreiðar. J lagði lögbann við þessum notum. Lögbannið var staðfest, með því að vegurinn var einkaeign J og Ó og D áttu ekki heimild til að nota hann, enda hafði hann ekki verið tekinn eignarnámi til almennrar notkunar 236

Veiði. Sjá fiskveiðar, lax- og silungsveiði.**Verðlagslöggjöf, verðlagsbrot.**

Kaupmaður (K) keypti vörur, miðstöðvarofna og miðstöðvarkatla, frá Frakklandi í júlí og nóv. 1947, og var sett bankatrygging fyrir greiðslu. Dráttur varð nokkra mánuði á sendingu varningsins til Íslands. Þegar kaupin gerðust, var gengi frankans ísl. kr. 54.63 fyrir 1000 franka. Þegar K greiddi vörurnar í jan. 1948, var gengi frankans fallið niður í ísl. kr. 30,35 fyrir 1000 franka. Verðlag hækkaði í Frakklandi við gengisbreytingu þessa, þannig að verð á frönskum vörum var líkt á Íslandi fyrir og eftir verðfall frankans. En þar sem K keypti vörurnar í Frakklandi eftir verðlagi, er þar var fyrir gengisbreytinguna, og greiddi þar á Íslandi samkvæmt hinu lækkaða gengi frankans og seldi þar sama verði og aðrar sams konar vörur, er keyptar voru eftir gengisfallið, hlaut hann gengishagnað, sem nam samkvæmt útreikningi verðlagsyfivalda kr. 45.662.71. Dæmt var, að K hefði átt að miða verð vörunnar við hið lækkaða gengi frankans. Var K talinn hafa gerzt brotlegur við 15. gr. sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947. Var honum dæmd fésekt og hinn ólöglegi hagnaður gerður upptækur 6

A seldi rafmagnsperur, er hann hafði látið lita, fyrir allt að því helmingi herra verð en selja mátti ólitaðar perur af sömu gerð. Þar sem hann bætti litunarkostnaðinum við útsöluverð hvernar peru, bar honum samkvæmt tilkynningu verðlagsstjóra nr. 25/1947 að leita samþykkis verðlagsstjóra á verðinu, áður en hann hóf sölu á hinum lituðu perum. A var því brotlegur gegn tilkynningu verðlagsstjóra, sbr. 17. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og 15. gr. laga nr. 70/1947, sbr. 4. gr. laga nr. 35/1950 240

Verksamningar. Sbr. vinnusamningar.

Byggingarmeistarinn P tók að sér að reisa íbúðarhús fyrir H og J. Átti hann að veita byggingunni forstöðu, en var þó heimilt að

hafa aðrar byggingar með höndum samtímis. Honum bar að útvega nauðsynlegan vinnukraft, annast bókhald og greiðslur og sjá um innkaup á efni. Er húsið var fullsteypt og fókheld og nokkuð búið af innansmið, sögðu H og J honum upp starfa sínum. Þhöfðaði mál á hendur H og J til greiðslu á vangreiddu efni, vinnulaunum og umsjónarlaunum. Dómkvaddir menn mátu húsið, miðað við kostnaðarverð á þeim tíma, sem það var byggt, og var niðurstaða þeirra um heildarverð hússins mjög svipuð og P hélt fram. Sérfróðir samdómendur mátu og ásamt héraðsdómara ýmsa liði um kostnað af efni og vinnu í reikningum P og töldu flesta eðlilega. Ekki var talið sannað, að P hefði vanrækt starfa sinn, þannig að hann hefði fyrirgert rétti til umsjónarlauna, en þau voru færð nokkuð niður, þar sem hann hafði að nokkru ofreiknað þau og bókhaldi um verkið var ábótavant 139

Verzlunarhættir.

Gosdrykkjagerðin SIRIUS seldi framleiðslu sína á flöskum, sem voru með upphleyptu vörumerki hennar, þ. e. áttstrendri stjörnu og bókstöfunum SIRIUS í boga ofan við stjörnuna. G, sem veitti efnagerð forstöðu, tók flöskur, er SIRIUS hafði notað, og seldi á þeim sína framleiðslu, eftir að sorfinn hafði verið burtu nokkur hluti vörumerkisins og bókstafirnir máðir af að miklu leyti, hvergi þó svo, að sumir þeirra voru læsilegir, en hvergi snert við stjörnunni. Tveir dómkvaddir menn töldu, að flöskurnar gætu, þrátt fyrir þær breytingar, sem G gerði á þeim, gefið ótvíræða bendingu um, að þær með innihaldi sínu væru frá SIRIUS. G var því talinn hafa gerzt brotlegur við 14. gr. laga nr. 43/1903 um vörumerki og 9. gr. laga nr. 84/1933 um óréttmæta verzlunarháttu. Var refsing hans ákveðin samkvæmt 13. sbr. 17. gr. laga nr. 43/1903 og 14. gr. laga nr. 84/1933 kr. 500 sekt, til vara 5 daga varðhald 200

Vextir.

Vextir, 6%, af vinnulaunum dæmdir frá gjalddaga 50
 Vextir, 6%, dæmdir af heimtum vinnulaunum við húsbyggingu og andvirði efnis til hennar frá gjalddaga 139
 Vextir, 6%, dæmdir af skaðabótafé frá þeim tíma, er skaðabótaverkið var framið 147
 Vextir, 6%, af bjarglaunum dæmdir frá þeim tíma, er björgun lauk 152, 183
 Vextir, 6%, dæmdir af kauptryggingu frá gjalddaga 197
 Vextir af heimtu skipstjórakaupi dæmdir, frá því síðasti hluti þess féll í gjalddaga 263
 Ekki dæmdir vextir af skuld skv. handhafabréfi, enda þeirra ekki getið í bréfinu 278
 Vextir, 6%, af endurheimtu fé, er greitt hafði verið með fyrirvara,

	Bls.
dæmdir frá greiðsludegi	269
Vextir, 6%, af heimtri grunnleigu dæmdir frá gjalddaga	293
Vextir, 6%, af heimtum skaðabótum dæmdir vegna galla á seldu húsi samkvæmt kröfu frá tíma, er var rétt eftir að kaupandi tók við húsinu	441
Vextir, 6%, af heimtum skaðabótum dæmdir samkvæmt kröfu frá tíma, er var nokkrum tíma eftir framning skaðabótaverksins, en töluverðum tíma fyrir útgáfu stefnu	468
Vextir, 6%, af heimtu láni dæmdir frá uppsagnardegi lánsins, þar sem ekki hafði verið samið um vexti af láninu	520

Viðskiptahættir. Sjá firma, verzlunarhættir.

Viðskiptakvörtun. Sjá einnig tómlætisverkanir.

Verkamaður var ráðinn hjá Sildarverksmiðjum ríkisins til tveggja mánaða. Honum var sagt upp vinnunni eftir rúman mánuð, þar sem vinnubrögð hans þóttu léleg. Eiðvætti framkvæmdarstjóra Sildarverksmiðjanna, verksmiðjustjóra og verkstjóra bentu að vísu til þess, að verkamaðurinn hefði unnið slæga, en með því að hann var ekki sérstaklega áminntur, áður en til brottvikningar kom, og honum á þann hátt gefinn kostur á því að bæta ráð sitt, var honum dæmd kauptrygging fyrir það, sem eftir var ráðningarsamningsins 197

Viðskipti. Sjá verzlunarhættir, samningar.

Vinnusamningar. Sbr. verksamningar.

Konunni G, sem unnið hafði hjá fyrirtækinu V um fjórtán ára skeið, dæmd laun fyrir tíu daga, sem hún var frá vinnu vegna veikinda, samkvæmt 64. gr. sbr. 1. gr. laga nr. 50/1946 um almannatryggingar, þar sem svo er ákveðið, að fastir starfsmenn skuli aldrei missa neins í af launum sínum, í hverju sem þau séu greidd, fyrstu fjórtán dagana, eftir að þeir forfallast frá vinnu vegna sjúkdóma eða slysa, enda er og sagt í 11. gr. gildandi samnings milli Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, að verkafólk, sem unnið hafi þrjá mánuði samfleytt eða lengur hjá sama iðnrekanda, skuli teljast fastafólk 50

Dönsk kona, H, réðst matráðskona til K, sem rak veitingasölu. Skyldi hún sjá um alla matreiðslu, bakstur og veizlur. Hún skyldi hafa að launum kr. 1000.00 á mánuði auk fæðis og húsnæðis. Hún vann hjá K í 5 mánuði og fékk umsamin laun. Síðar höfðaði hún mál gegn K til greiðslu frekari launa. Taldi hún, að föst laun hennar á mánuði hefðu átt að vera kr. 1600.00, þar sem lægstu laun matsveina í Matsveina- og veitingaþjónafélagi Íslands hefðu numið

þessari fjárhæð á mánuði, enda hefði Félagsmálaráðuneytið veitt henni atvinnuleyfi með því skilyrði, að hún ynni fyrir því kaup, sem um væri samið í hverri starfsgrein. Hvorki var þó H félagi í nefndu félagi né sýndi fram á, að hún fullnægði skilyrðum til þess. Hún benti og ekki á ástæður, er valdið gætu ógildingu eða breytingu á ákvæðum vinnusamningsins um föst mánaðarlaun hennar. H krafðist auk þess greiðslu fyrir aukavinnu, bæði dagvinnu og eftirvinnu, alls 862 klst., kr. 15.50 fyrir hverja klukkustund. Í samningi H og K var ekki greint, hversu langan tíma hún skyldi vinna dag hvern. Gegn mótmælum K tókst H ekki að sanna, að hún hefði hreyft athugasemdum um framkvæmd samningsins, að því er varðaði lengd daglegs starfstíma, eftir að hún kynntist starfsháttum, né áskilið sér rétt til launa fyrir aukavinnu, er hún tók við mánaðarlaunum sínum, og veitt þannig K kost á því að taka afstöðu til slíkrar kröfu. Var krafa um laun fyrir aukavinnu of seint gerð 162

A var sumarið 1949 ráðinn starfsmaður hjá Sildarverksmiðjum ríkisins samkvæmt samningi verkamannafélagsins Þróttar við Sildarverksmiðjurnar, og var A tryggð tveggja mánaða vinna með þeim samningi. Höfst ráðningartíminn hinn 8. júlí. Í byrjun ágúst voru verkamenn látnir vinna að grunngrefti, en töldu sig ekki ráðna til þess. Hinn 11. ágúst var A og fimm verkamönnum öðrum sagt upp starfi þeirra. A höfðaði mál á hendur Sildarverksmiðjunum til skaðabóta og krafðist kauptryggingar til 8. september. Framkvæmdastjóri sildarverksmiðjanna, verksmiðjustjóri og verkstjóri kváðust allir hafa veitt A athygli sem afkastalitlum og lélegum starfsmanni, og verkstjórinn taldi sig hafa orðið þess varan, að A sýndi móttþroa gegn því að vinna verk, sem fyrir hann hafði verið lagt. Í dómi Hæstaréttar segir, að eiðvætti verksmiðjustjóra, framkvæmdastjóra og verkstjóra bendi að visu til lélegra vinnubragða A, en þar sem hann var ekki sérstaklega áminntur, áður en til brottvikningar kæmi, og honum á þann hátt veittur kostur á því að bæta ráð sitt, þyki rétt að taka kröfu hans í málinu til greina, en málkostnaður bæði í héraði og fyrir Hæstarétti var látinn falla niður..... 197

J réðst til náms í húsasmiði hjá B. Kvaðst B mundu gera við hann námssamning, er leyfi stéttarfélags á staðnum fengist til þess, og skyldi þá námssamningurinn verka aftur fyrir sig til upphafstíma ráðningar. Eftir um það bil fimm mánuði fékkst leyfi stéttarfélagsins, en B vann samt ekki bráðan bug að samningsgerðinni, svo sem honum var skylt samkvæmt 1. gr. laga nr. 100/1938, sbr. lög nr. 43/1940. Var J því talið rétt að rifta ráðningarsamningnum. J þótti eiga rétt á verkamannakaupi fyrir vinnu sína hjá B. J hafði fengið nemakaup, en gerði í máli kröfu til gervismiðakaups auk orlofsfjár. Ósannað var, að J hefði unnið að þeim störfum,

- er greidd voru með svokölluðu gervismiðakaupi. 211
- B var skipstjóri á fiskiskipi H frá því á sildarvertið sumarið 1947 og til 18. febrúar 1948, er skipinu var lagt við festar vegna vélbilunar. B sagði upp ráðningarsamningi sínum hjá H hinn 29. janúar 1948, og var uppsögnin miðuð við 1. maí s. á. B var frá starfi vegna veikinda frá 17. september til 29. okt. 1947 og einnig frá 18. nóv. til ársloka. H tókst ekki að sanna, að veikindi B hefðu verið með þeim hætti, að svipta bæri B rétti til kaups samkvæmt 2. mgr. 4. gr. laga nr. 41/1930. B átti og rétt til kaups frá 18. febr. til 16. marz 1948, er hann fékk aðra atvinnu 263

Vitni. Sjá rangur framburður fyrir dómi.

- A krafðist útburðar á B, sem hann hafði leigt húsnæði, bróður hans C, er B hafði veitt afnot af húsnæðinu, svo og þriðja aðilja E, sem B einnig hafði framleigt eitt herbergi. D, bróðir B og C, bar vitni fyrir fógetadómi um afnot þeirra bræðra, C og D, af húsnæðinu. Af hendi B og C var því mótmælt, að D fengi að staðfesta framburð sinn fyrir dómi, þar sem hann bæri óvildarhug til þeirra og málið skipti hann fjárhagslega, en með úrskurði fógeta var staðfestingin heimiluð. B og C kærðu þennan úrskurð til Hæstaréttar og kröfðust ónýtingar hans. Með skirskotun til 1. tölul. 2. málsg. 127. gr. laga nr. 85/1936 var talið varhugavert að heimila D staðfestingu vitnisburðar síns, þar sem hann er bróðir aðiljanna B og C, hann var nokkuð við málið riðinn og missætti virtist vera milli hans og bræðra hans. Úrskurður fógeta var því úr gildi felldur .. 32
- Tveir menn komu að vélbát, sem var að togveiðum á Húnaflóa, og tóku mið af staðnum svo og nafn og einkenni vélbátsins, en togstaðinn töldu þeir vera $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ sjómílur innan landhelgi. Togstaðurinn var 2,2 sjómílur innan landhelgi samkvæmt mörkun á sjóupprátt eftir miðum vitnanna svo og mælingu varðsups eftir tilvísun þeirra. Samkvæmt eiðfestum framburði vitnanna var skipstjórinn dæmdur fyrir togveiðar í landhelgi 39
- Stúlkan H og faðir hennar báru, að P hefði verið á ferli kringum hús þeirra nótt eina um kl. 1. Bróðir P, kona hans og starfsstúlka báru hins vegar, að P hefði nefnda nótt verið á heimili þeirra. Stúlka H kvað P og hafa verið á glugga hjá sér aðra nótt um kl. 1. Ekkja föðurbróður P og sonur hennar sögðu, að P hefði verið á heimili þeirra fram til kl. 12 þessa nótt. Stúlka í húsi því, er P hafði herbergi, sagði, að ljós hefði verið komið í herbergi P kl. rúmlega 12 og enginn hefði síðan farið út úr húsinu fram til þess, er lögregla kom og handtók P kl. yfir 2. Algerlega var ósannað, að P hefði verið á ferli við hús stúlkunnar H nefndar nætur 57
- Fundið var að því, að vitni voru ekki eiðfest í nefndu máli 57
- Umboðsmenn aðilja höfðu í máli fyrir héraðsdómi lýst yfir því, að

- gagnasöfnun væri lokið. Eftir það lagði umboðsmaður stefndu fram skýrslur, sem mótmælt var af annarri hálfu sem röngum. Þá var og mótmælt staðfestingu skýrslanna fyrir dómi með skírskotun til yfirlýsingar aðilja um, að gagnasöfnun væri lokið. Hæstiréttur kvað aðilja að vísu bundna við yfirlýsingar sínar um lok gagnasöfnunar, en þar sem skýrslurnar og vættisburður um þær virtist skipta máli um úrlausn sakarefnis, þótti rétt að veita aðiljum færi á því að láta vitnaleiðslu fram fara samkvæmt lögjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936 125
- Vitni bera vætti um árekstur bifreiða 159
- P ók bifreið sinni á vörubifreið, sem stóð á hægri götubrún á Akureyri. Bifreið P skemmdist nokkuð, og varð að ýta bifreiðunum í sundur. Tveir menn, sem verið höfðu í bifreið P fyrir slysið, sögðust ekki hafa séð, að hann væri með áhrifum áfengis. Sama bar Þ, sem hjálpaði til að ýta bifreiðunum í sundur, svo og V, sem ók P eftir áreksturinn. Vitnin J og S, sem komu á vettvang, sögðu hinsvegar, að P hefði verið með áfengisáhrifum. Gegn neitun P var þetta ekki talið sannað. Í annað skipti ók P um Eyjafjörð og Akureyri með S og tvær stúlkur. Þær báru fyrir dómi, að P hefði verið kenndur af víni við aksturinn og að þær hefðu séð hann og S neyta áfengis hvað eftir annað, meðan ekið var. S, sem var ölvaður, og tvö vitni, sem hittu P eftir aksturinn, sögðust ekki hafa séð áfengisáhrif á honum. Ósannað var, að P hefði ekið með áhrifum áfengis, en með vætti stúlkanna var sannað, að P hefði neytt áfengis við bifreiðarakstur og gerzt með því brotlegur við 1. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941 168
- Þrjú vitni töldu sig þekkja, að A væri maður, er ók bifreið A á aðra bifreið, sem stóð á götubrún. Eitt vitnið benti á A úr hópi manna. Vætti þeirra ásamt öðrum líkum þótti veita næga sönnun fyrir verknaði A, þótt hann neitaði 179
- A höfðaði mál gegn foreldrum sínum, F og M, og krafðist þess, að þau yrðu dæmd til að viðurkenna eignarrétt hans að hálfu húsi í Hafnarfirði og fá honum í hendur umráð hússins. B, hálfbróðir A og sonur M, var leiddur vitni. Hann hafði sett að í húsinu og greitt leigu fyrir. B bar nú um leigugreiðsluna og skipti aðilja. A mótmælti því, að B væri leyft að vinna eið að vætti sínu. Það var hvorttveggja, að B reyndist óstöðugur í framburði sínum og að málið skipti hann máli sjálfan svo og nána venzlamenn hans. Var því talið varhugavert, að hann staðfesti vætti sitt með eiði, sbr. 1. tl. 2. mgr. 127. gr. laga nr. 85/1936 190
- Tvö vitni kváðust hafa á tiltekinni stundu keypt áfengi af bifreiðarstjóra á R 482 fyrir utan Tivolí. Er vitnin voru samspurð með S, sem ók bifreiðinni, treystu þau sér ekki til að fullyrða. að hann væri sami maður og seldi þeim áfengið, þar sem myrkt var, er salan fór fram, en S neitaði og kvað nafngreindan mann, er ekki

var kallaður fyrir dóm, hafa stundum haft bifreiðina að láni. Sök var ekki talin sönnuð á hendur S	259
Með eiðfestum framburði tveggja lögreglumanna þótti sannað, að A hefði brotið gegn umferðarljósmerkjum á gatnamótum í Rvík	398
Vitnin U og S báru það fyrir dómi hinn 16. marz 1948, að þau hefðu hinn 15. janúar s. á. keypt áfengisflösku af bifreiðarstjóranum á R 646, sem þá hafi verið á bifreiðastöðinni L. Þá var Á bifreiðarstjóri á R 646, og kvað hann engan annan hafa á þeim tíma verið með bifreiðina, en neitaði hins vegar, að hann hefði selt áfengið. U kvaðst fyrir dómi þekkja Á fyrir sama mann, er áfengið seldi, en S kvaðst halda, að Á væri áfengissalinn. Viðurhlutamikið þótti að telja Á sannan að sök, enda hafði ekki verið reynt, hvort vitnin þekktu Á úr hópi manna og liðið höfðu meira en tveir mánuðir frá atburðinum og til dómprófunar	411
Skipverjar á togbát, sem sakaður var um veiðar í landhelgi, töldu botnvörpuna síðar dregna úr sjó en skipstjóri þeirra vildi telja, og var framburður skipverja í samræmi við vætti varðskipsmanna um þetta atriði	478

Víxilmál.

Aðilja eða fyrirsvarsmanni aðilja gerð 200 króna sekt og vararefsing þriggja daga varðhald samkvæmt 3. tl. 1. mgr. 188. gr. laga nr. 85/1936 fyrir að kæra til Hæstaréttar úrskurð, þar sem frests var synjað í víxilmáli, í þeim tilgangi einum að afla ólögmæts frests í málinu	373, 377, 379, 381
---	--------------------

Vætti. Sjá vitni, rangur framburður

Vörumerki.

Gosdrykkjagerðin SIRIUS seldi framleiðslu sína á flöskum, sem voru með upphleyptu vörumerki gosdrykkjagerðarinnar, þ. e. áttstrendri stjörnu og bókstöfunum SIRIUS í boga ofan við stjörnuna. G, sem veitti forstöðu efnagerð, lét taka flöskur, sem SIRIUS hafði áður notað, sverfa burtu nokkurn hluta vörumerkisins, má bókstafina að miklu leyti, hvergi þó svo, að sumir þeirra voru læsilegir, en ekki var hreyft við stjörnunni. Notaði G síðan flöskurnar svo um búnar og seldi sína framleiðslu í þeim. Tveir dómkvaddir kunnáttumenn töldu, að flöskurnar gætu, þrátt fyrir þessar breytingar, gefið ótvíræða vísbendingu um, að þær með innihaldi sínu væru frá SIRIUS. G var því talinn hafa gerzt brotlegur við 14. gr. laga nr. 43/1903 um vörumerki og 9. gr. laga nr. 84/1933 um óréttmæta verzlunarháttu. Var refsing hans ákveðin samkvæmt 13. sbr. 17. gr. laga nr. 43/1903 og 14. gr. laga nr. 84/1933 kr. 500.00 sekt, til vara 5 daga varðhald	200
--	-----

Þjóðvegir. Sjá stjórnsýsluréttur.**Þjófnaður.**

A braut rúðu í glugga á húsi, fór þar inn og stal gömlum hníf, verðlausum að kalla. Hann tók þar inni frakka og úlpu, en hætti við að hafa fót þessi á brott með sér. Verknaður hans var talinn varða við 244. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 20. og 255. gr. sömu laga 555

Ærumeiðingar.

Flugvallastjóri ríkisins átti hús í smíðum í Rvík. Í dagblaði einu í Rvík birtist nafnlaus grein undir fyrrisögninni: Dularfull húsbygging. Sagt var, að flugvallastjóri væri í góðu vinfengi við hina bandarisku hermenn á Keflavíkurflugvelli, enda sýni þeir honum vinsemd í verki. Enn segir, að það veki t. d. athygli, að við hússmíð flugvallastjóra vinni verkamenn af Keflavíkurflugvelli. Þar séu notaðir bílar af sama flugvelli og til hússins sé notað efni af flugvellinum. Þá er því haldið fram í greininni, að allar vörur til flugvallarins séu fluttar inn tollsmyglaðar, en Bandaríkjamenn megi ekki selja, gefa eða afhenda Íslendingum nokkurn snefil af því, sem inn er flutt, að viðlagðri þungri refsingu. Loks er sagt, að ef til vill sé einungis skákað í því skjólinu, að þau lög megi þverbrjóta, eins og öll önnur. Eftir að opinber rannsókn hafði verið fyrirskipuð á hendur ritstjóra dagblaðsins, birtist í blaðinu smáklausa, þar sem sagt var, að í fyrri greininni hefði átt að standa Reykjavíkurflugvöllur í stað Keflavíkurflugvallar. Í málinu var það leitt í ljós, að flugvallastjóri lét nokkra starfsmenn af Reykjavíkurflugvelli vinna að húsbyggingu sinni og notaði við það í fáein skipti bíla flugvallarins. Svo lét hann og gjaldkera flugvallarins annast greiðslur vegna hússmíðarinnar. Þessi háttur var að vísu ekki talinn viðeigandi af hans hendi, en þar sem hann hafði lagt fram fé til greiðslu á launum verkamanna og bílakostnaði við húsbygginguna og brýnt fyrir starfsmönnum að telja honum til skuldar þá vinnu, sem innt var af hendi í þágu hússmíðarinnar, þóttu meinyrðin ekki réttlætt, enda fólu þau í sér rakalaus aðdróttun um óleyfilega töku efnis og viðtöku tollsmyglaðra vara. Var ákærði því dæmdur til greiðslu sektar samkvæmt 108. gr. hgl. nr. 19/1940 14

Ó hafði búið um tugi ára á jörð. Hann átti sjálfur lítinn hluta jarðarinnar, en meginhlutann hafði hann á leigu. Eigandi meginhlutans krafðist útburðar á hendur Ó árið 1895. Sýslumaðurinn M kvað upp þann úrskurð, að Ó skyldi víkja af jarðarhlutanum. Er úrskurður um útburð hafði verið kveðinn upp, var bókuð í fógetaréttarbókina ákvörðun viðtakanda jarðarhlutans og Ó um skiptingu jarðarhúsa og hvernig fara skyldi um skiptingu túns og engja. Var þetta

nefnd sátt í bókuninni, og skrifuðu aðilar undir. Ó áfrýjaði úrskurði fógeta til Landsyfirréttarins. Taldi Ó sig hafa gert samkomulag þetta einungis, unz dómur gengi þar, en Landsyfirrétturinn vísaði málinu frá dómi, þar sem það væri útkljáð með löglegri sátt. Sat því við úrskurð fógeta. Árið 1948 gaf G, sonur Ó, út bók, Endurminningar. Segir þar um sýslumanninn M, að hann hafi framkvæmt það, sem fyrirrennarar hans í embættinu höfðu aldrei fengizt til að gera. Segir G um M, að hann hafi af fjölda fólks verið grunaður um að hafa lagfært bókunina við útburðinn af jörðinni þannig áður en hún komst fyrir Landsyfirréttinn, að útburðargerðin fékkst þar staðfest. B og J, börn M, sem var andaður, höfðuðu mál gegn G til refsingar og ómerkingar á meynirðum. Hæstiréttur taldi ummæli G mjög meiðandi fyrir minningu M. Hvorki bókunin í fógetaðókinni né önnur gögn bentu til þess, að M hefði falsað bókunina í fógetaðókina, sem gerð var eftir uppkvaðningu úrskurðar M. Ekki var heldur talið eftir gögnum málsins, að M hefði hagað orðalagi á samkomulagi því, er hann bókaði, í því skyni að halla rétti Ó, þótt Landsyfirrétturinn skýrði samkomulag þetta þannig, að það ætti að varða frávísun málsins. Var G því dæmd refsing fyrir meynirðin samkvæmt 240. gr. laga nr. 19/1940, þau ómerkt og G gert að greiða kostnað af birtingu dómsins í opinberu blaði eða riti

129

Í sýslumaður ritaði H bónda bréf 28. jan. 1949, þar sem Í viðhafði m. a. þessi ummæli. „Auk þess er það hreint ekki saklaus verknaður að véla menn til að gefa rangt vottorð, þó það væri látið liggja kyrrt“. Í átti hér við vottorð, sem H fékk bóndann E til að gefa um nautpeningseign H til að leggja fyrir skattanefndir. Ekki gat Í sannað, að H hefði beitt E neinum brögðum við útgáfu vottorðsins. E kvað H að vísu hafa samið vottorðið, en hann, E, hafi sannfært sig um, að það væri rétt. Enn sagði Í sýslumaður í nefndu bréfi. „Hins vegar er mér tjáð, að hann sé alger einyrki, og dálítið er erfitt að setja hann sem aðalmann í sæti ríkiláts föður í fyrsta áfanga.“ Í á hér við son H, sem Í taldi nokkur vandkvæði á að setja í stað H í skattanefnd. Hinn 24. marz 1949 skrifaði H grein í dagblaðið Tímann undir fyfirsögninni: Ekki má nú mikið. Segir þar: „Nokkru eftir þenna fund, er ég hef minnst á, fékk ég tilkynningu frá Guðbrandi sýslumanni, þess efnis, að ég væri leystur frá störfum sem skattanefndarmaður Áshrepps, og „en það er í augum formanns yfirskattanefndar sök að segja og gera rétt samkvæmt bréfflegum upplýsingum frá honum sjálfum. Annars er það hart að hafa svo ógætna yfirskattanefnd, er ekki kann að bera saman bústofnseign manna frá ári til árs“. Framangreind ummæli, sem þeir H og Í viðhöfðu hvor um annan, voru öll talin refsiverð samkvæmt 235. gr. laga nr. 19/1940. Þótti refsing hvors málsaðilja hæfilega ákveðin 500 króna sekt til ríkissjóðs og vararefsing 5

daga varðhald í stað sektar hvors. Samkvæmt 24l. gr. laga nr. 19/1940 voru öll ummælin dæmd dauð og ómerk	391
Í höfðaði gagnsök út af ummælum H 24. marz með stefnu 15. nóv. 1949, birtri 18. s. m. Gegn andmælum umboðsmanns Í fyrir dómi var ekki talið sannað, að heimild til málshöfðunar út af ummælunum hafi þá verið niður fallin, sbr. 29. gr. laga nr. 19/1940	391

Öryggisgæzla. Sjá geðveiki, geðveila.

